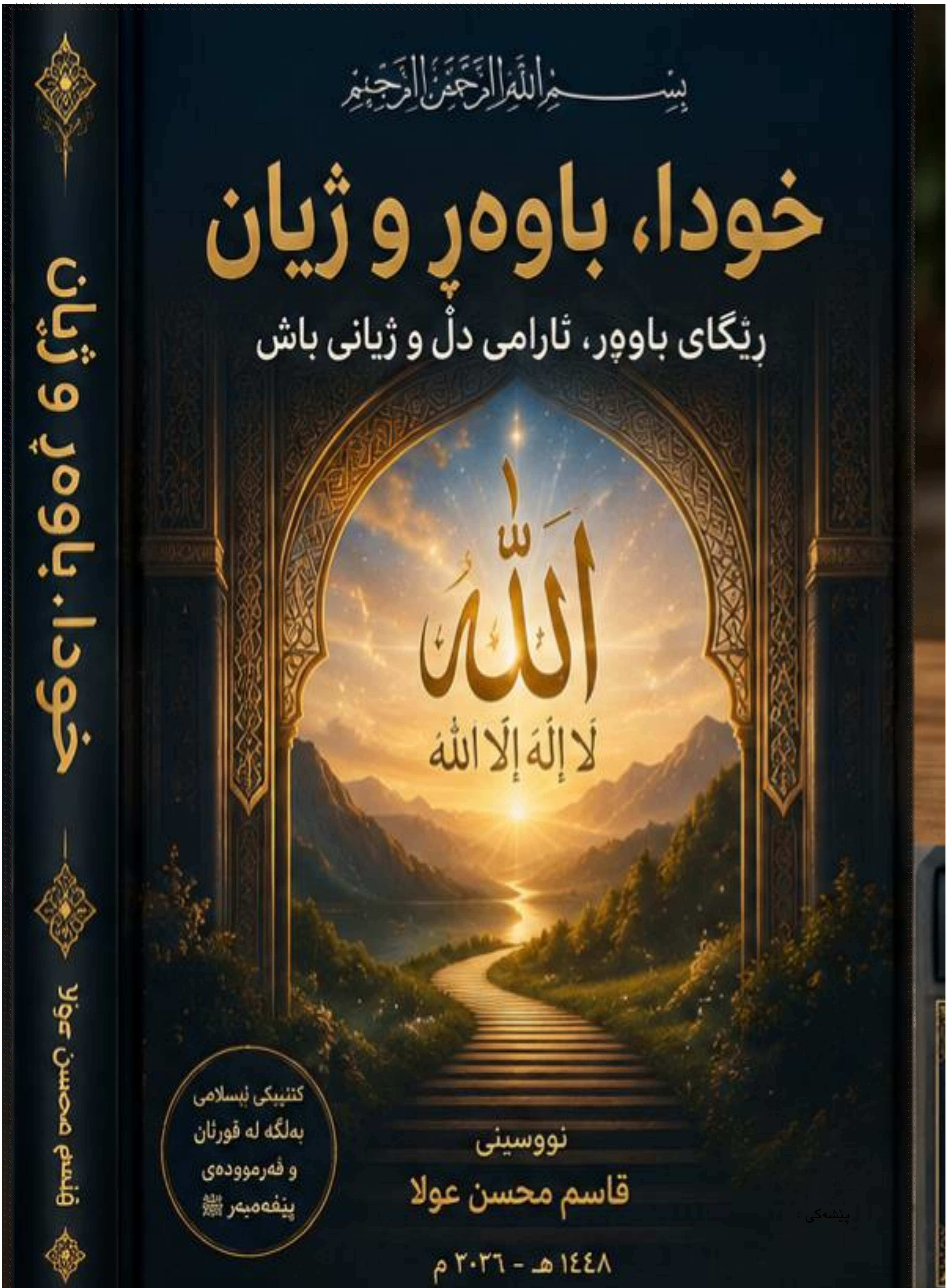
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ
خودا، باوەڕ و ژیان
ڕێگای باوەڕ، ئارامی دڵ و ژیانی باش
اللّٰه
لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰه
کتێبێکی ئیسلامی
بەڵگە لە قورئان
و فەرموودەی
پێغەمبەر ﷺ
نووسینی
قاسم محسن عولا
١٤٤٨ هـ - ٢٠٢٦ م
خودا، باوەڕ و ژیان
قاسم محسن عولا

پێشەکی :

بسم الله الرحمن الرحيم

أن الحمد الله نحمده ونستعينه ونستغفره ، ونعذو بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا ، من يهدة الله فلا مضل له ، ومن يضلل فلا هادى له ، واشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا عبده ورسله ...

قال تعالى: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ ١٠٢﴾ [آل عِمۡرَان : ١٠٢]

قال تعالى: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن نَّفۡسٍ وَٰحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا وَبَثَّ مِنۡهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَآءً ۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِى تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلۡأَرۡحَامَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيۡكُمۡ رَقِيبًا ١﴾ [النِّسَاء : ١]

قال تعالى: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوۡلًا سَدِيدًا ٧٠ يُصۡلِحۡ لَكُمۡ أَعۡمَـٰلَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡ ۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدۡ فَازَ فَوۡزًا عَظِيمًا ٧١﴾ [الۡأَحۡزَاب : ٧٠ - ٧١]

فإن أصدق الحديث كتاب الله وخير الهدى محمد η وشر الأمور محدثاتها وكل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة وكل ضلالة فى النار أما بعد ...

ئایا ئەم بوونەوەر خودایەکی هەیە ؟!

بەڵێ ئەم پرسیارە لە مێشکی هەندێك لە کەسانی نافام و جاهل و مولحیدەکان هەمیشە دێت و دەچێت ، هەر لە ناکاوێکدا دەبینین لەم سەردەمەدا ئەم جۆرە مرۆڤانە دەکەونە نێو دەریایەکی بینینی پڕ لەمەترسی ئەندێشە ، وە خولیای لە ئاسمانی مێشکی پڕ لە ئاخ و ئەندێشە، دەچێتە دەرەوە ، بەرەوە جیهانێکی نادیارو تاریکستان هەنگاو دەنێ کەتێیدا بەسەر گەردانی و سەر لێ شێواوی دەسورێتەوە ، وە هەر لەم چوارچێوەیەدا لە هەمان کاتدا بە سەدان پرسیاری پڕو پووچی تری بە مێشکی دا دێت و دەچێت ؟! بەردەوام بەدوای وەلامەکانیانە بۆیە هەمیشە سەرگەردانن لە ژیانی ڕۆژانەشیاندا ، هەر بۆیە ئەم جۆرە کەسانە دوورە پەرێزی هەموو کۆمەلگایەکانن بە کۆمەڵگای ئیسلامی غەیرە ئیسلامیشەوە ، چونکە هەر لە بەر خۆیانەوە دەڵێ و دەی لێتەوە لە پرسیارە نادروستەکانیان چونکە هیچ لۆژێکێك نیە ئەو هەموو بوونەوەرە بە بوونەوەری ئاسمان و زەویەوە بێ خاوەن بێت یان بێ دروستکار و بەدیهێنەر بێت ..؟! وەیان ئایا دەبێ ئەو زەمینەی کە ئێمە لە سەری دەژین و دێن و دەچین بێ دروستکار بێت هیچ بەدیهێنەرێکی نەبێت ..؟! وەیان دەپرسن دەبێ کێ ئەم ئاسمان و زەمینەی دروست کردبێ ..؟! وە یان دەپرسن ئایا کێ ئەو ئاسمانەی دروستکردووە بە و هەموو جوانی درەوشاوەی ئەستێرەکان و مانگ و خۆر ..؟! هەڵبەتە ئەم جۆرە کەسانە هەر ڕۆژەو بە سەدان پرسیاری تری لەم جۆرە پرسیارانەیان بە مێشکیان دادێت و دەچێت ... جا بە چەشنی مارێکی بێ سرەوت ئەم پرسیارانە هەر گلێ دەدەنەوە ، ئەم پرسیارانە لە مێشکیان بە چەشنی دەرختێك چەندەها لق پۆپو چڵی لێ دەبێتەوە ، ئەویش ئەو بیرە بلاوانەیە کە خۆی دروستیا دەکات لە ئاکامی بیرکردنەوەی دا ، هەر لە بەر خۆیانەوە دڵێن و دەلێنەوە ، دەلێن : ئایا دەبێ کی ئەم زەمینە و ئەم ئاسمانەی دروست کردبێ ..؟! وەیان دە پرسن دەبێ کێ مرۆڤ و هەموو بوونەوەرکانی تری دروست کردبێ ؟! بێ گومان ئەم پرسیارانە لێی دەبنە شاخێکی زۆر بەرزو دژوار و سەخت ، جا ئەم جۆرە مرۆڤانە زۆر داماو سەرگەردان و سەر لێ شێوا ، بەم جۆرەیە ئارەزووی گەیشتنی سەر لوتەی شاخەکە دەکەن ، بێ گومان هەر گیز پێ ناگەن چونکە خۆیان سەرگەردان و سەر لێ شێواو کردووە ، بەلام ئەم ڕێگایەی ئەوان هەڵیانبژاردووە ڕێگایەکی پڕە لە نەفامی و نەزانی و ، وە پڕ لە مەترسی یە هەموو کەس ناتوانێ بکات لوتکەی شاخەکە یان ئاوی سازگاری سەر لوتکەی شاخە بخواتەوە و دەست کەوێت ، ئەگەر ئیمان و باوەرو ئیرادەیەکی دامەزراوی نەبێت ، بێ گومان ئەم جۆرە کەسانە ناتوانن بگەن بە لوتکەی شاخە بۆ ئەوی بە ئاوی سازگار مێشکی تێنووی پڕ لە ئەندێشە ی پێی ئاو بدا دڵی زامداری بە دیداری ئەوێنی پەروەردگارێکی بێ هاوتا و تاك تەنیا و نادیارە کە هەمیشە دڵی سرەوت ناکرێ بۆ دۆزینەوەی کە وا دڵی بریندارى ، وەکو مەڵحەم پێی سارێژ بکات ، ئینجا ئەم جۆرە کەسانە هەر وەلامێك یان بدێتەوە ، ئەوا یەکسار و بێ لام و جیم گرێی هەکبەی پرسیارەکانیان دەکەنەوە یەك لە دوای یەك ئاراستەی ئەو کەسانە دەکات کە کەمێك بزانێ لە ئایین و ژیانی دونیا و یان بەلایەنی کەمەوە خوێندەوار بێ و شارەزابێ ، وەیان توانای هەندێك لە وەلامدانەوەیان هەیە ، بەلام بەداخەوە زۆر بەی جار ناگەن بە مەرامی یان وەلامی پرسیارەکانیان چونکە ئەوەندە ئینکار مولحیدن ، هەموو کات ئەو جۆرە کەسانە هیچ ئەنجامێك بەدەست ناهێنن ..!! بەلام زۆر جاریش وا دەبێ مندالێش ئەم جۆرە پرسیارانە ئاراستەی باوکیان ، وەیان مامۆستاکانیان دەکەن لە قوتابخانە ، دەربارەی بوونی خواو پەروەردگاری جیهانیان ، وەیان دەپرسن ئەم جیهانە لە خۆیەوە بە ڕێکەوت دروست بووە ، بەبێ ئەوەی دورستکارێك یان بەدیهێنەرێك دروستی کردبێ ، هەموو ئەو پرسیارانە بە پشتیوانی (خوای گەورە) وەلامیان دەدینەوە ...

بیانووی ئیلحاد بە باوەڕ نەبوون بە خوا

لە سەرەتادا دەڵێن : لە ڕاستیدا بە بیانووی بەرهەست نەبوون (عدم محسوسیە) ی خوا (سبحانە وتعالی) وە ، بڕوا نەهێنان بە خوا ، ئەم بیانوویەکی پووچەڵە ..!!

بەڵێ ئینجا با سەرنج بدەین : بۆ چی لەبەر بەهەست نەبوونی خوا ، واتە : پێنج هەستەوەرەکە هەست بە بوونی خوا ناکەن ، هەر بۆیە ئیلحاد ئینکاری بوونی خوا دەکا ، دان نەهێنان بە بوونی دا بێ گومان بە دڵنیایەوە بیانوویەکی پووچەڵە ..؟! لە چەند برگەیە وەڵامی ئەم بیانوویە پووچەڵە دەدرێتەوە :

١-مادەم فیترەت و عەقڵ و زانست و نیگا یان وەحی ، بەڵگە و شایەدی بوونی (خوای گەورە) بن ، ئەوا شتێکی نا ڕەوایە ، بە بیانووی بەرهەست نەبوونی (خوای گەورە) دانی پێدا نە هێنرێ ، چونکە ئەو کاتە مانای وایە ، حوکم و بڕیاری هەر کام لە : فیترە و عەقڵ و زانست و نیگاو یان وەحی ڕەتکراوەتەوە ..؟!

٢-بەرهەست نەبوونی شتێك ، بەڵگەی نەبوونی نیە ، ئەگەر نا دەبوو هیچ کەس بڕوای بە زۆرێك لە دروستکراو نابەرهەستەکان نەبێت ، یان نا هەستەوەرکان نەبێت ، بۆ نموونە وەکو (ڕووح) یان (گیان) ، وە (هۆش) یان (وعی) و (سۆز) یان (**عاطفة**) و (هێزی کێشان) و (هێزی موگناتیسی) و (تیشکی ژێر سوور) و (تیشکی سە رووی وەنەوشەیی) و (جۆرە تیشکە کانی دیکە) کە نابینرێن ، هەروەها بە ها و ڕەوشتە بەرزەکانی وەکو (داگەریی) و (ئازادی) و (یەکسانی) و (چاکی) و (دڵسۆزی) و (شکۆمەندی) و (جوانیی) ، (جوامێری) بێ گومان هیچ کام لەمانە نابینرێن ، ئینجا ئەگەر لە بەر بەرهەست نەبوون ، بڕوا بە خوا نەهێنێن (سبحانە وتعالی) دەبێ بڕوا بە هەموو ئەو شتانەش نەهێنێ ، کە دەبیەنە شێتخانە ، چونکە شوێنەواریان هەیە ،ئینجا خواش (سبحانە و تعالی) ئەو هەموو شوێنەوارانەی هەن ، کە بە شێك لە شوێنەوارەکانی خوا ، ئەو شتانەن کە باسمان کرد : (ڕووح) و(هۆش) و (سۆز) ...هتد

٣-پێنج هەستەکانی مرۆڤ وەکو : بینین ، بیستن ، تامکردن ، بۆنکردن ، دەستلێکوتان) هەموویان سنووردارن ، هەروەها عەقڵیش هەر سنوورداره ، وە مرۆڤ بۆ خۆشی بە جەستەو ڕووحەوە ، هەر سنووردارە ، بۆ نموونە باسەرنج بدەینە بینین : ئێمە حەوت جۆرە تیشمان هەن ، بە شێوەیەکی سەرەکیی ئەگەر نا دەنگونجێ بۆ زۆر جۆر دابەس بکرێت :

- لە ڕووی کوتیی شەپۆلەکانیانەوە .
- تیشکی سینیی (x-ray).
- تیشکی سەرووی وەنەوشەیی .
- تیشکی بینراو .
- تیشکی ژێر سوور .
- تیشکێك کە شەپۆلەکانیان کورتن پێی دەوترێت : (مایکروف) بۆمەبەستی گەیاندنی بەکاردێت بە تایبەتی مۆبایل .
- تیشکی شەپۆلی ڕادیۆیی .

کەواتە : تیشکەکان ئەوەندە زۆرن ڕێژەیان دەکاتە (٣٠٠٠٠٠٠٠٠٠٠) سێ ملیار ئێمە تەنها یەك بەشی دەبینین ئەوانی تر نابینین ، هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿فَلَآ أُقۡسِمُ بِمَا تُبۡصِرُونَ ۝٣٨ وَمَا لَا تُبۡصِرُونَ ۝٣٩﴾ [الحَاقَّة : ٣٨ - ٣٩] **واتە : خوای گەورە سوێند ئەخوات بەو شتانەی کە ئەیبینن..!! وە ئەو شتانەی کە نادیارەو نایبینن، کە هەمووی دروستکراوی خوای گەورەیە...**

٤-بێ گومان (خوای گەورە) بەدیهێنەرە وە لە بەدیهێنراوەکانی ناچێت وەیان جیایە " واتە (خالق) لە (مخلوق) جیایە ، لە هەموو ڕوویەکەوە ، چونکە هیچ شتێك لە (خوای گەورە) ناچێت ، وە (خوای گەورە)ش لە هیچ شتێك ناچێت ، هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ ⑪﴾ [الشُّورَى : ١١] واتە: هیچ شت و کەسێك لە خوای گەورە ناچێت، چونکە خوای گەورە تاك و تەنهایەو دروستکارە [وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ (١١)] وە خوای گەورە زۆر بیسەرە بەوتەو قسەتان، وە زۆر بینەرە بە کردەوەتان، وە هەموو شتێك دەبیستێت و دەبینێت...

بەڵێ ئەوە بوو کە لە پێشدا باسمان کرد ئێمەی مرۆڤ تاوانی بینینی یان هەست پێکردنی یان بیستنی بە شێك لە دورستکراوەکانی (خوای گەورە) مان نیە ، بۆنموونە : (ڕووح) و (عەقڵ) ، (سۆز) ، وەیان بەر هەستەکان وەکو بینینی بەشێك لە تیشکەکان ، وەیان گەردیلەکان کە بە چاو نابینرێن ، پرسیار ئەی چۆن دەبێ ئارەزووی یان تەماعی ئەوەمان هەبێ بەدیهێنەری دروستکراوەکان ببینین ..؟!

(خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿وَلَمَّا جَآءَ مُوسَىٰ لِمِيقَٰتِنَا وَكَلَّمَهُۥ رَبُّهُۥ قَالَ رَبِّ أَرِنِيٓ أَنظُرۡ إِلَيۡكَۚ قَالَ لَن تَرَىٰنِي وَلَٰكِنِ ٱنظُرۡ إِلَى ٱلۡجَبَلِ فَإِنِ ٱسۡتَقَرَّ مَكَانَهُۥ فَسَوۡفَ تَرَىٰنِيۚ فَلَمَّا تَجَلَّىٰ رَبُّهُۥ لِلۡجَبَلِ جَعَلَهُۥ دَكّٗا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقٗاۚ فَلَمَّآ أَفَاقَ قَالَ سُبۡحَٰنَكَ تُبۡتُ إِلَيۡكَ وَأَنَا۠ أَوَّلُ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ⑭﴾ [الأَعۡرَاف : ١٤٣]واتە : {موسا پێغەمبەر – صلى الله عليه وسلم - داوای بینینی خوای گەورە دەکات لە دونیادا!} [وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا] وە کاتێك کە موسى - صلى الله عليه وسلم - هات بۆ مەوعیدی دیاریکراوی لەگەڵ خوای گەورە بۆ ئەوەی خوای گەورە قسەی لەگەڵ بکات [وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ] وە پەروەردگار قسەی لەگەڵ موسادا کرد بەبێ واسیتە موسا - صلى الله عليه وسلم - قسەی خوای گەورەی بیست،(ئەم ئایەتە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە خوای گەورە قسە دەکات و سیفەتی قسە کردنی هەیە) [قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ] کاتێك کە موسى - صلى الله عليه وسلم - گوێی لە قسەی خوای گەورە بوو ئەمجا تامەزرۆی بینینی خوای گەورە بوو، بۆیە فەرمووی: ئەی پەروەردگار ڕێگام بدە با بتبینم [قَالَ لَنْ تَرَانِي] خوای گەورە فەرمووی: ئەی موسى - صلى الله عليه وسلم - لە دونیادا تۆ ناتوانی من ببینی، (بەڵام فەرموودەکان موتەواتیرن لەسەر ئەوەی کە باوەڕداران لە قیامەت و بەهەشتدا خوای گەورە ئەبینن) [وَلَكِنِ انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي] خوای گەورە فەرمووی: بەڵام تەماشای ئەو شاخە بکە ئەگەر لە جێی خۆیدا مایەوە ئەوە تۆیش ئەتوانی من ببینی [فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ] کاتێك کە پەروەردگار خۆی دەرخست بۆ شاخەکە [جَعَلَهُ دَكًّا] شاخەکە وردو خاش بوو، بوو بە خۆڵ [وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا] وە موساش - صلى الله عليه وسلم - لەهۆش خۆی چوو [فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ] وە کاتێك هاتەوە هۆش خۆی وتی: ئەی پەروەردگار پاك و مونەززەهی بۆ تۆ لەوەی کە داوا بکەم لە دونیادا تۆ ببینم [تُبْتُ إِلَيْكَ] من تەوبە ئەکەم و بۆ لای تۆ ئەگەڕێمەوەو جارێکی تر داوای بینینی تۆ ناکەم لە دونیادا [وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ (١٤٣)] وە من یەکەم باوەڕدارم لە بەنی ئیسرائیلدا، یان من یەکەم باوەڕدارم لەسەر ئەوەی کە کەس تا ڕۆژی قیامەت لە دونیادا ناتبینێت.

٥-ئەگەر (خوای گەورە) نابەرهەست (غیر محسوس) نەبووایە ، واتە : نادیار نەبووایە ، وەیان لە ڕێگەی هەستەوەرکانەوە هەست مان پێکردبایە ، ئەوا ئەو کاتە نە مرۆڤ تاقی دەکرایەوە ، نە ژیانی دونیاش شوێنی تاقیکردنەوە دەبوو ..؟!

هەر بۆیە بەهەشت شوێنی تاقی کردنەوە نیە ، چونکە ئیمانداران لەوێدا (خوای گەورە) دەبینین ..؟!

بەڵێ شتێکی زۆر نا لۆژیك و ناماقوڵ و نازانستیانەیە ، زۆریش بێ ویژانییە کە : لەبەر بەرهەست نەبوونی (خوای گەورە) بروا یان باوەڕ بە خوا نەهێنرێ ، چونکە مرۆڤ لە ژیانی دونیادا و بەم جەستە لاوازە ناتوانێ تەحەمولی بینینی (خوای گەورە) بکات ، ئەگەر سەرنجی ژیانی دونیا بدەین هەندێك شتیك هەن مرۆڤ ناتوانێ تەماشایان بکات ، چونکە کوێر دەبێ ، بۆ نموونە : ئەو کاتە کە خۆر دەگیرێ ، نابێ تەماشای بکەی ، چونکە لەو کاتەدا هەندێ جۆرە تیشك هەیە ، ڕەنگە مرۆڤ کوێر بکات ، ئەی چۆن داوای بینینی (خوای گەورە) دەکات ، تەحەمولی دەکات لە کاتی بینینی دا ، هەروەکو ئایەتەی (١٤٣)سورەتی (الاعراف) (موسى) — عليه السلام — داوای بینی (خوای گەورە) کرد بەڵام (موسى) نەیتوانی (خوای گەورە) ببینێ بووراوەیەوە ..!!

گەردوون لە نێوان خودا و ئیلحادا

(خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿أَوَلَمۡ يَرَوۡاْ كَيۡفَ يُبۡدِئُ ٱللَّهُ ٱلۡخَلۡقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥٓۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٞ ١٩ قُلۡ سِيرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَٱنظُرُواْ كَيۡفَ بَدَأَ ٱلۡخَلۡقَۚ ثُمَّ ٱللَّهُ يُنشِئُ ٱلنَّشۡأَةَ ٱلۡأٓخِرَةَۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٢٠﴾ [العَنكَبُوت : ١٩ - ٢٠] واتە: [أَوَلَمْ يَرَوْا كَيفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ] ئیبراهیم - صلى الله عليه وسلم - ڕێنماییان دەكات بۆ جێگیر كردنی زیندوو بوونەوەو پێیان دەفەرمێت: ئایا نابینن خوای گەورە سەرەتا چۆن دروستكراوەكان دروست ئەكات لە دڵۆپە ئاوێك پاشان دێنە دونیاوەو ئەمرن وە دواتریش زیندوویان ئەكاتەوە [إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ (١٩)] بە دڵنیایی ئەمە بۆ خوای گەورە زۆر ئاسانە..!! [قُلْ سِيرُوا فِي الأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيفَ بَدَأَ الْخَلْقَ] پێیان بڵێ: بەسەر زەویدا بگەڕێن وە تەماشا بكەن و بزانن سەرەتا خوای گەورە چۆن دروستكراوەكانی دروست كردووە [ثُمَّ اللَّهُ يُنْشِئُ النَّشْأَةَ الآخِرَةَ] پاشان دووەم جاریش لە دوای مردن لە ڕۆژی قیامەت زیندوویان ئەكاتەوە [إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيءٍ قَدِيرٌ (٢٠)] بە دڵنیایی خوای گەورە تواناو دەسەڵاتی بەسەر هەموو شتێكدا هەیە...

هەروەها (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى ٱلۡإِبِلِ كَيۡفَ خُلِقَتۡ ١٧ وَإِلَى ٱلسَّمَآءِ كَيۡفَ رُفِعَتۡ ١٨ وَإِلَى ٱلۡجِبَالِ كَيۡفَ نُصِبَتۡ ١٩ وَإِلَى ٱلۡأَرۡضِ كَيۡفَ سُطِحَتۡ ٢٠ فَذَكِّرۡ إِنَّمَآ أَنتَ مُذَكِّرٞ ٢١﴾ [الغَاشِيَة : ١٧ - ٢١] واتە : {تێڕامان لە دروستكراوەكانی خوای گەورە} [أَفَلا يَنْظُرُونَ إِلَى الإِبِلِ كَيفَ خُلِقَتْ (١٧)] خوای گەورە سەرنجی بەندەكان ڕائەكێشێ ئەوە بۆ تەماشای حوشتر ناكەن بزانن خوای گەورە چۆن دروستی كردووە؟ چەندێك سەیرو سەمەرە دروستی كردووە، چەندێك بەهێزە لەگەڵ ئەوەیشدا چەندێك بە ئاسانی ئەتوانی باری قورسی لێ بنێی، وە گۆشت و شیرەكەی ئەخورێت و ئاوی ناو سكی بەكار ئەهێنرێ، بۆ تەماشا ناكەن بزانن خوای گەورە چۆن دروستی كردووە تا بتانگەیەنێ بە یەكخواپەرستی خوای گەورەو تواناو دەسەڵاتی خوای گەورەتان بۆ دەركەوێ..!! [وَإِلَى السَّمَاءِ كَيفَ رُفِعَتْ (١٨)] وە بۆ تەماشای ئاسمان ناكەن خوای گەورە چۆن بەرزی كردۆتەوە بەبێ ئەوەی كە كۆڵەكەی لە ژێری ڕاگرتبێ، بەبێ هیچ شتێك خوای گەورە وەكو سەقفێكی پارێزراو بەسەر زەوییەوە دایناوەو بەرزی كردۆتەوە..!! [وَإِلَى الْجِبَالِ كَيفَ نُصِبَتْ (١٩)] وە بۆ تەماشای شاخەكان ناكەن چۆن خوای گەورە چەقاندوویەتی بەناخی زەویدا بۆ ئەوەی زەوی نەجووڵێت و نەهەژێت..!! [وَإِلَى الأَرْضِ كَيفَ سُطِحَتْ (٢٠)] وە بۆ تەماشای زەوی ناكەن چۆن خوای گەورە ڕایخستووە تا سوودی لێ ببینن..!! [فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ (٢١)] ئەی محمد - صلى الله عليه وسلم - تۆ یادیان بخەرەوە تۆ تەنها یادخەرەوەی، واتە: بەزۆر ناتوانی ئیمان بخەیتە دڵیانەوەو تەنها ئیشی تۆ ئەوەیە كە دینەكەی خوای گەورەیان بەجوانی پێ بگەیەنی و یادیان بخەیتەوەو بیانترسێنی ئیشی تۆ تەنها ئەوەندەیە...

بەڵێ ئەو سیستەمە جوانترین و سەرسوڕهێنەرترینەی كۆمەڵەی خۆر و هەسارە كلكدارەكان لە خۆدەكرێت ،بێ گومان بە دڵنیاییەوە دەبێت دروستكارێك یان بەدیهێنەرێكی هەبێ ، ئەویش بەدیهێنەرێكی زاناو داناو بلیمەت و بە توانا نەبێت كەس ناتوانێت دورستكاری بیت یان بەدیبێنێت ، بەدیهێنەرێك كە دەسەڵاتی بەسەر هەموو شتێكا هەبێت..؟! نەك وەك ڕۆحی جیهان ، بەڵكو وەك خودایەك لە سەرووی هەموانەوە یان لە سەرووی هەمووشتێكەوە ..؟! ئەگەر باسی لە فەیلەسووفە ڕۆئاواییە یونانی كۆنەكان بكەین ئەوا وەكو (سوقرات) ، (ئەفلاتون ، ئەرستۆ) هەرسێكیان باوەڕیان بە خودای بەدیهێنەری گەردوون هەبووە ، لە بەر ئەوەی عەقلی فەلسەفی ئەوسا و تائێستاش لای زۆرێك لە فەیلەسووفەكان هەر وایە ، بێ توانابوو لە وێناكردنی ئیمكانیەتی بە دیهێنان لە نەبوونەوە ، هەر بۆیە (ئەرستۆ) پەنای بردە بەر ئەوەی كە بڕوای بە بوونێك هەیە كە (بوونێك لە مادده ناچێت) ئەم بوونە دروست نەبووە و هیچ سیفاتێكیان وەرنەگرتووە ، وە ناوی ناوە (هیۆلا) یان (بنچینەی بوون) بەڵێ (ئەرستۆ) ئەم (هیولا) یە بە قەدیم و ئەزەلی دەزانێت ، كە خودا گەردوونی لێ دروستكردووە ، بەڵام (ئەرستۆ) ئەوەی ڕوون نەكردۆتەوە كە چۆن ئەم (هیولا) ئەزەلییە دروستبووە ..!!

فەیلە سووف (سەکەندەری جۆن فیلۆپۆس) کە لە سەدەی شەشەمی زاییینیدا یەکەمین کەس بوو کە گوتی گەردوون دروستکراوە ، سەرەتایەکی هەیە بەڵگەی لەسەر ئەمە هێناوەتەوە ، کە ئەو پرسیارانەی دەربارەی درووستبوونی گەردوون کراون و فەیلە سووفەکانی تووشی شۆك سەرسووڕمان کردووە ، زۆر بە سادەیی وەڵامەکانی لە وەحی خودایيدا هەیە ، دوای ئەوەی خودا ڕوونکردنەوەی پرسە پەناهانییەکان یان غەیبییەکانی کردۆتە ئەرکی خۆی ، پێی ڕاگەیاندووین کە گەردوون سەرەتایەکی هەیە لە نەبوونەوە بە دیهێناوە ئەمە بەڵگەی قورئانی پیرۆز..؟!

(خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿إِنَّ فِي خَلۡقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَٱخۡتِلَٰفِ ٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِ لَأٓيَٰتٖ لِّأُوْلِي ٱلۡأَلۡبَٰبِ ١٩٠﴾ [آل عِمۡرَان : ١٩٠] **واتە: {بیرکردنەوە لە دروستکراوەکانی خوای گەورە} [إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ (١٩٠)] بە دڵنیایی لە دروست کردنی ئاسمانەکان و زەویەکان و جیاوازی نێوان شەو و ڕۆژ لە تاریکی و ڕووناکی و لە کورتی و درێژی و لە ساردی و گەرمی و لە هێمنی و ئارامی و قەرەباڵغی ئەمانە هەمووی بەڵگەی ڕوون و ئاشکران لەسەر تاك و تەنهایی و تواناو دەسەڵاتی خوای گەورە بۆ کەسانێك کە خاوەنی عەقڵێکی ڕاست و ساغ و سەلیم و تەواو بن ..؟!**

هەروەها (خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿إِنَّ فِي خَلۡقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَٱخۡتِلَٰفِ ٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِ وَٱلۡفُلۡكِ ٱلَّتِي تَجۡرِي فِي ٱلۡبَحۡرِ بِمَا يَنفَعُ ٱلنَّاسَ وَمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن مَّآءٖ فَأَحۡيَا بِهِ ٱلۡأَرۡضَ بَعۡدَ مَوۡتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَآبَّةٖ وَتَصۡرِيفِ ٱلرِّيَٰحِ وَٱلسَّحَابِ ٱلۡمُسَخَّرِ بَيۡنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ لَأٓيَٰتٖ لِّقَوۡمٖ يَعۡقِلُونَ ١٦٤﴾ [البَقَرَة : ١٦٤] **واتە : {تواناو دەسەڵاتی خوای گەورە} [إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ] بەڕاستی لە دروست کردنی ئاسمانەکان و زەوی وە جیاوازی شەو و ڕۆژ کە شەو تاریك و فێنکترە وە ڕۆژ ڕووناك و گەرمترە، وە درێژی و کورتیان [وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ] وە ژێربار کردنی دەریاکان بۆ هەڵگرتنی ئەو کەشتیانەی کە لەناو دەریاکاندا ئەڕۆن کە سوود بە خەڵك ئەگەیەنن [وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا] وە ئەو ئاوەی کە خوای گەورە لە ئاسمانەوە دای ئەبەزێنێتە خوارەوە کە بەهۆی ئەو بارانەوە ئەو زەوی یە مردووانە زیندوو ئەکاتەوە [وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ] وە هەموو جۆرە ئاژەڵێکی لەسەر ڕووی زەوی بڵاو کردۆتەوە [وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ] وە گۆڕانکاری بایەکان با هەیە ساردەو هەیە گەرمە، هەیە هێمن و ئارامە، هەیە گەردەلوولە، یان بای باکور و بای باشور هەیە، یان بایەك کە عەزاب و سزایە، وە بایەك خوای گەورە بە ڕەحمەت ئەینێرێ [وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ] وە هەورانەی کە خوای گەورە ژێرباری کردووە لە نێوان ئاسمان و زەویدا [لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (١٦٤)] ئەمانە هەمووی ئایات و نیشانەو بەڵگەیە لەسەر تواناو دەسەڵات و تاك و تەنهایی خوای گەورە بەڵام بۆ کەسانێك کە عەقڵیان هەبێت و بیر بکەنەوە..؟!**

لە (عمران کوری الحصين) — خوا لێی ڕازی بێت — دەگێڕێتەوە دەڵێت :

((... ، ثُمَّ دَخَلَ عليه ناسٌ مِن أهلِ اليَمَنِ، فقال: اقبَلوا البُشرى يا أهلَ اليَمَنِ إذ لَم يَقبَلْها بَنو تَميمٍ. قالوا: قد قَبِلنا يا رَسولَ اللهِ. قالوا: جِئناكَ نَسألُكَ عن هذا الأمرِ؟ قال: كان اللهُ ولَم يَكُنْ شَيءٌ غَيرُه، وكان عَرشُه على الماءِ، وكَتَبَ في الذِّكرِ كُلَّ شيءٍ، وخَلَقَ السَّمَواتِ والأرضَ ، ...)). **صحيح البخاري برقم (٣١٩١).** واتە: پاشان چەند کەسێك لە خەڵکی یەمەن هاتنە خزمەتی پێغەمبەری خوا ﷺ ئەویش پێ فەرموون : ئەی خەڵکی یەمەن ئەو موژدەی نەوەی تەمیم وەریان نەگرت ئێوە وەری گرن ..؟! ئەوانیش ووتیان : ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ وەرمان گرت ، ووتیان : ئێمە هاتووین پرسیاری (سەرەتای) ئەم گەردوونە یان بوونەوەرەت لێ بکەین ..؟! پێغەمبەریش ﷺ فەرمووی : (لە سەرەتاوە خوا هەبووە هیچ شتێکی تر جگە لە خوا نەبووە ، پاشان (عەرشی) خوا لەسەر ئاو بوو ، وە خوا لە (الوح المحفوظ) دا هەموو شتێکی دیاری کرد ، وە نووسی ، وە ئاسمانەکان و زەوی دروست ..!!

تێبینی : ڕۆژگار دەڕوات و زانست کاری خۆی دەکات شایەشانی ئایین سە بارەت بە پرسی گەردوون ، پرسیار ئایا زانستی نوێ پاڵپشتی کامیان دەکات هەبوونی (خوایەکی تاك و تەنها) و یان بێ باوەڕی بە بوونی خوا بەرەو ئیلحاد بوون ..؟!

ئایا هیچ بەڵگەیەکی زانستی هەیە لە سەر بوونی خودا ..؟!

بەلیّ لە کتێبی دژە ئیلحاد کە نووسەری بە توانای عێراقی (أحمد خيرى العمرى) نووسیویەتی، کە دەستەیەك لە قوتابیانی بەشی زمانی عەرەبی لە زانکۆی گەشەپێدانی مرۆیی ، وەرگێرانیان بۆ کردووە ، منیش دوو بابەتم تێدا هەڵبژارد کە زۆر سەرنج ڕکێش بوو بەلامەوە ، خودا پاداشتی خێریان بداتەوە ، بابەتب یەکەم ، پرسیارەکە بەم شێوەیە کراوە (ئایا هیچ بەلگەیەکی زانستی هەیە لە سەر بوونی خودا ..؟!) جا ئێمەش لێرەدا چەند بە شێکی وەلامەکەی بە کورتی دەخەینە رووی بۆ خوێنەران ، وەکو باسمان کرد جارێکی تر پرسیارەکە ئەوەیە : ئایا بە لگەیەکی یەکلاکەرەوەی زانستی هەیە لە سەر بوونی خودا ..؟! نووسەری کتێب وەلامەکەی بە شێوەیەکی کورت پوخت داوەتەوە دەلێت : (نەخێر) بەلام ئەمە هەموو شتێك نیە "

وەلامی لایەنی یەکەم :ئەگەر هاتوو بەلگەیەکی دەمکوتکەرو یەکلاکەرەوە هەبوایە بەو واتایەی پرسیارکەرەکە بەدوایدا دەگەڕێ " ئەوا شتێك نە دەما بە ناوی ئیمان و باوەڕو شتە پەنهایی و غیبیەکان ..؟!

بیّ گومان پێناسەی (ئیمان) ئەوەیە کە شتێك بوونی هەبێت و پەنها بێت واتە : (غەیب) بێت ، تاکو باوەڕی پیّ بهێنێت " بە بیّ ئەم غەیبە واتایەك بۆ باوەڕ نامێنێت ، کاتێك هەموو شتێك ڕوون و ئاشکرابێت ، ئەواتا شتێك نامێنیّ بە ناوی ئیمانەوە ..؟! ئەوەی هەیە بڕوا کردنە بە شتێك دوای ئەوەی کە دەبینین بە چاوی خۆمان ..؟!

لەلایەکی ترەوە : پرسیارەکە لەو نموونەیە دەچێت ، کەسێك بچێت بۆ دوکانی مێوە فرۆشی گەڕەك و داوای لێبکەیت پاسپۆرتێکت بۆ دەربکات ..؟! چونکە بە دەربڕینێکی تر : تۆ لە شوێنێکی هەڵە داوادەکەیت " لەوانەیە گونجاو بێت بەلام لە شوێنێکی هەڵە داوای دەکەیت ، مەبەست لێرە خودی زانست خۆیەتی ، وەیان مەبەست لە خودی تێگەیشتنی زانستیە ، ئەوەی ئارەزووی دەکەی بیهێنێت بۆ یەوەی کۆتای بەو سەرسامی و ڕاڕایی بهێنیت ، بیّ گومان زانست زۆر شتی گرنگی بەدی هێناوە ، ڕۆلی لە گەشەسەندنی مرۆڤایەتی دا نکولی لیّ نەکراوە ، بەلام ئەویە زانست لە هەموو شتێکدا بکەینە ڕاسپێردراو چاودێری بەسەر خۆمانەوە ، ئەوە جێگەی تێڕوانینە و قسەی زۆر هەلدەگرێت ، بیّ گومان دەکرێت زانست پێوانەی خێرای تیشکی خۆ و پێوانەی پەستانی خوێن و ژمارەی خرۆکە سپییەکان دیاری بکات " لەوانەیە کەلێنێك ببینێتەوە لە پیشەی کارکردنی جگەرت داوا بچێتە قولایی مێشکتەوە ، لەوانەیە زانست بیابان بگۆڕێت بۆ باخ و باخاتی سەوز ..؟! چارەسەری وا ببینێتەوە بۆ کێشەو گرفتەکانی پێشینانەکانمان کە لە ڕابردوو دا بە هیچ شێوەیەك بە بیریاندا نەهاتووە ، بەلام ئێستا زانست پێشکەوتووە گرفتەکان ڕۆژ لەدوای ڕۆژ چارەسەر دەکات و ئەوان بە بیریاندا نەدەهات چارەسەری هەبێت ..؟! لەوانەیە زانست ژیان بە جۆرێك ئاسان بکات کە هەر گیز بە خەیالمان دا نیێت ، ئێمە پێش چەند سالێکی نزیك لەمەو بەر هیچ کەس بە خەیالی دانەدەهات کە زیرەکی دەست کرد هەبێت و هەموو زۆربەی شتەکان بۆ مرۆڤایەتی ئاسان بکات ..؟! وەیان درست کردنی ڕۆبۆت و ئۆتۆمبێلی کارەبایی ، وەیان ئۆتۆمبێل دروست کراوە بیّ ئەوەی هیچ کەس شۆفێری بکات کارەکانیش ئەنجامدەدا ...هتد وە لەوانەشە زانست ژیان زۆر لەوەی کەئێستا هەیە ئاسانتر بکا ، لە سەر ئەستێرەکان و زەویش بە شێوەیەکی باوەڕ پێنەکراو ..؟! بەلکو لەوانەیە بتوانێت مرۆڤ بباتە سەر هەسارەکان یان ئەستێرەکانی تر لەو کاتەدا مرۆڤ بەرهەم هێنانی تێدا بکات ..؟! لەوانەش بتوانیّ بمان باتە دووترین شوێن لەم گەردوونەدا..؟! بەلام هەموو ئەمانە سنوور داری زانستە هەلناوەشێتەوە ، چونکە سنووری زانست بریتیە لەم جیهانە ، بە هەموو ئەوانەی تیایدان ،هەموو ئەوانە لەم جیهانە دا نەبن ، ناکرێت ملکەچی زانست بن و زانست ناتوانێت ئاشکرایان بکات ، چونکە هەموو ئەمانە بوونیان هەیە لە م گەردوونەدا ..؟!

بەلێ بەدەربڕینێکی تر : هەموو دەستکەوتەکانی زانستی ماددە لە سروشتدا هەن ، واتە هەر شتێك لەدەرەوەی ماددە بوو یان لە دەرەوەی ئەم سروشتدا بوو ، ، زانست ناتوانێت ئاشکرای بکات یان بگاتە سنووری … ئەم کەم و کورتی نیە لە زانست یان کەلێن نیە لە زانستدا … ئەم تەنها بە شێکە لە وەسف کردنێکی پیشەیی زانست ، بێ گومان زانست سنووری هەیە ..؟! چونکە سنوورەکانی زانست هەموو جیهان ئەگرێتەوە ، ئایا ئەمەش کەم کورتی زانست نیە ..؟! بەڵام بێ گومان هەموو مان ئەوە دەزانین کە (خوای گەورە) لە دەرەوەی ماددەیە یان لە دەرەوەی ئەو جیهانەیە کە ئێمە ئاوا دەیناسین ..؟! وە بەدڵنیایی (خوای گەورە) لە دەرەوەی وشەی (دەرەوە)شە ، لە دەرەوەی هەموو ئەوشتانەیە ئێمە دەیزانین و یان هێشتا زانست ئاشکرای نەکردووە ..؟! وە (خوای گەروە) لە دەرەوەی سروشت و ماددەیە ، بۆچی لە زانستێکدا بگەڕێین سنوورەکەی سروشت و ماددەیە ..؟!

پر سیار ئایا بەڵگەی زانستیت دەوێت لە سەر بوونی (خوای گەورە) ..؟!

ئایا کەسێك پێی وتوویت : کە (خوای گەورە) وەکو (گرێیەکە) لە مێشکتدا یان وەکو کانزایەکی سروشتییە لە گڵدا ..؟! **(والعیاذ باللە)** چونکە هیچ شتێك لە خودا ناچێت ، هەروەکو قال تعالی: ﴿لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞ﴾ [الشُّورَى : ١١] **واتە: هیچ شت و کەسێك لە خوای گەورە ناچێت، چونکە خوای گەورە تاك و تەنهایەو دروستکارە...**

ئایا پێت وایە وەڵامەکەت دەست دەکەوێ یان ئاشکرا بێت لە ئەنجامی پشکنینێکی تاقیگەی پێشکەوتووی ئێستادا ..؟! ئایا پێشبینی ئەوەت کردووە سووچێکی تاقیگەدا ببینیتەوە ..؟! بە دڵنیایەوە بەڵگەی زانستی بەم واتایانە ، نە لە سەر بوونی خودا و نە لەسەر دیارنەبوونی یان بوونی (خوای گەورە) لە ئارادا نیە ..؟!

بەڵێ بەدڵنیایەوە پرسیار کردن لە زانست لە سەر بوونی (خوای گەورە) پرسیارکردنێکی ڕەتکراوەیە ، لەبەر نەبوونی بەڵگەی بەرهەست بوون ، یان لێرەدا مەبەست لە زانست زانستی ئەزموونەکانی سروشتی یان زانستی سروشتی ماددەیە … هەر بۆیە بێ لایەنی زانستی لە بابەتی باوەڕدا، واتای ئەوەیە زانست شتێکی پێ نییە بتوانێت دڵنیایی یان ڕەتکردنەوەی ئیمان بە شێوەیەکی بنەبڕ بدات بەدەستەوە ، دەربارەی هەرشتێك لە دەرەوەی توانا و چوارچێوەی خویدا بێت ، بەڵام بە دڵنیاییەوە دەکرێت ئەو زانیاریانەی ، زانست پێشکەشی دەکات بەکاربهێنرێت یان بۆ چوونێکی لێ وەر بگرین یان دەرئەنجامێکی هەبێت بمانگەیەنێتە ئەم هەڵوێستە یان ئەوی تر ، بەلام ئەوە وەك ئاماژە و هێمایە نەك ئەوەی بە لگە بێت … زۆر گوێمان لێ دەبێت ، لە سەردەمی زانست دا (خوای گەورە) دەدەروشێتەوە ..؟! بەڵام ئەوە واتای بوونی بەڵگەی زانست نیە ..!! بەڵکو واتای ئەوەیە زۆر لەو نموونانەی لە بارەی سیستەم و ڕێکخستنی گەردونەوە لە ئارادان ، لەوەی زۆر بەوردیی ئامادەسازی بۆ پێشوازی کردن لە ژیان کراوە ، هەموو ئەمانە ئاماژەیە بۆ بوونی خوایەکی تاك تەنیا دروستکاری ئەم ڕێکخستن و سیستەمەیە ..؟!

هەست کردن بە خودا

بەلێ هەر لە کتێبی دژە ئیلحاد کە نووسەری بە توانای عێراقی (أحمد خيرى العمرى) نووسیویەتی، کە دەستەیەك لە قوتابیانی بەشی زمانی عەرەبی لە زانکۆی گەشەپێدانی مرۆیی ، وەرگێرانیان بۆ کردووە ، بابەتی دووەم (هەست کردن بە خودا) ، بەلێ ئەوە بوو لە سالێ ١٩٦٦م ژمارەیەك لە گۆڤاری (تایم) دەرچوو لە ولاتانی رۆژئاوادا، بەرگی گۆڤارەکە رەش بوو ، بەپیتی گەورەی رەنگی سوور لەسەر بەرگەکەی ئەم دەربرینە نوسرابوو :(is GAD dead?) ئا بەم شێوەیە نوسرا بوو ، واتە : ئایا خودا مردووە ؟ **(والعياذ بالله)** دوور لە مەقامی پەروەردگار..!! مەبەستەکە وا لێکدەدراوە بۆ ئەو سەردەم کە سەردەمی پێشکەوتن و تەککنەلۆجیا بوو ، بووژانەوەی زانست زانیاری بووە ، وایان دانابوو کەوا لەم سەردەمەدا لە جیهانی هاوچەرخدا پێویستمان بە بوونی خودا نیە ، **(والعياذ بالله)** ، بەو پێیە کە زانست هەموو شتێکی بۆمان روونکردۆتەوە یان هەموو شتێك دابین دەکات بۆمان ..؟! دەرچوونی ئەو ژمارەیە لە گۆڤارەکەدا ، هاوکات بوو لەگەلْ سەرهەلْدان یان پزاڤێکی ئەکادیمی بە ناوی (مردنی خودا)، **(والعياذ بالله)** ، لە نێوان لاهوتییەکان و فەیلەسوفەکانی ئەوکاتەدا بلاوبوویەوە ، ئەم بزاڤە باسی لە بیرۆکەی (مردنی خودا) ، **(والعياذ بالله)** ، وەستانی لە بووندا دەکرد ، کە لە بنچینەی فەیلەسوفەکانەوە وەریان گرتبوو ، ئەمەش لە کۆتایی سەدەی (١٩) (مردنی خودا)یان راگەیاندبوو ، **(والعياذ بالله)** ، بێ گومان (خوای گەورە) زۆر لەمە پایەدارترە شتی وا نەشیاوی لە ئاستدا بوترێت ..؟! بەلاَم لە دوای سێ سالْ بەدیاری کراویدا کە دەکاتە سالێ ١٩٦٩م ، ژمارەیەکی تری تایبەت لە گۆڤاری (تایم) دەرچوو ، بەلاَم ئەم جارەیان بە رەنگێکی سپی لەسەری نووسرا بوو (is gad coming back to life) ، واتە: ئایا خودا زیندووبووەوە ..؟! ئەم وتەیەش یان دەربڕینەش ئاماژەیەك بوو بە نەمانی بزاڤی (مردنی خوا) و سەر لە نوێ زیادبوونی گرنگی دانی فەلسەفی بوو بە بیرۆکەی خودا ..!! بەلاَم لە سالی ١٩٨٠م دا گۆڤاری (تایم)بابەتێکی دورو درێژی لەسەر نویچ کردنەوەی باس و خواسی خودا بلاَو کردەوە ، کە تایبەت بوو بە چەندین مشتورِ و بە لگەی فەلسەفی نوێ بۆ سەلماندنی بوونی خودا ، سەبارەت بە خستنەرووی چەندین چەمك و وێناکردنی نوێ سەبارەت بە خودا کە پێشتر ئەو بەلْگانە بوونی نەبوو ، (تایم) بابەتەکەی بە دێرە دەست پێکرد : هیچ کەسێك پێش دوو دەیە پێشبینی ئەم شتانەی نەدەکرد ، تەنها لە ماوەی ١٤سالْدا گۆڤاری (تایم) هەموو شتەکانی گۆری ..؟!

❊❊❊

خودا هەر گیز نامرێت ئەوە جگە لە خودایە ، ئەو زیندووە و راگری هەموو شتەکانە سەرەتا و بێ کۆتایە ، ئاشکراو پەنهانە ..؟! وە بروا کردنی هەندێ کەس پێی دەمرێت " هەندێك تێگەیشتن و بیرکردنەوە و وێناکردن سەبارەت بە خودا دەمرێت " وە هەندێك وا گومان دەبەن ئەوە مردنی ئەوە ، **(والعياذ بالله)** ، بەللاَم هەر زوو باوەرێکی نوێ دەردەکەوێت ، بیرێکی نوێ ، تێگەیشتنی نوێ ، هەر ئەو کاتە دەر دەکەوێ (خوای گەورە) زیندووە و هەر گیز نامرێت ..!! هەندێك لە بیر کردنەوەکانمان سەبارەت بە خودا دەمرێت " تەنها بۆ کردنەوەی چەندین دەرفەت و بیرۆکەی نوێ سەبارەت بە ئەو لە نێوان رۆشنیی دیدگا و وێنایەك و لە دایکبونێکی تردا ..!! هەندێك سەرنج کۆمێن دەدەن و دلێن خودا مردووە ، ئەوە خودا نیە مردووە ئەو جگە لە خودایە ..؟!

ئەوان بە زۆری خودای بۆشاییەکان بە کاردەهێنن (GADOF GAPS) ، پێمان دەڵێن : خوای ئێوە خوای پڕکردنەوەی بۆ شاییەکانە ، **(والعیاذ باللە)** ، مەبەستیان ئەوەیە ئەو خوایە لە ئەنجامی بۆ شایی زانستیەوە سەری هەڵداوە ..؟! کاتێك مرۆڤی کۆن نەیزانیوە ، باران لە چییەوە هاتووە ، یان بروسکە و هەوەرە گرمە چییە ... یان هەر دیاردەیەکی سروشتی یان لەو شێوەیەی دەوروبەری دا ..؟! جا لە بەرامبەر هەموو نادیارەکان پێویسیان بە بینینەوەی هۆکارێك بووە ، لە بەرامبەر هەر بۆشاییەکی مەعریفی ، بۆیە وتویانە خودا هۆکارەکەیەتی ..!! هەربۆیە دەیانووت (خوای بۆشایی پڕکردنەوەکان) ... بە هۆی بوونی ئەو دیاردە نەزانراوانەی لەبەرانبەر مرۆڤدان ... هەروەك دڵێن زانست پێش دەکەوێت و مەعریفەی مرۆڤ زیاد بێت ، ئەوەندە بۆشاییەکان کەم دەبێتەوە و قەبارەی باوەڕ بە خوای بۆ شایی کەم دەبێتەوە ... خوای بۆشایی ..؟! خوای ئێمە خوای بۆ شاییەکانە... خوای ئێمە لە هەموو دۆزینەوەیەمی زانستیدا زیاتر دەردەکەوێت ... ئێمە لەگەل بینینی کەناڵی (national geographic) زیاتر سبحان اللە دەکەین وەك لەوەی بۆ کەناڵێکی ئایینی دەکەین ، خوای بۆشاییەکان ..؟! خوایەك دەستەوسانی تێگەیشتنی خۆمانی پێ دەردەبڕین ..؟! نەوەی ئێمە نەوەی دوای ئێمەش بە دڵنیاییەوە ... ئێمە لە هەموو بیردۆزێکی دۆزینەوەی زانستیدا خودا دەبینین ..؟! بوونی خودا لە سەردەمی زانست و دهێناندا ، زیاتر دیارە وە لە سەردەمی نەزانی و بوونی بۆشاییەکاندا، -بێ گومان خودا لە کاتی هەبوونی زانست و لە هەمان کاتیشد لە نەبوونی زانستیشدا بوونی هەیە و زیاتر کاریگەر تر بوونی دەبێت ، لە هەردوو حاڵەتەکدا خودا بوونی هەیە — بە دڵنیاییەوە ، ئەو خودای بۆ شاییەکانیە ... هەلنەخەڵەتێی بەو ووشەیە ئەو خودای وێنە تەواوەکەیە ، بە هەمو بۆ شاییەکانیەوە ، بەو شتانەی کە تێیدایە بەوەی دەیزانین لە سەر گەورەیی دورستکردنەکانی و بەوەشی کە تاکو ئێستا نایزانین..؟!

❊❊❊

بەڵێ خودا خودای گەورە و پەروەردگاری جیهانیانە تاك و تەنیایە ، ئەو بیرۆکە پووچەڵە کە دەڵێن : (خودای بوشاییەکانە) بێ گومان خودای بوشاییەکان نییە ..!!

ئەوان دەڵێن باوەڕهێنانمان بە خودا تەنها پێویستیەکی دەروونیە ولە دەرئەنجانی گەشەسەندن بەدی هاتووە ..؟! تا هێزێك بە مرۆڤ ببەخشێت بۆ ئەوەی بتوانێت زۆر بە پتەوی خۆی بگرێت لە ڕووبە ڕوو بونەوەی ململانێ لە پێناو مانەوەدا ..؟! پرسیار لە مانەوە و ڕوو بە ڕوو بوونەوە و ململانێ کردندا سەر ئەنجامەکەی بۆ کوێ دەچیت ئایا هەر مانەوەیە لەم پێشبڕکێیەدا یان بە مردن کۆتایی دێت ..؟! ئایا دوا جار بۆ کوێ دەچیت زیندوو بوونەوە نیە ..؟! ئایا خوایە نیە کە تۆ بگەڕێتەوەی بۆ لای ..؟! هەر بەڕاست ..؟! کەواتە ئایا ئامرازی هەڵبژاردنی سورشتی بە بە درێژایی مێژوو بە شداری کردووە لە کرداری ئایندارێدا بۆ ئەوەی مرۆڤ ، بەهێز تر بکات و هەلی مانەوەی زیاتری هەبێت ..؟!

وای دادەنێن ئایین وەکو ڕیخۆڵە کوێرەیە ..؟! نا ، نە خێر ... بەو شێوەیە نییە ... " چونکە بە دڵنیاییەوە دەرچوون لە ئایین جەنگەڵستانە ... بەڵام ململانی لە پێناو مانەوەدا هێشتا بەردەوامە ... بەهێز تر و توندتر بووە لە ناو خودی هەر دك لە ئێمەدا ... وادەردەکەوێت ئیمان و باوەڕ دۆزراوەتەوە تاکو بمێنێتەوە ... چونکە شەڕەکەتان لەگەڵی دۆڕاندووە ... دەڵێن : باوەڕ گۆچانێکی دەروونییە ..؟! بەوەی لە کاتی ڕووبە ڕووبونەوەی قورساییەکی ژیاندا بەکاری دەهێنین ... بۆ نموونە لە کاتی تووش بوون بە بەڵاو نەهامەتی و ناخۆشی دا پەنا بۆ باوەڕو ئیمان و گەڕانەوەی دەهێنێت ، داوای تەوبە لێ خۆش بوون دەکەین داوا ویارمەتی بە هانا وەچوون لە (خوای گەورە) دەکەین ... بەڕاستی دەکرێت باوەڕ وەکو داردەستێکی دەروونی بێت ، نازانم چۆن دەتوانن ئەوە بکەن بە تۆمەت ..؟! ئێمە بەردەوام لە ژیانی ڕۆژانەماندا ، پێویستمان بەو گۆچانەیە ، بەڵام ئەوان ئیمان و باوەڕ دەخزێننە ئەو گۆشەیەوە ... ئێمە دەزانین زۆر لەوە زیاترە ، گۆچانە و زیاتر لەوەشە گۆچانە ، دەرمانە و ڕاخەر و دژەخەمۆکی و دەرزی بەهێزکەر و خواردنەوەی وزە بەخشە ، ەبلام سودی باوەڕ شتێکی گرنگتر و بە بایەختر لەو دەربڕینانەیە... بێ گومان شتێکی گرنگتر لە ئارادایە ئەویش ڕاستەقینە و حەقیقەتێکی گەورەیە ، وەکو گۆچانی دەروونی یاخود دەرمانی دژەی خەمۆکی یان وزەبەخش بێت ، بەڵام پێش هەمموو ئەمانە خودی ڕاستەقینەیە ، جا سودت لێ وەرگرتبێت یان نا ، ئەم تێڕوانینە پڕاگماتیکییە سوود

گەرا و بەرژەوەندیخوازەی شتەکان پێویستە سنوورێکی بۆ دابنرێت .. گەورەیە ، دروشمەکان سود بەخشن ، بەلاّم تەنها ئەمە نابێت بە هۆکاری جێبە جێکردنیان ، باوەڕیش بە هەمان شێوە ... دەکرێت باوەڕ بە خوا بوون ببێت بە هۆی خۆشبەختی و دڵنیایی ...بەلاّم لەبەر ئەوە باوەڕ ناهێنێت ئەوە تەنها دەرئەنجامی باوەڕەکەیە ..!! بەلیّ باوەڕ بوونت لە خوا لەبەر ئەوەیە ، ڕاستەقینەیەکی ڕەهایە لەم گەروونەدا ، دەکرێت خەڵکانێك دڵخۆشی و ئارامی بەدەست بێنن لە شتانێکی تریشدا ... لەکاری خێر خوازی یان خۆبەخشی یان لە خۆسەڵماندن یان داهێنانێك لە جۆرێك لە جۆرەکان ... یان دەکرێت لە شوێنێکی دیش وەدەستی بێنێت ..؟! بەلاّم دەکرێت تۆ ئەوە لە شوێنی تریش دبەدەست بهێنیت ، بەلاّم ئەمە واناکات باوەڕداری گرنگییەکی گەوەری کەمتری هەبێت ، چونکە بەدەر لەبەرچاوگرتنی ئەوەی باوەڕ هەندێ ، لە پێویستیەکانی ناخ و دڵت دابین دەکات ، بەلاّم پێش هەموو شتێك ئیمان ڕاستەقینە کەیە ، ئەمە وادەکات لیستە سود بەخشەکانی دواتر وەکو (زیادە خێرێك نەکە شتێکی تر) دەڵێن باوەڕمان وایە ئیمان بەوەی (خوای گەورە) دورستکارە یان خالقە لە فیترەتی هەموو بوونەوەرێك یان مرۆڤێکدایە ..؟! بەلاّم لە ڕاستیدا دەبینین بە ملیۆنان مرۆڤ لە ئاینەکانی شنتۆ و بووزیەت بە درێژایی ژیانیان دەژین ، بیّ ئەوەی بیرۆکەی خودایان هەر هەبێت ، بۆ ئێمە ئەمە سەیرو نامۆیە ..؟! چونکە هەر گیز ناکرێت بیرۆکەی ئاینێك بە بیّ بوونی خودا بە خەیاڵماندا بێت ، هەر بۆیە بیّ سیّ و دوو بڕوامان وایە هەموو ئاینێك باوەڕ بە (خوای گەورە) لە خۆ دەگرێت ..؟! بەلای ئەوانەوە قورسی لە تێگەیشتنی بیرۆکەی خودا ، دەبیننەوە یان بە دیاریکراوی خودای بە دیهێنەر ... خەڵکانێکی زۆر باوەڕیان بە ئاینی بی خالقی یان بی دروستکا هەیە ، بگرە بە نزیکەی بە میلۆن زیاتریش لە مرۆڤەکان ، بیرۆکەی خواوەند ڕوونە ، کەمێك سەیرمان پیّ دێت ، تێگەیشتن لە بیّ باوەڕەکان ، پرسیار ئایا سەریر نیە ، پەرستن بەبیّ بوونی خوا ..؟! ئێمە کاتێك وورد دەبینەوە لەم جۆرە کەسانە ، بەجۆرێك لە جۆرەکان هێزگەلێکی سەرووی سروشت یان دوور لە شتە مادییەکانیا بینیوەتەوە ، بۆ پەیوەندیکردن لە گەڵیدا ..؟! لەوانەیە ڕۆحی باو باپیرانیان بێت وەکو لە ئایینی (شنتۆ) دا هەیە ، یان لەوانەیە لەگەڵ ڕۆح یان ئاینەکانی تردا بێت بەلاّم ئەم پەیوەندییە لەگەڵ نادیارەکاندا بوونی هەیە ... زۆر جاریش دۆزینەویەکی زانستی نویّ بەکاردەهێنن و خواست و مەیلی ئایینی ، پیّ لێکدەدەنەوە و بڕوایان وایە بەمە کۆتایی بە ئاین دەهێنن ..؟! بەلاّم بیّ گومان جارجارێك جینەکان بەرپرسن لە ئیمان ، و جارێك شوێنێك لە مێشکدا ئەم بەرپرسیاریەتییەی هەیە ..؟! بە لاّم ئەمە کارەکە زیاتر ئالۆز و شەڕەکەیان زیاتر قورستر دەکەن ... ئایا باوەڕیان وایە ، ڕاڤە و لێکدانەوەی پاڵنەری ئایینی وا لە خەڵك دەکات واز لە ئاینداریی بهێنن..؟! ئایا لێکدانەوە و ڕاڤەکردنی پاڵنەری سێکسی ، وا لە خەڵکی دەکات واز لە سێکس بهێنن ..؟! بەبیّ شوبهاندن و لێکچواندن ..!!

دە لێن : جارێك پرسیاریان لە فەیلەسوفی بەناوبانگی بیّ باوەڕ ، (برتراند رسل) کرد ، پێی ووترا : چی دەکەیت ئەگەر مردیت و لە قیامەتدا خوا پرسیاری لیّ کردیت بۆ چی بڕوات پیّ نەهێنام ئەی فلاّن کەس ..؟! ئەویش ووتی : دەڵێم لەبەر نەبوونی بەڵگەی تەواو ئەی خوایە ... لەبەر نەبوونی بەڵگەی تەواو ..!!

بیّ گومان بەردەوام بەڵگەکان لە بەردەستن و هەن ، هەر لە چواردەوری خۆت تەماشاکە بوونی خوا دەسەڵمێنی ، بەلاّم لەوانەیە لە شوێنێکی تر بۆی گەڕابێتی و ئاگادار نەبووی لێی ، لەوەیە پێوەری پەسەندکردنی بەڵگەکانت بە جۆرێك بێت و وای لیّ کردبێت ، یان بەڵگەی ترت وەلا خستبێت نەك لەبەر نەبوونی بەڵگەی تەواو ..!! بەڵکو لە بەر تەمبەڵی و کەمتەرخەمی و بیّ بیرکردنەوە لە گەڕان بە دوایدا ...

چەمکی خودا لەئاینی ئیسلام

ئیسلام کە یەکێکە لە ئاینی سامیەکان کە زیاتر لە یەك بلیۆن شوێنکەوتووی هەیە لە سەر پای چیهاندا ، ئیسلام بە مانای ملکەچ بوون دێت بۆ ویست و فەرمانەکانی (اللە)، موسڵمانان قورئانی پیرۆز لە ووتە و کلامی (اللە) ئەزانن کە بۆ پێغەمبەرەکەی (محمد) ﷺ نێردراوە ، ئیسلام ئەوەی ڕونکردۆتەوە کە (اللە تعالی) پێغەمبەرانی بە دیرێژایی مێژووی مرۆڤایەتی ناردووە ، هەر گەلێك پێغەمبەرێکی بۆ نێردراوە ، کە هەموو پێغەمبەران یەك پەیامیان بۆ هاتووە یان پێیە بۆ مرۆڤایەتی ، کە ئەویش باوەڕ بوونە بە یەکتاپەرستی خودای تاك و تەنها ، وە لێ پرسینەوە و بەر پرسیارتی ڕۆژی دوای ،هەر لە بەر ئەمەش ئاینی ئیسلام باوەڕ وبوونی بە پێغەمبەرانی پێشوو ئەوانەی کە ناویان هاتووە بە تایبەتی کردۆتە بە بەشێك لە شەش پایەکەی ئیمان ..؟!

هەر وەکو (خوای گەورە) لە قورئاندا دەفەرموویێت : قال تعالی: ﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَآ ءَاتَيْنَـٰهَآ إِبْرَٰهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِۦ ۚ نَرْفَعُ دَرَجَـٰتٍ مَّن نَّشَآءُ ۗ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٨٣﴾ وَوَهَبْنَا لَهُۥٓ إِسْحَـٰقَ وَيَعْقُوبَ ۚ كُلًّا هَدَيْنَا ۚ وَنُوحًا هَدَيْنَا مِن قَبْلُ ۖ وَمِن ذُرِّيَّتِهِۦ دَاوُۥدَ وَسُلَيْمَـٰنَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ وَهَـٰرُونَ ۚ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٨٤﴾ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ ۖ كُلٌّ مِّنَ ٱلصَّـٰلِحِينَ ﴿٨٥﴾ وَإِسْمَـٰعِيلَ وَٱلْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا ۚ وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى ٱلْعَـٰلَمِينَ ﴿٨٦﴾﴾ [الأَنْعَام : ٨٣ - ٨٦] واتە: [وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ] ئەمەی کە باسمان کرد حوجەو بەڵگەیەك بوو کە دامان بە ئیبراهیم- صلى الله عليه وسلم - بەسەر قەومەکەیداو بۆی باس کردن [نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ] ویستمان لێ بێت پلەی هەر کەسێك بەرز ئەکەینەوە بەهیدایەت بۆ ڕێگای حەق هەروەکو پلەی ئیبراهیممان- صلى الله عليه وسلم - بەرز کردەوە [إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ (٨٣)] پەروەردگاری تۆ بەڕاستی زۆر کاربەجێ و زانایە..!! [وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ] وە ئیسحاقمان بە ئیبراهیم بەخشی کاتێك کە خۆی و سارەی خێزانی بێئومێد بوون لە منداڵ، وە لە نەوەی ئیسحاقیش یەعقوبیشمان پێی بەخشی و کوڕەزای خۆی بینی [كُلاً هَدَيْنَا] وە هیدایەتی هەموویانمان دا [وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ] وە پێش ئەمانیش هیدایەتی نوحمان دا- صلى الله عليه وسلم - [وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ] وە لە نەوەی ئەمانیش داودو سولەیمان و ئەیوب و یوسف و موسی و هارون هیدایەتی هەموومان داون وە هەموومان کردوون بە پێغەمبەر (صەڵات و سەلامی خوای گەورەیان لەسەر بێت) [وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ (٨٤)] بەم شێوازە پاداشتی چاکەکاران ئەدەینەوە..!! [وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ] وە هیدایەتی زەکەریاو یەحیاو عیسی و ئیلیاسمان داوەو کردوومانن بە پێغەمبەر [كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ (٨٥)] وە ئەمانە هەموویان لە پیاوچاکان و پێغەمبەرانی خوای گەورە بوونە..!! [وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا] وە ئیسماعیل و یەسەع، کە وتراوە: خضرە، یاخود وتراوە: هاوەڵی ئیلیاس بووە، وە یونس و لوطیش ئەمانە هەموومان هیدایەت داون وە کردوومانن بە پێغەمبەر (صەڵات و سەلامی خوای گەورەیان لێ بێت) [وَكُلاً فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ (٨٦)] وە هەموو ئەم پێغەمبەرانە فەزڵمان داون بەسەر هەموو جیهاندا بەوەی ئەمانە وەحیان بۆ هاتووەو کراون بە پێغەمبەرو لە خەڵکی باشترن...

پێناسەی چەمكی خودا لە سورەتی (الاخلاص) دایە

بەلێ ووردتریین پێناسە بۆ چەمكی خودا لە ئیسلامدا هاتووە ئەویش هەر لە چوارچێوەی سورەتی (الاخلاص) دایە ، كە پەروەردگار بەم شێوەیە بۆمان ڕوون دەكاتەوە " قال تعالى: ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ١ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ٢ لَمۡ يَلِدۡ وَلَمۡ يُولَدۡ ٣ وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدُۢ ٤﴾ [الإِخۡلَاص : ١ - ٤]

ڕوونكردنەوەیەك دەربارەی سورەتی (الاخلاص) و تەفسیر كردنی ئایەتەكانی سورەتەكە :

سوورەتی (ئیخلاص) (واتە: دڵسۆزی) سوورەتێكی مەككی-یەو (٤) ئایەتە {فەزڵی سوورەتی ئیخلاس} سوورەتی ئیخلاص یان (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) فەزڵی یەكجار زۆرەو سوورەتێكی زۆر گەورەیە هەندێك لە فەزڵەكانی باس بكەین، پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - سریەیەكی ناردو پیاوێكی كرد بە ئەمیر بەسەر سریەكەوە كە ئەم پێشنوێژی بۆ هاوڕێكانی ئەكرد، لە دوای هەموو سوورەتەكان هەر (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ)ی ئەخوێند كاتێك كە گەڕانەوە ئەوەیان بۆ پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - باس كرد پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - فەرمووی: پرسیاری لێ بكەن بزانن بۆ وای كردووە، پرسیاریان لێی كرد ئەم پیاوە فەرمووی: ئەمە سیفەتی خوای گەورەیەو من پێم خۆشە بیخوێنم، پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - فەرمووی: هەواڵی پێ بدەن خوای گەورە خۆشی ئەوێ، لەبەر ئەوەی كە ئەم سوورەتەی خۆش ئەوێ خوای گەورە خۆشی ئەوێ . وە پیاوێك لە ئەنصاریەكان لە مزگەوتی (قوبا)دا پێشنوێژی بۆ خەڵكی ئەكرد هەر سوورەتێكی بخوێندایە لە نوێژەكەدا (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ)ی ئەخوێند تا تەواو ئەبوو، وە دواتر سوورەتێكی تریشی ئەخوێند بەردەوام لە هەموو ڕكاتێكدا وای ئەكرد وتیان: باشە بۆ وا ئەكەی ئایا وا ئەزانی ئەمە بەس نیە؟ یان ئەوەتا تەنها ئەم سوورەتە بخوێنە (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) یان یان سوورەتەكەی تر بخوێنە، بۆ ئەم سوورەتەیش ئەخوێنیت و سوورەتێكی تریش ئەخوێنی؟ وتی: من وازی لێ ناهێنم پێتان خۆشە وا پێشنوێژیتان بۆ ئەكەم، پێتان خۆش نیە پێشنوێژیتان بۆ ناكەم، بەڵام بینیان ئەم لە هەموویان چاكترە پێیان ناخۆش بوو پێشنوێژیان بۆ نەكات و جگە لەم پێشنوێژی بكات، بە پێغەمبەریان وت - صلى الله عليه وسلم - پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - فەرمووی: (فڵانە كەس بۆ وا ئەكەی؟ بۆ بە قسەی هاوڕێكانت ناكەی؟ چی وای لێ كردوویت بەردەوام تۆ ئەم سوورەتە لە هەموو ڕكاتێكدا بخوێنی؟) وتی: ئەی پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - من ئەم سوورەتەم خۆش ئەوێ، پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - فەرمووی: (خۆشوویستنت بۆ ئەم سوورەتە ئەتخاتە بەهەشتەوە)، واتە: هەر كەسێك سوورەتی ئیخلاصی خۆش بوێ بەهۆی خۆشەویستنی بۆ ئەو سوورەتە ئەچێتە بەهەشت لەبەر ئەوەی باسی تەوحیدو یەكخواپەرستی خوای گەورەی تیایە، وەك پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - ئەیفەرموو: (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) سێیەكی قورئانە، واتە: هەر كەسێك جارێك (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) بخوێنێ وەك ئەوە وایە كە سێیەكی قورئانی خوێندبێ، سێ جار بیخوێنێ وەك ئەوە وایە كە هەموو قورئانی خەتم كردبێ. وە بەصەحابەی فەرموو ئایا یەكێك لە ئێوە ناتوانن هەموو شەوێك سێیەكی قورئان بخوێنن؟ وتیان: كێ لە ئێمە ئەتوانێ ئەی پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - واتە: هەموو شەوێك دە جوزئی قورئان بخوێنێ فەرمووی: (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) سێیەكی قورئانە . وە لە فەرموودەیەكی تر هاتووە پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - فەرمووی: كۆببنەوە ئێستا من سێیەكی قورئانتان بۆ ئەخوێنمەوە كاتێك هاتە دەرەوە (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ)ی بۆ خوێندنەوەو فەرمووی: ئەمە سێیەكی قورئانە . وە هەر كەسێك لە شەو و ڕۆژێكدا دە جار (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) بخوێنێ بە بەردەوام خوای گەورە كۆشكێكی لە بەهەشتدا بۆ دروست ئەكات . هەر بۆیە لەبەر ئەم هەموو فەزڵەی كە هەیەتی پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - سوورەتی ئیخلاصی لەگەڵ (الكافرون) لە دوو ڕكاتی دوای تەواف دەخوێند، كەسێك كە تەواف ئەكات حەوت جار بە دەوری كەعبەی پیرۆزدا دواتر سوننەتە دوو ركات نوێژ لە پشت مەقامی ئیبراهیم بكات لەو دوو ركاتە سوننەتەدا سوورەتی (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) و (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) بخوێنیت، وە لە دوو ڕكاتی سوننەتی پێش نوێژی بەیانی بەهەمان شێوە ئەو دوو سوورەتەی ئەخوێند، وە لە دوو ڕكاتی سوننەتی دوای نوێژی مەغریب بەهەمان شێوە ئەو دوو سوورەتەی ئەخوێند، وە لە ویتریشدا لە ڕكاتی پێش كۆتایی (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ)ی ئەخوێندو لە ركاتی كۆتایشدا (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ)ی ئەخوێند، وە لە دوای هەموو نوێژە فەرزەكان پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ)ی ئەخوێند لەگەڵ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ) و (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ) وە لە زیكری بەیانیان و ئێوارانیشدا سێ جار سێ جار (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ)ی ئەخوێند لەگەڵ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ) و (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ) وە لەناو جێگاشدا كە بخەوتایە فووی ئەكردە هەردوو دەستیدا وە (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) و (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ) و (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ)ی تیا ئەخوێندو ئەیهێنا بە دەمو چاوی و لەشی لای پێشەوەی تا خوارەوە سێ جار ئەمەی دووبارە ئەكردەوە، ئەمە هەندێك لە فەزڵی سوورەتی ئیخلاص . كافران وتیان: ئەی محمد - صلى الله عليه وسلم - نەسەبی خوایەكەی خۆتمان پێ بڵێ؟ ئەم خوایەی تۆ باوكی كێیە؟ خوای گەورە ئەم سوورەتەی دابەزاند: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ [قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (١)] ئەی محمد - صلى الله عليه وسلم - پێیان بڵێ: خوای گەورە تاك و تەنهایەو هاوشێوەی نیە...

[اللَّهُ الصَّمَدُ (٢)] صەمەد، واتە: هەموو دروستکراوەکان پێویستیان بە خوای گەورەیە وە خوای گەورە پێویستی بە هیچ کەسێك نیە، یاخود صەمەد واتە: ئەو خوایەی کە ئەوەندە گەورەیە لە گەورەییدا کامڵ بووەو گەیشتۆتە ئەوپەڕی گەورەیی، وە لە کاربەجێییدا کاربەجێییەکەی لەوپەڕی تەواویدایە، وە زانیارییەکەی لەوپەڕی تەواویدایە، وە گەورەیی و بەرزی و بڵندی لەوپەڕی تەواویدایە، وە دەسەڵاتی لەوپەڕی تەواویدایە، وە هەموو سیفاتە بەرزەکانی لەوپەڕی تەواویدایەو گەیشتۆتە ئەوپەڕی تەواوی، یاخود وتراوە: (الصَّمَدُ) بەمانای (السَّيد) دێت واتە: گەورە، یاخود صەمەد ئەو خوایەی کە هەمیشە ئەمێنێ لە دوای ئەوەی کە دروستکراوەکان هەموو تیائەچن و لەناوئەچن خوای گەورە هەر ئەمێنێ، یاخود (الصَّمَدُ) بەمانای ئەو خوایەی هەمیشە زیندووەو هەمیشە ئەمێنێ و لەناوچوونی بەسەردا نایات، یاخود ئەو خوایەی کە خواردن و خواردنەوە ناخوات و پێویستی نیە، یاخود ئەو خوایەی کە لە کەس نەبووەو کەسی لێ نەبووە هەموو ئەو مانایانە تەواون...

[لَمْ يَلِدْ] خوای گەورە کەسی لێ نەبووە [وَلَمْ يُولَدْ (٣)] وە خۆیشی لە کەس نەبووە، لەبەر ئەوەی هەر کەسێك لە دایك بێ ئیلا ئەمرێ، وە هەر کەسێکیش بمرێ ئیلا میراتگری ئەبێ و کەسێکی تر جێی ئەگرێتەوە، بۆیە خوای گەورە لە کەس نەبووەو کەسیشی لێ نەبووە، وە مردنیشی بەسەردا نایات وە کەسیش جێی خوای گەورە ناگرێتەوە خوای گەورە خالقە وە پێویستی بە منداڵ نیە..

[وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (٤)] وە خوای گەورە هاوشێوەی نیەو هیچ لە دروستکراوەکانی خوای گەورە لە خوای گەورە ناچن نە منالێ هەیە نە دایکی هەیە نە باوکی هەیە نە خێزانی هەیە، بە پێچەوانەی ئەوەی کە جوولەکە ئەیانووت: عوزێر کوڕی خوایە، گاورەکان ئەیانووت: عیسا کوڕی خوایە، موشریکان ئەیانووت: مەلائیکەت کچی خوایە ئەوانە هەمووی بێ بنەمایە، وە پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - ئەفەرمووێ: (هیچ کەسێك وەکو خوای گەورە ئارامگر نیە کە ئازارو ئەو قسە خراپانە ئەبیستێ لە کافرانەوە کە منالْ بۆ خوای گەورە بڕیار ئەدەن خوای گەورە هێشتا ڕزقیان ئەدات وە لەشیان ساغ ئەکات)، واتە: یەکسەر تۆڵەیان لێ ناسەنێ، وە خوای گەورە لە فەرموودەی قودسیدا ئەفەرمووێ: (مرۆڤ بەدرۆم ئەزانێ وە بۆی نەبووە ئەو شتە بکات، وە جوێنم پێ ئەدا وە بۆی نەبووە ئەوە بکات جوێنم پێ بدا، بەدرۆ زانینی مرۆڤ بۆ من ئەوەیە ئەوانەی کە بێباوەڕن ئەڵێن: خوای گەورە ناتوانێ ئێمە زیندوو بکاتەوە لە دوای مردن زیندوو بوونەوەو دروستکردنەوە نیە ئەوە بەدرۆ زانینی خوای گەورەیە کە ئەفەرمووێ: سەرەتا دروستم کردووە ئاسانترە لەوەی کە سەرلەنوێ زیندووی بکەمەوە، ئەفەرمووێ: جوێن دانی مرۆڤیش بە من ئەوەیە کە ئەڵێ: خوا منداڵی هەیە، وە ئەفەرمووێ: من تاك و تەنهام وە صەمەدم کەسم لێ نەبووە لە کەس نەبوومە وە کەسیش هاوشێوەی من نیە)، والله أعلم...

تێبینی : بۆ کەسێکی ژیرو عاقڵ کە موسڵمان بێت و ئیمان و باوەڕی دامەزراو بێت بە (خوای گەورە) بێ گومان ئایەتەکانی سوڕەتی (الاخلاص) بەسن بۆ ئەوەی تاکو ببنە بنەماو پێوەری ناسینی (خوای پەروەردگار) ، چونکە هەر کەسێك بانگەشەی خوایەتی بکات پێویستە لە تاقیکردنەوە و یەکلایکەرەوەکەی ئەم سوڕەتە سەربکەوێت و ئەو تایبەتمەندیانەی لە ناو سوڕەتەکە دایە دەبێت لێ بەدی بێت ، چونکە ئەو تایبەت مەندیانەی کە لە م سوڕەتە باسکراون تاك بێ وێنەن ، تەنها خودای پەروەردگار ئەم تایبەتمەندیانەی تێدا بە دی دەکرێت ، هەر بۆیە هەموو ئەمانەی بانگەشەی خوایەتی دەکەن یان خوایە سەختەکان هەر زوو ئاشکرا دەبن ، ئەوە تا فیرعەون بانگەشی خوایەتی کرد دەرئەنجامی چی بوو ..؟!

(العقيدة)

(العقيدە) ووشەیەکی عەرەبییە و — لە کوردەواریدا بە واتای بیرو باوەڕ دێ و — بەو شتە دەوترێت : بیرو باوەڕ کە بە دڵ بڕوات پێی هەبێ و لێی دڵنیا بیت و لات یەقین بێ هیچ گومانێك هەڵنەگرێ ، وەیان هیچ گومانێ ئاوێتەی نەبێ و دوو دڵی تێکەڵ نەبێ..!!

(عقیدە) لە زمانەوانیدا :

(عیقدە) لە (عقد) وە هاتووە ، واتە: گرێ ، یان گرێدان ، وەیان بەستن ، قایم کردن ، پتەوکردن ، یەککرتن ، یان بەستانەوەی بەهێز ، جێگیر کردن ، دڵنیایی و بڕیار لەسەردان .

ووشەی (عقد) گرێدان دژی (حل)ە واتە : هەڵوەشاندنەوەیە ، دەوترێت : گرێی دا بەگرێدانێکی تووندو قایم ، هەروەك سوێند خواردن و مارەکردن (نکاح) بە گرێ بە ست ، هەروەك (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ ٱللَّهُ بِٱللَّغْوِ فِيٓ أَيْمَٰنِكُمْ وَلَٰكِن يُؤَاخِذُكُم بِمَا عَقَّدتُّمُ ٱلْأَيْمَٰنَ﴾ [المَائـِدَة : ٨٩] واتە: {جۆرەکانی سوێند خواردن} [لا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ] **خوای گەورە لۆمەتان ناکات و لێتان ناگرێت و تاوانبار نابن ئەگەر هاتوو سوێندێکتان خواردو سوێندەکەتان لەغو بوو پاشان بیشکێنن ئاساییە وەکو کەسێك ئەڵێ: بەخوا ئەخۆی بەخوا ئەڕۆی بەخوا دێیت، یان لە کاتی تورە بووندا سوێند بخوات، یان لەبیری بچێت سوێندی خواردووە، ئاوا سوێندێك کە بەدەمیدا دێت و لە دڵیدا دانەمەزراوە ئەمە لەغوە ئەگەر سوێندەکەشی بشکێنێ ئاساییە هیچی لەسەر نیە** [وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الأَيْمَانَ] **بەڵام خوای گەورە لۆمەتان دەکات وە لێتان ئەگرێ وە سزاتان ئەدات لەسەر سوێندێك کە لە دڵەوە دامەزرابێ وە نیەتتان هەبێ و دوای ئەوە بیشکێنن ئەوە کەفارەت ئەکەوێتە سەرتان...**

(عقیدە) : بریتیە لەو حوکم و بڕیارەی کە بە هیچ جۆرێك گومان و دودڵی هەڵناگرێ لەلای ئەو کەسەی کە هەڵگری ئەو بیرو بۆچوونەیە ، واتە: جێگەی قبوڵ کردن نیە لەلای ئەو کەسەی کە باوەڕی بە و حوکم و بڕیارە هەیە کە خۆی بیروباوەڕی لە سەر دامەزراوە ..!!

(عقیدە): لە ئاین دا بریتیە لە بیروباوەڕ بەبێ کردار " وەکو باوەڕبوون بە بوونی (خوای گەورە) هەروەها باوەڕبوون بە ناردنی پێغەمبەران ..!!

کۆی (عقیدە)ش بریتیە لە (عقائد) واتە: بیرو باوەڕەکان ..!!

پوختەی ئەم قسەیەی (عقیدە) ئەوەیە کە مرۆڤ لە دڵی دامەزراو بێت لە سەری " ئیتر ئەمە (عقیدە)یە جا ئەو (عیقدە)یە ڕەوا و حەق بێت ، وەیان (عقیدە) کە نارەوا ناحەق بێت و پووچەڵ بێت ..؟!

(عقیدە) لە زاراوەی شەرعیدا :

بریتیە لە هەموو ئەو شتانەی کە پێویستە دڵ بە ڕاستیان بزانێ ن نەفس ئارام و ، دڵنیا و ئاسوودە بێ لە سەریان ، هەتا دەبێتە دڵنیاییەکی دامەزراو ، کە بە هیچ جۆرێ گومان و دوو دڵی ئاوێتەی تێکەڵاو نابێت ..!!

کەواتە : (عقید) بریتیە لەو ئیمانە تەواو ڕێکو پێك و دامەزراوە کە گومان و دوو دڵی ناتوانێ خۆی لە قەرەی ئەو باوەڕو بیرو بۆ چوونە بدات کەسی خاوەن باوەڕ بڕوای پێیەنی و باوەڕی لەسەر دامەزراندووە ، پێویستە ئەو بیرو بۆ چوونە دەقا و دەق گونجاو بێت لەگەڵ واقیعدا ، گومان و دوو دڵی قبوڵ نەکات ، خۆ ئەگەر ئەو زانستە نەگاتە پلەی دڵنیایی دامەزراو ئەوە پێی ناوترێت (عقیدە) ، هەر بۆیە ناسراوە بە (عقیدە) " لەبەر ئەوەیە ئەکە مرۆڤ دڵە کەی لە سەری گرێ دەدات و جێگرو دامەزراوی دەکات ..!!

بەلێ لە بارەی بە هێزی و بێ هێزی (عقیدە) و بیرو باوەڕەوە خەڵکی دەبنە چەندەها بەشەوە ، ئەویش بە پێی بوون و ڕوونی بەڵگە کان و جێگیر بوونی لە دڵ و دەوورنیاندا ، بۆ ئەم مەبەستە با زیاتر ڕوونی بکەینەوە دەربارەی باوەڕ بوون ، بە نموونەیەك :

ئەگەر هاتوو پیاوێك ناوی شارێکی بیستبێ وەکو شاری (هرات) لە ولاتی ئە فغانسانە ،بە لام ئەم پیاوە خۆی نەیدیتبێ ، ئەم قسەیەشی لە پیاوێکی درۆزنەوە نەبیستبێ و پیاوەکە درۆی لێنە بیسترابێ لە نێو خەڵکی بە ڕاسگۆیی ناوبانگی دەرکربێ ، بێ گومان باوەڕی بە بوون و هەبوونی ئەو شارە دەکات یان دەکرێت ، بە وا تای ئەوەیە کە هەر کەس لەم پیاوەی گوبیستبێ ئەوا یەکسەر باوەڕی پێ دەکات ، خۆ ئەگەریش جگە لەو پیاوە لە چەند کەسێکی تریش ئەم قسەو باسەی بیست ئەوا حەتمەن زیاتر باوەڕو متمانەی بە هە بوونی ئەو شارە دەکات ، هەر چەند ئەگەر چاوو راویان لێکرد لەوانەیە گومانی بۆ دروست ببێ و بکەوێتە شك و گومانەوە ، بەلام ئەگەر وێنەیەکی فۆتۆگرافی بە (کامیرا) بگرن وێنەی شارەکە بێنن زۆر ئەستەمە شك و گومان بتوانێ ڕووی تێ بکات ، چونکە دڵیل بەڵگەی بە هێز هەیە ، خۆ ئەگەر بڵێن ئەم وێنەیە وێنەی ئەی ئایە واتە: زیرەکی دەست کرد، ئێمەش دەپرسنی ئایا کی توانای ئەوەی هەیە خەیاڵی زیرەکی دەست کرد دورست بکات ..؟! حەتمەت دەبێت سەرچاوەیەك هەبێ ..؟! بەلام ئەگەر ئەو پیاوە سەفەری کردوو لە دوورە وە نیشانەکانی ئەو شارەی بینی ، ئەوا بیرو باوەڕو قەینی زیاتر دەبێ و گومانی هیچ نامێنێ ، خۆ ئەگەر لە ناو شارەکە دا دابەزی و بە چاوی خۆی کوچە کۆڵانەکان و خانوو باڵاخانەکانی شارەکەی بینی ، ئەوە بێ گومان هیچ خەیاڵێك یان بوارێك بۆ شك و گومان و دوو دڵی نامێنێتەوە و باوەڕ و بە بوونی ئەو شارە لە دڵیا بە هێزو بتەوی دەچەسپێ و ئەگەر هەر چی کەسیش هەیە بە پێچەوانەی ئەو قسەی بۆ بکات ، ئەوا مەحالە یان نە گونجاوە لە باوەڕی پەشیمان بێتەوە ، وەکو باسمان کرد جا ئەگەر بە شەقام گۆلانەکانیا گەڕاو دەستی کرد بە چاو تێبڕان و توێژینەوەی بارودخ و حاڵ و وەزعی شار و خەڵکی ئەو شارە لە و بارەوە ئاگاداری و پسپۆری زیاتری بە دەست هێنا ، ئەمەش زیاد لە عەقیدە کەی دەبێتە زوونکەرەوە یەك بۆ باوەڕەکەی..؟!
کاتێ ئەمەت زانی دەربارەی بیرو باوەڕ یان (عقیدە) ئاینیشەوە خەڵکی ئاوەها دەبنە چەند بەشێکەوە : هی وا هەیە خۆی وەك تەلقینێکی مردوو بۆی باسکراوە وە کەلتورو عادەت و نەریتێك خۆی پێ وە گرتووە و باوەڕی پێیەتی ، بەلام ئەم جۆرە کەسانە ئەگەر شك گومانێك بخرێتە بەر دەمیان ئەوا لەوانەیە شك و گومان لە بیرو باوەڕو عقیدەکەیان دروست بێت ..؟! هی واش هەیە خۆ سەرنج دەدات و بیردەکاتەوە و باوەڕی زیاد دەکات و یەقینی بتنەو بە هێز تر دەبێ ..؟! هی واشیان هەیە لە سەرنجدان بەردەوام دەبێت و بیر و عەقڵ و ژیری خۆی دەخاتەکار و ، خوا پەرستی ڕاستە قینە دەکات بۆ بەجێهێنانی فەرمانەکانی و گەردن کەچی لە عیبادە تەکانیان دەکاتە کۆمەکی خۆی ، هەر بەم جۆرە چرای هیدایەت و ڕێنموونی لە دڵ و دەرونیان ڕۆشن دەبێت بە نووری بینایی دڵ ی شتانێك دەبینێ کە دەبێتە هۆی کامل بوونی ئیمان و باوەڕ بوونی بە یەقینی دامەزراندنی دڵ و دەروونی ، هەروەك قال تعالی: ﴿وَٱلَّذِينَ ٱهۡتَدَوۡاْ زَادَهُمۡ هُدٗى وَءَاتَىٰهُمۡ تَقۡوَىٰهُمۡ ١٧﴾ [مُحَمَّد : ١٧] **واتە: وە ئەوانەیشی کە ڕێگای هیدایەتیان گرتۆتەبەرو هاتوونەتە سەر ڕێگای ڕاستی خوای گەورە ئەوا خوای گەورە زیاتر هیدایەتیان ئەدات و دامەزراویان دەکات لەسەری و تەقوایان پێ ئەبەخشێ...**

باوەڕ بە (خوای گەورە)

بەڵێ ئەمەش بنەماو بنچینەی بیرو باوەڕی ئیسلامە ، ئەمەش واتە : بیرو باوەڕێکی بتەو بەوەی (اللە) پەروەردگاری هەموو شتێکە و پادشایەتی ، تەنها ئەو دورتسکاریەتی ، تەنها ئەو بەڕێوەبەری هەموو گەردوونە ، هەروەها تەنها ئەو زاتە شایستەی پەرستنە ، تەنها ئەو بێ شەریکە و بێ هاواڵە ، هەر پەرستراوێك جگە لە ئەو ناحەق و ناڕەواو پووچەڵە ، وە پەرستنیشی ناڕەواو ناحەق پووچەڵە ، جا هەر شتێك بێت مرۆڤ بێت یان گیانڵەبەر ، یان دارو بەرد یان بت سەنەم یان ڕۆژو مانگ و ئەستێرە ، پەرستنی ئەوانە هەموو ناڕەواو ناحەق و پرو پووچەڵە، هەروەکو قال تعالی: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ هُوَ ٱلۡبَٰطِلُ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡكَبِيرُ ۝٦٢﴾ [الحَج : ٦٢] **واتە: [ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ] وە بەم شێوازە خوای گەورە خواو پەرستراوی حەقە وە بەڵێنەکانی حەقە [وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ] وە ئەوانەی کە جگە لە خوای گەورە ئەیەپەرستن ئەو پەرستراوانە هەموویان پووچەڵ و بەتاڵ و بێ بنەمان [وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ (٦٢)] وە بە دڵنیایی خوای گەورە زۆر بەرزو بڵندە لە زاتی پیرۆزیدا وە لە کردەوەکانیدا، وە خوای گەورە زۆر گەورەیە...**

بەڵێ (خوای گەورە) -پاکی و بێ گەردی بۆ ئەو — بە صیفەتی کامل و تەواو و بێ کەم و کورتی و صیفاتی شکۆمەندی وەسف دەکرێ ، چونکە لە هەموو کەم و کووڕی و عەیبێك پاك و بێ گەردە ، بێ گومان ئەمەش بریتیە لە تەوحید و یەکتاپەرستی بە هەر سێ بەشەکانیەوە:

- تەوحیدی پەروەردگاریەتی (تەوحید الالربوبیە) .
- تەوحیدی خودا وەندێتی (تەوحید الالوهیە).
- تەوحیدی ناوو صیفاتەکان (تەوحید الاسماءوالصفات).

١-توحید (الربوبیە) تاك و تەنیایی پەروەردگاریەتی ، واتە: (خوای گەورە) بە تەنها ئەم بوونەوەرەی دروست کردووە و بە تەنها بەڕێوەی ئەباو بە تەنها ئەم خەڵکە رزق ئەداو ئەیژێنیٚ و ئەیمرێنی ... هتد هەر وەکو قال تعالی: ﴿قُلۡ أَغَيۡرَ ٱللَّهِ أَبۡغِي رَبّٗا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيۡءٖ﴾ [الأَنعَام : ١٦٤]

واتە: [قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِي رَبًّا] ئەی محمد- صلی اللە علیە وسلم - پێیان بڵێ: ئایا ئێوە داواو لێ ئەکەن من جگە لە اللە کەسێکی تر بکەم بە پەروەردگاری خۆم و شەریك بۆ خوا دانێم [وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ] لە کاتێك خوای گەورە پەروەردگاری هەموو شتێکە...

کەوایە (اللە) پەروەردگاری هەموو شتێکە ، هەموو شتێك دروستکراوی (اللە) یە ، شتی دروستکراویش بۆ پەروەردگار ناگونجێ و نابێتە هاوبەشی دروستکەری خۆی ..؟!

٢-توحید (الالوهیە) تاك و تەنیایی لە خوایەتی دا ، واتە : تەنها (خوای گەورە) مافی پەرستن (عبادەت) و دادڕەوایی (حاکمیە) هەیە ، هەروەکو قال تعالی: ﴿وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُوٓاْ إِلَٰهٗا وَٰحِدٗاۖ لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۚ سُبۡحَٰنَهُۥ عَمَّا يُشۡرِكُونَ ۝٣١﴾ [التَّوۡبَة : ٣١] **واتە: [وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا] لە کاتێکدا کە فەرمانیان پێ نەکرابوو تەنها بەوە نەبێت کە بەتاك و تەنها یەك خوا بپەرستن کە خوای گەورەیە [لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ] هیچ پەرستراوێك بەحەق نیە شایەنی پەرستن بێ جگە لە زاتی پیرۆزی اللە [سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ (٣١)] خوای گەورە زۆر لەوە پاك و بێگەردترە کە ئەوان ئەو کەسانە ئەکەن بە شەریك بۆ خوای گەورە، شەریك دانانیان بۆ خوای گەورە ئەوەبوو کە حەڵاڵیان بۆ حەرام ئەکردن ئەمان شوێنیان ئەکەوتن، وە حەرامیان بۆ حەڵاڵ ئەکردن و ئەمان شوێنیان ئەکەوتن، ئەوە پەرستنیان بوو...**

قال تعالی: ﴿وَلَا يُشۡرِكُ فِي حُكۡمِهِۦٓ أَحَدٗا ۝٢٦﴾ [الكَهۡف : ٢٦] **واتە: [وَلا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا (٢٦)] وە هیچ کەسێکیش شەریکی خوای گەورە نیە لە حوکمی خوای گەورە بڕیار بدات، یان خوای گەورە ڕاوێژی پێ بکات...**

٣-توحید تاك و تەنیایی لە (ذات) و لە (صفات) واتە: (خوای گەورە) یەکە و لە زاتی خۆی داو بەش بەش نیە ، لە سیفەتەکانی دا هاوێنەی نیە ، هەروەکو قال تعالی: ﴿لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞ﴾ [الشُّورَىٰ : ١١] **واتە: هیچ شت و کەسێك لە خوای گەورە ناچێت، چونکە خوای گەورە تاك و تەنهایەو دروستکارە...**

فەزڵی تاک و تەنیایی خوا و بیروباوەڕ

مەرج نیە لە جێگیر بوونی فەزڵی هەر شتێك ئەو شتە واجب نەبێت ، بەڵکو فەزڵی ئەو شتە لە ئەنجام و شوێنەوارییەکانیەتی ، جا (توحید) و یەکتاپەرستی وە یان تاك و تەنیایی خوا ، ئەوا بێ گومان پیوێسترین پێویستییەکانە ، هیچ کارێك وەرناگیرێت بەبێ ئەو ، هەرگیز بەندەکان لە پەروەردگاریان نزیك نابنەوە بەبێ ئەوە ، لە گەڵ ئەوەشد چەندین فەڵی تێدایە :

١-(توحید) یەکتاپەرستی و بیرو باوەڕ گەورەترین پاڵپشتە بۆ هاندانی گوێڕایەڵی :

چونکە کەسی یەکتاپەرست تەنها لە پێناوی خوا هەرچی کارە هەبێ دەیکات ، بۆیە ئەویش بە نهێنی و ئاشکرا کاردەکات بەڵام جگە لە کەسی یەکتاپەرست ، بۆ نموونە : کەسی ڕیا باز ، صدەقە و خێر دەدات و نوێژ دەکات ، زیکر و یادی (خوای گەورە) دەکات تەنها ئەگەر کەسێك لای بێت و ئەو ببینێ ، بۆیە هەندێ لە پێشینان وتویانە: (من پێم خۆشە بە گوێڕایەڵییەك لە خوا نزیك ببمەوە هیچ کەسێك نەزانێت تەنها ئەو نەبێت).

٢-(توحید) یەکتاپەرستی بیرو باوەڕ هێمنی و ئارامی ئاسایش و دڵنیاییە :

هەر بۆیە ئەوەی یەکتاپەرست بێت هیدایەت دراوو ڕێنمویی کراوە ، هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرموێت : ﴿ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَلَمْ يَلْبِسُوٓاْ إِيمَـٰنَهُم بِظُلْمٍ أُوْلَـٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلْأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾﴾ [الأنعَام : ٨٢] واتە : [الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ] ئەو کەسانەی کە ئیمانیان هێناوە وە ئەهلی تەوحیدن بەتاك و تەنها خوا ئەپەرستن وە ئیمانەکەیان واتە: تەوحیدەکەیان تێکەڵ بە زوڵم واتە: بە شیرك نەکردووە، کە ئەو ئایەتە دابەزی صەحابە لەسەریان قورس بوو تا (عبداللە-ی کوڕی مەسعود) فەرمووی: ئەی پێغەمبەری خوا- صلى الله عليه وسلم - کێ هەیە لە ئێمە زوڵم لە خۆی نەکات؟ فەرمووی: ئەو زوڵمە نیە کە ئێوە گومان ئەبەن گوێتان لێ نەبووە کە لوقمان بە کوڕەکەی ئەفەرمووێ: [يَا بُنَيَّ لا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ] (لُقمَان: ١٣) واتە: ئەی کوڕی خۆم شەریك بۆ خوای گەورە بڕیار مەدە چونکە شەریك دانان بۆ خوای گەورە گەورەترین زوڵم و ستەمە، کەواتە ئەو کەسانەی ئەهلی تەوحیدن و یەکخواپەرستییەکەیان تێکەڵ بە شیرك نەکردووە [أُولَئِكَ لَهُمُ الأَمْنُ] ئا ئەم کەسانەن کە ئەمینن لە سزای خوای گەورە لە قیامەتدا [وَهُمْ مُهْتَدُونَ (٨٢)] وە لە دونیاو قیامەتیشدا خوای گەورە هیدایەتیان ئەدا بۆ ڕێگای ڕاست ئەمانەن کە شایەنن بە ئەمن و ئاسایش نەك کافران و موشریکان...

﴿أُوْلَـٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلْأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾﴾ [الأنعَام : ٨٢] مەبەست لەم چەند وشەیەی قورئانی پیرۆز، کە مەبەست لە وشەی (ٱلْأَمْنُ) (ال) لێرەدا بۆ جنس)ە بۆیە تەفسیری (ٱلْأَمْنُ) بە واتایی دڵنیاییەکی ڕەهایە یان ڕەهایەکی دڵنیاییە بە پێ ستەمەکە کەلێی تێکەڵ بووە ، مەبەست لە وشەی (وَهُم مُّهْتَدُونَ) واتە: لە دونیاد بۆ شەرعی (خوای گەورە) بە زانیاری و کارکردن جا ڕێنمویی بە زانیاری ڕێنمویی بە ڕێنیشاناندان ، وەیان ڕێنمویی و هیدایەت بە کارکردن ، وە ڕێنمویی تەوفیقە هەر ئەوان ڕێنمویی کراون لە دوارۆژدا بۆ ناو بەهەشت ..!!

زۆربەی ئەوانەی کە زانایی تەفسیری قورئانی پیرۆزن ، دەربارەی ئەم چەند وشەیە (وْلَـٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلْأَمْنُ) دەڵێن : بە مانای دڵنیای لە دوارۆژ دا و ڕێنمویی لە دونیادا ..!! لە (ئەنسی کوڕی مالك) دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((قال اللّٰهُ تعالَى : يا ابنَ آدمَ إنك ما دعوتَني ورجَوتَني غفرتُ لك على ما كان منك ولا أُبالي . يا ابنَ آدمَ لو بلغَتْ ذنوبُك عَنانَ السماءِ ثم استغْفَرْتني غفرتُ لك يا ابنَ آدمَ إنك لو أتيتَني بقُرابِ الأرضِ خطايا ثم لَقِيتَني لا تشركُ بي شيئًا لأتيتُك بقُرابها مغفرةً)) . سنن الترمذي برقم(٣٥٣٠).

واتە: خوای گەورە دەفەرموێت : ئەی نەوەی ئادەم هەتا تۆ هاوارم بۆ بێنی و ئومێددت بە من بێ منیش لێت خۆش دەبم ئیتر کار و کردەوەت هەر چیەك بێ دەربەست نیم ، ئەی ئادەم ئەگەر گوناهو تاوانەکانت بگەنە کەناری ئاسمان لە پاشدا داوای لێ خۆشبوونم لێ بکە لێت خۆش دەبم ئیتر کارو کردەوەت هەر چیەك بێ دەربەست نیم ، ئەی نەوەی ئادەم کاتێ دێ بۆ دیوانی من نزیکەی پڕ بەزەوی گوناهو تاوان لەگەڵ خۆت بهێنی بە مەرج بە هیچ شێوەیەك هاوبەشی بۆ من بڕیار نەدەی منیش سەرجەم گوناهو تاوانەکانت خۆش دەبم ..؟!

پێگەی (اليقين) دڵنیایی

لە مەنزیلەکانی سورەتی (الفاتحە) کە ئایەتی ، ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝﴾ [الفَاتِحَةِ : ٥] ، هەڵبەتە ئەم مەنزیلەیە یان پێگەیە لە لای ئەهلی ئیمان وەکو ڕۆح وایە بۆ جەستە ، چونکە بەم پێگەیە یان مەنزیلەیە زانایانی ئایینی ئیسلام بوون بە خاوەنی فەزڵ و گەورەیی ، هەر بۆیە لەم مەنزیلە یان پێگەیەدا پێشبڕکێکەران پێشبڕکێ دەکەن ، (خوای گەورە) ئەهلی یەقین یان دڵنیایی بە سوودبینین لە ئایەت بەڵگە و بورهان تایبەت کردووە ، هەروەکو دەفەرموویت : ﴿وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا ۖ وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ ۝﴾ [السَّجْدَة : ٢٤] **واتە: [وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً] وە لەناو ئەوانیشدا کەسانێکمان کردووە بە پێشەواو پێشەنگ [يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا] کاتێك کە هیدایەتی خەڵکیان داوەو بە فەرمانی ئێمەو بانگەوازی خەڵکیان کردووە بۆ هیدایەت [لَمَّا صَبَرُوا] کاتێك کە ئارامیان گرتووە لەسەر ئەو ناخۆشیانەی کە هاتۆتە ڕێیان [وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ (٢٤)] وە یەقینیشیان هەبووە بە ئایەتەکانی ئێمەو بەڕاستیان زانیوە (بالصبر واليقين تُنالُ الإمامةُ في الدين) واتە: بە ئارام گرتن و یەقین دەستدەکەوێت پێشەوایەتی لە دین)...**

هەروەها ئەهلی دڵنیایی یان یەقین بە هیدایەت و ڕێنموویی و سەرفرازی لە خەڵکانی تری جیادەکردۆتەوە هەروەك (خوای گەورە) دەفەرمووێت:

﴿وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ۝ أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝﴾ [البَقَرَةِ : ٤ - ٥]

واتە: [وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ] وە ئیمانیان بەو قورئانە پیرۆزە هەیە کە بۆ تۆ دابەزیوە وە بەو کتێبە ئاسمانیانەی تر کە بۆ پێغەمبەرانی پێش تۆ دابەزیوە باوەڕیان بە هەمووی هەیە [وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ (٤)] وە یەقینیشیان هەیە بە ڕۆژی دوایی و هەموو ئەو شتانەی کە لە ڕۆژی دواییدا ڕوودەدات..!! [أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ] ئەم کەسانەی کە تەقواو ئیمانیان کۆ کردۆتەوە وە فەرزەکان ئەنجام ئەدەن لەسەر هیدایەت و ڕێنمایی و ڕووناکین لەلایەن پەروەردگاریانەوە [وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (٥)] وە ئەم کەسانە سەربەرزو سەرفرازو سەرکەوتوون لە دونیاو دواڕۆژدا، پاشان خوای گەورە دێتە سەر باسکردنی کافران...

هەروەها (خوای گەورە) هەواڵمان پێدەدا کە بەو کەسانەی کە ئەهلی دۆرزەخ ئاگرن ، ئەوانەن لە ئەهلی دڵنیایی یان یەقین نەبوونە ، هەروەکو دەفەرمووێت : ﴿وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُم مَّا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِن نَّظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُسْتَيْقِنِينَ ۝﴾ [الجَاثِيَة : ٣٢]

واتە : وە ئەگەر لە دونیادا پێتان بووترایە کە وەعدو بەڵێنی خوای گەورە حەقە وە زیندوو بوونەوە هەیە وە قیامەتیش دێت و گومانی تیادا نیە ئێوە ئەتانووت نازانین قیامەت چ شتێکە تەنها گومانێکەو گومان ئەبەین وە ئێمە یەقینمان نیە لەوەی کە مردن و زیندوو بوونەوەو قیامەت هەبێ...

هەربۆیە " اليقين " یان دڵنیایی ، ڕۆحی کردەوەکانی دڵە کە دبێتە ڕۆحی کاروکردەوەکانی ئەندامەکانی جەستە ، ئەوەش بریتییە لە حەقیقەتی یان صدیقییەت و ڕاستگۆیی ، دڵنیایی یان یەقین دەبێتە جەمسەری هەموو ئەمانە و حولگەکەیان بە دەوریدایە ..!!

لە (عبداللە کوری مسعود) — خوا لێ ڕازی بێت — دەگێڕیتەوە دەلێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی :

((لا تُرضِيَنَّ أحدًا بسَخَطِ اللهِ، ولا تَحمدَنَّ أحدًا على فضْلِ اللهِ، ولا تَذُمَّنَّ أحدًا على ما لم يُؤْتِكَ اللهُ، فإنَّ رِزقَ اللهِ لا يَسوقُه إليك حِرصُ حَريصٍ، ولا يَرُدُّه عنك كراهيةُ كارهٍ، وإنَّ اللهَ بِقِسْطِه وعدْلِه جعَلَ الرَّوحَ والفرحَ في الرِّضا واليقينِ، وجعَلَ الهمَّ والحَزَنَ في السَّخطِ)). **اخرجه الطبراني (١٠/٢٦٦).** واتە: هیچ کەس بە تووڕەکردنی خودا ڕازی مەکەن ، حەمد و ستایشی هیچ کەسێك مەکە لە سەر فەزڵ و چاکە کەی خودا لە سەرت ، زەمی یان باسی هیچ کەس مەکە بۆ شتێك کە خودا پێی نەداوی ، ڕزقی خودا ویست و هەوڵی خاوەن ویست و هەوڵەکان بۆ تی نانێرن ، ناحەزیی ناحەزییەکان لێیتی ناگرنەوە ، خودا بە عەدل و " **قسط**"ی خۆی ڕۆح و ئاسوودەیی لە ڕازیبوون و دڵنیایی و یان یەقیندا داناوە ، و خەم و پەژارەشی لە شك یان گومان و ناڕازیبوندا داناوە ..؟!

بەلێ ڕاستییەکەی ئەوەیە پشت پێ بەستن یان " توکل" بە ڕەو سەرئەنجامی دڵنیایی یە یان یەقینە ، هەر بۆیە هیدایەت هاوتای پشت پێ بەستنە یان " توکل" هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿فَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ ۖ إِنَّكَ عَلَى ٱلْحَقِّ ٱلْمُبِينِ ﴿٧٩﴾﴾ [النَّمل : ٧٩] **واتە : [فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ] ئەی محمد - صلى الله عليه وسلم - تۆ هەموو کارەکانت تەنها بە خوای گەورە بسپێرەو تەنها پشت بە خوای گەورە ببەستە [إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ (٧٩)] بە دڵنیایی تۆ لەسەر حەقێکی ئاشکرای کە هیچ گومانێکی تیا نیە… چونکە لێرەدا حق بریتیە لە یەقین ، پێغەمبەرانی خودا** فەرموویانە ، کە (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى ٱللَّهِ وَقَدْ هَدَىٰنَا سُبُلَنَا﴾ [إبراهيم : ١٢] **واتە : [وَمَا لَنَا أَلاَّ نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا] وە ئێمە چیمانەو چ عوزرو بیانوویەکمان هەیە ئەگەر تەوەکول نەکەینە سەر خوای گەورە لە کاتێك هیدایەتی داوین بۆ ڕێگای ڕاستی خۆی …**

بەلێ هەر کاتێك دڵنیایی یان یەقین گەیشتە دڵ ، ئەوا دڵ پڕ دەبێت لە نوور و دروشانەوە ، هەر چی شك گومان و نارەزاییبوون و خەم پەژارەیە لێی پاك دەبێتەوە ، پڕ دەبێت بە خۆشەویستی خودا و ترس و ڕازیبوون و شوکر و پشت پێ بەستن یان " توکل " و گەڕانەوەی بەردەوام بۆ لای خودا ، هەڵبەت دڵنیایی یان یەقین ماددەی خاوی هەموو مەقامەکانی ترە و هەڵگری هەموو مەقامەکانە ..؟!

زانایانی سەلەف چەند ووتەیەکی بەنرخیان هەیە بۆ " اليقين " یان دڵنیایی :

❖ لە (سهل) – ڕەحمەتی خوای لێ بێت - دە لێت : دڵنیایی ئیمان زیاد دەکات ، وە گومانیشی تێدانیە کە ئیمان بە دەست دەهێنێت یان کەسبی دەکات ..!!

❖ لە (ابن خفيف) – ڕەحمەتی خوای لێ بێت - دە لێت : پشتڕاستکردنەوەی ، نیهێنی شتە پەنهانیەکانە بە ئەحکام بەڕێوەدەچن..!!

❖ لە (ابو بكر كوری تاهر) – ڕەحمەتی خوای لێ بێت - دە لێت : (زانست بە شکو گوانەوەی دژایەتی دەکرێ ، بەڵام " اليقين " هیچ گومانێکی تێدا نیە ..!!

❖ لە (ذو النون) – ڕەحمەتی خوای لێ بێت - دە لێت : (" اليقين " یان دڵنیایی بانگەوازی کۆشکی هیوا دەکات ، کۆشکی هیوا بانگەوازی (زهد) دەکات ، (زهد) شوێنگەرەوەی حیکمەتە ، شوێنگەرەوەش بە لەبەر چاو گرتنی دەرئەنجامەکانە ..!!

❖ لە (جونيد) – ڕەحمەتی خوای لێ بێت - دە لێت : " اليقين " بریتیە لە لەنگەرگرتنی زانست کە وەرناگەڕێ و لانادات و ناگۆڕێت لە دڵدا ..!!

❖ لە (ابو بكر وەراق) – ڕەحمەتی خوای لێ بێت - دە لێت : " اليقين " یان دڵنیایی ، سێ ڕووی هەیە :

دڵنیایی بە هەواڵەکان ، دڵنیایی بە ئاماژەکان ، دڵنیایی بە بینینەکان …

<u>مەبەست بە دڵنیایی هەواڵ</u> : بریتیە لە سوکنای و لە جووڵە کەوتنی دڵ بۆ هەواڵی هەواڵدەر و متمانەی تەواوی پێی ..؟!

<u>مەبەست بە دڵنیایی ئاماژە</u> : ئەمە لە سەروی دڵنیایی هەواڵەوەیە ، ئەوەش ئەوەیە کە لە گەڵ بوونی دڵنیایی بە هەواڵ بەڵگە و بورهانی لە سەربهێنێت بەوەی هەواڵی لە بارەوە دراوە ..؟!

ئەمەش وەك هەواڵی ئیمان و باوەڕو یەکتاپەرستی و قورئان ، (خوای گەورە) -لە گەڵ ئەوەی ڕاسگۆترینی ڕاستگۆیانە – بە لگە و نموونە بۆ بەندەکانی لەسەر ڕاستی هەواڵەکانی دەهێنێتەوە ، بۆیە لە دوو ڕووە وە دڵنیاییان بۆ بە دەست دێت : لە ڕووی هەواڵەکەوە _ کە ڕاستگۆترین کەس هەواڵی لە بارەوە داوە – لە ڕووی بەڵگە و بورهانەوە ..!! لە ئاستی دووەم : دڵنیایی یان یەقین و بەڵگەو بورهان بەرزدەبنەوە بۆ ئاستی سێیەم کە بریتیە لە دڵنیایی پەردە لادان ..!! بۆیە هەواڵەکان بۆ دڵیان وەك بینینی چاوی سەری لێ دێت ..!!

<u>مەبەست بە دڵنیایی بینین</u> : ئەوا پەیوەندی ئیمان بە شتە پەنهانە کان بۆ دڵ وە پەیوەندی شتی بینراوی لێ دێت بۆ چاو ..!!

له نیشانەکانی " الیقین " یان دڵنیایی ئەمانەن :

- کەم کردنەوەی یان سنووردار کردن و کارلێکەکانی مرۆڤ لە گەڵ خەڵکی دا ، وە دوور کەوتنەوە یان خۆ بە دوور گرتن لە ستایشکردە پێدا هەڵدان بە هۆی بە خشندەیەکەیەوە ، وە خۆ بەدوو گرتن لە رەخنەو تەنزو لۆمەکردن .
- سەیرکردنی زاتی خوا لە هەموو شتێکدا ، وە گەڕانەوەی سەر فەرمانەکانی لە هەموو کارێکدا ، داوای یارمەتی کردن لە خوا لە هەموو باروودۆخێکدا .

لە (**معاذ کوری رفاعە) ئەویش لە باوکیە وە** – ڕەحمەتی خوایان لێ بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت :

((قامَ أبو بَكرٍ الصِّدِّيقُ على المنبرِ ثمَّ بَكى فقالَ قامَ رسولُ اللَّهِ صلَّى اللَّه عليه وسلم عامَ الأوَّلِ على المنبرِ ثمَّ بَكى فقالَ سلوا اللَّهَ العفوَ والعافيةَ فإنَّ أحدًا لم يُعطَ بعدَ اليقينِ خيرًا منَ العافيةِ)). **سنن الترمذي برقم (٣٥٥٨).** واتە : (ابو بکر صدیق) – خوا لێ رازی بێت – هەستا چووە سەر مینبەر لە پاشدا گریا فەرمووی : پێغەمبەری خوا ﷺ ساڵی یەکەمی کۆچی هەستا چووە سەر مینبەر لە پاشدا گریا فەرمووی : (لە خوای گەورە داوای لێ خۆش بوون و لەش ساغی و بێوەیی و دوور بوون لە تاوان بکەن ، چونکە بێگومان هیچ کەس شتێکی پێ نەبەخشراوە لە پاش دڵنیایی یان یەقین خێرتر و چاکتربێ لە لەش ساغی و بێوەیی ..!!

لە (عبداللە کوری عمر) – خوا لێ رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت :

((قلَّما كانَ رسولُ اللَّهِ صلَّى اللَّهُ علَيهِ وسلَّمَ يقومُ من مَجلسٍ حتَّى يدعوَ بِهَؤلاءِ الكلِماتِ لأصحابِهِ : اللَّهمَّ اقسِم لَنا من خشيتِكَ ما يَحولُ بينَنا وبينَ معاصيكَ، ومن طاعتِكَ ما تبلِّغُنا بِهِ جنَّتَكَ، ومنَ اليقينِ ما تُهَوِّنُ بِهِ علَينا مُصيباتِ الدُّنيا، ومتِّعنا بأسماعِنا وأبصارِنا وقوَّتنا ما أحييتَنا، واجعَلهُ الوارثَ منَّا، واجعَل ثأرَنا على من ظلَمَنا، وانصُرنا علَى من عادانا، ولا تجعَل مُصيبتَنا في دينِنا، ولا تجعلِ الدُّنيا أكبرَ همِّنا ولا مبلغَ عِلمِنا ، ولا تسلِّط علَينا مَن لا يرحَمُنا)). **سنن الترمذي برقم (٣٥٠٢).** واتە: پێغەمبەری خوا ﷺ هەتا ئەم دوعایەی نە خوێندایە بۆ هاوەڵانی لە کەم کۆڕدا هەڵئەسا هەتا فەرمووی : (خودایە ئەوەندە بەشمان بۆ دابنێ لە ترس و خۆفی خۆت دوورمان بخاتەوە لە گوناهو نافەرمانی تۆ " لە گوێڕایەڵی و تاعەت و نافەرمانبەرداری ئەوەندە بەشمان بدە کە پێی بگەینە بە هەشتی تۆ " لە " الیقین " یان دڵنیایی و متمانەش ئەوەندەمان پێ بدە بەڵاو ناخۆشیەکانی دونیا بەلامانەوە ئاسان بێ خۆڕاگربین لە بەرامبەریان " هەتا زیندووین گوێمان و چاومان و هێز و توانامان پێ ڕەوا ببینە " لە پاش مردنیشمان بیانکە بە مایەی سود و قازانج بۆمان " هەر کەس ستەمان لێ دەکات تۆڵەی لێ بسێنە " هەر کەس دوژمنایەتیمان دەکات سەرمان بخەیت بە سەریدا " دینمان تووشی بەڵاو ناخۆشی مەکە " دونیا مەکە بە ئەو پەڕی هیواو ئاواتمان " وە مەیکە بە ئەوپەڕی زانستمان " ئەو کەسانە زاڵ نەکەی بەسەرماندا بەزەییان پێماندا نەیەتەوە ..؟!

بەکورتی (الیقین) لە قورئاندا سێ مقامی هەیە :

بۆنموونە : ئەگەر کەسێك بێت بلێ من هەنگوێنم هەیە ، وە تۆش گومان لە ڕاستگۆی ناکەیت، پاشان پێشانت دەدات ئەوا زیاتر دڵنیا دەبیتەوە ، دواتریش هەنگوینەکە تام دەکەیت ، یەکەمیان پێ دەووترێت : (علم یقین)واتە: زانستی دڵنیایی ، دووەمیان پێ دەووترێت : (عین یقین) واتە : لە ڕێگەی بینینەوە ، سێیەمیان پێ دە ووترێت : (حق یقین) واتە: ڕاستیەکی ڕەواو دڵنیایی ..!!

ئیمان و باوەڕ

پیناسەی : (ئیمان و باوەڕ) :

مانای (ئیمان و باوەڕە) لە زمانەوانیدا : بە واتای بە ڕاست زانین دێت .

مانای (ئیمان و باوەڕ) لە زاراوەی شەرعیشدا : بریتیە لە باوەڕ بوون بە دڵ ، ووتنی بە زومان ، وە کارپێکردنی بە ئەندامەکانی جەستە و لاشە ، هەرەکو (خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿قَالَتِ ٱلۡأَعۡرَابُ ءَامَنَّاۖ قُل لَّمۡ تُؤۡمِنُواْ وَلَٰكِن قُولُوٓاْ أَسۡلَمۡنَا وَلَمَّا يَدۡخُلِ ٱلۡإِيمَٰنُ فِي قُلُوبِكُمۡۖ وَإِن تُطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ لَا يَلِتۡكُم مِّنۡ أَعۡمَٰلِكُمۡ شَيۡـًٔاۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٌ ١٤﴾ [الحُجُرَات : ١٤] واتە : {جیاوازی نێوان ئیسلام و ئیمان} [قَالَتِ الأَعْرَابُ آمَنَّا] دەشتنشینەکان وتیان: ئێمە ئیمانمان هێناوە، لەسەر (بەنی ئەسەد بن خوزەیمە) دابەزی کە بانگەشەی پلەی ئیمانیان کرد کە لە پلەی ئیسلام بەرزترە [قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا] ئەی محمد - صلى الله عليه وسلم - پێیان بڵێ: هێشتا ئێوە ئیمان لە دڵتاندا جێگیر نەبووە بەڵام موسڵمان بوونە، ئیسلام شتە دیارو ڕووکەشیەکانەو ئیمانیش لە دڵدایەو بریتیە لە بەراستدانانی دڵ و دانان بە زمان و ئەنجامدانی کردەوەکان بەلاشە [وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا] بەڵکو ئێوە بڵێن: ئێمە موسڵمان بووینە [وَلَمَّا يَدْخُلِ الإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ] وە هێشتا ئیمان لە دڵتاندا جێگیر نەبووە، (ئیمان لە ئیسلام تایبەتترە) [وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا] وە ئەگەر ئێوە گوێڕایەڵی خواو پێغەمبەری خوا بکەن - صلى الله عليه وسلم - ئەوە هیچ شتێك لە پاداشتی کردەوە باشەکانتان لێ کەم ناکات [إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (١٤)] بە دڵنیایی خوای گەورە زۆر لێخۆشبوو بەبەزەییە..

ئەو فەرموودەیە کە پێغەمبەری خوا چۆن وەسفی ئیسلام و ئیمان و باوەڕ کرد بۆ (جبريل) — عليهم السلام — کە (عمری کوری خەتاب) دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((... أن تُؤمِنَ باللّهِ، ومَلائِكَتِه، وكُتُبِه، ورُسُلِه، واليَومِ الآخِرِ، وتُؤمِنَ بالقدَرِ خَيرِه وشَرِّه...)). سنن الترمذي برقم (٢٦١٠). واتە: ئیمان و باوەڕ ئەوەیە کە باوەڕە بهێنی بە (خوای گەورە) بە فریشتەکانی و بە کتێبەکانی و بە پێغەمبەرەکانی و بە ڕۆژی قیامەت و بە قەزاو قەدەر و بە خێر و شەڕیەوە ..؟!

لە (حسن بەصری) — ڕەحمەتی خوای لێ بێت — دەڵێت :

((**ليس الإيمان بالتمني ولا بالتحلي شيء وقر في القلب ، و صدقه العمل**)) واتە : ئیمان و باوەڕ بە خۆزگە و خۆڕازاندنەوە نییە ، بەڵکو ئیمان و باوەڕ ئەو شتەیە کە لە دڵتدا ئۆقرە و ئارام بگرێت و کاروکردەوەش ڕاستی ئەو دەربخات ..؟!

بێ گومان واجبە لە سەر هەموو مرۆڤێکی موسڵمان باوەڕی بە بنەماکانی ئیسلام هەبێ ، بێ جیاوازی ، بنەماکانیش شەش بنەمایە ئەوەیەکە باوەڕی تەواو تامەزراوی هەبێت بە (الله تعالى) ، وە بە فریشتەکانی ، وە کتێبەکانی ، وە پێغەمبەران ، وە ڕۆژی قیامەت و زیندوو بوونەوە، وە بە قەزاو قەدەر و خێرو شەڕیەوە ..؟!

بەڵگە كان لە سەر باوەڕ بوون بە بوونی (خوای گەورە)

یەكەم : بەڵگەی عەقڵ و ژیری مرۆڤ لە سەر بوونی (خوای گەورە) :

ئەم گەردوونە بە و هەموو بەڵگە و نیشانە ڕوون و بەرجەستانەی تێدایە هەر هەموو بەڵگەی عەقڵ و ژیری و هۆشمەندی مرۆڤن لە سەر بوونی (خوای گەورە) ، ئەم جیهانە بەر فراوانە بەوەی لە سەرووی هەموو عەقڵ و ژیریەوە هەیە ، لە و هەموو ئەستێرەیە یان هەسارەیە كە هەن لە ئاسمان ، بە هیچ پیوەرێك و ئەندازەیەك هەژمار ناكرێن ، بە بلێونها ئەستێرە دەرەوشاوە و جوانەی كە بە شێوەیەكی وورد و ڕێكخراوون شاهیدی ئەوە دەدات كە پێویستە دروست كە ڕێك یان خالقێك ئەم دیمەنە جوانە و ناوازەیەی دروست كردبێت یان خەلقی كردبێت ..؟! وە بێ گومان هیچ شكی تێدانیە دەبێ خالقێك یان دروست كەرێك ئەم ئاسمانە جوانە بەڕێوە ببات ..؟! بۆ هەر كەسێكی ژیرو هۆشمەند دەبێت بیربكاتەوە چۆن دەبێت ئەم گەردوونە دروست كەرێكی نەبێت كە بەڕێوەی ببات ..؟! چونكە هەر گیز ڕیی تێ ناچێت و مەحاڵە گەردونێكی وە گەورەو فراوان و ڕێك پێك بە بێ دروستكەرێك یان خالقێك لە خۆیەوە و بەرێكەوت هاتبێتە بوون ، وەیان بەدیهێنرابێ ..؟!

(خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿أَمْ خُلِقُواْ مِنْ غَيْرِ شَىْءٍ أَمْ هُمُ ٱلْخَـٰلِقُونَ ۝٣٥ أَمْ خَلَقُواْ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ ۚ بَل لَّا يُوقِنُونَ ۝٣٦﴾ [الطُّور : ٣٥ - ٣٦] **واتە:** [أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ (٣٥)] **یاخود ئایا ئێوە بەبێ هیچ شتێك دروست كراون و لە هیچ دروست كراون؟ یاخود خۆتان خۆتانتان دروست كردووە؟ نەخێر هیچیان نیە بەڵكو خوایەك هەیە كە ئێوەی دروست كردووە..؟!** [أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ بَلْ لا يُوقِنُونَ (٣٦)] **یاخود ئایا ئێوە ئاسمانەكان و زەویتان دروست كردووە؟ نەخێر وانیە بەڵكو ئێوە یەقینتان نیەو لە گوماندا ئەژین...**

هەر بۆیە (جوبێری كوری موتعیم) لە باوكیەوە — خوا لێ ڕازی بێت — دەگێرێتەوە دەڵێ :

((سَمِعتُ النَّبيَّ صلَّى اللهُ عليه وسلَّم يَقرَأُ في المَغرِبِ بالطُّورِ، فلَمَّا بَلَغَ هذه الآيةَ: {أم خُلِقوا مِن غَيرِ شَيءٍ أم هُمُ الخالِقونَ * أم خَلَقوا السَّمَواتِ والأرضَ بَل لا يوقِنونَ * أم عِندَهم خَزائِنُ رَبِّكَ أم هُمُ المُصَيطِرونَ} [الطور: ٣٥ - ٣٧]، قال: كادَ قَلبي أن يَطيرَ...)) صحيح البخارى برقم (٤٨٥٤).

واتە: گوێم لە پێغەمبەری خوا ﷺ بوو لە (نوێژی) مەغریبدا سورەتی (توری) دەخوێند ، جا كاتێ گەشتە ئەم ئایەتە كە (خوای گەورە) دەفەرموویێت : **(أم خَلَقوا السَّمَواتِ والأرضَ بَل لا يوقِنونَ * أم عِندَهم خَزائِنُ رَبِّكَ أم هُمُ المُصَيطِرونَ)** واتە: ئایا ئەوان بێ دروستكارێك لە خۆیانەوە دروست بوون ، یا خۆیان دروستكاری خۆیانن ، ئەی ئایا ئەوان ئاسمانەكان و زەوی یان دروست كردووە ، (نەخێر وا نیە) ، بەڵكو دڵنیا نین و گومانیان هەیە ، ئەی ئایا گەنجینەكانی پەروەردگاری تۆ لای ئەوانە ..؟! یا خود ئەوان دەسەلاتدار وە زاڵن ..؟!

(جوبیر) دەڵێ : خەریك بوو دڵم بفرێ ..!!

هەر بۆیە (خوای گەورە) ڕێنموویی بەندەكانی دەكات بۆ ناسینی لە ڕێگەی نیشانەو بەڵگەكانیەوە ، بۆ ئەوەی بەندە وورد بێتەوە لە دەروبەری و گەردووندا ، كە ژیری وعەقڵ هۆشی خۆی تێدا بخاتە گەر ، هەر وەكو (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿وَفِى ٱلْأَرْضِ ءَايَـٰتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ۝٢٠﴾ [الذَّارِيَات : ٢٠] **واتە : وە لەسەر زەویشدا چەندەها نیشانەی ئاشكرا هەیە لەسەر تاك و تەنهایی و تواناو دەسەڵاتی خوای گەورە بۆ ئەو كەسانەی كە یەقینیان هەبێت...**

دووەم : بەڵگەی فیترەتی مرۆڤ لەسەر بوونی (خوای گەورە) :

زۆربەی ئەو خەڵکەی کە فیترەتە پاك و خاوێنەکەیان تووشی لادان نەهاتووە یان لە سنوور دەرنەچوونە و کاریگەری کەسانی تر لە سەریان کەم بووە ، بێ گومان ئیمان و باوەڕیان هەیە بە بوونی (خوای گەورە) ، تەنانەت ئاژەڵ و گیاندارەکانیش باوەڕیان بە بوونی (خوای گەورە) و یەکیتاپەرستی ئەو زاتە هەیە ، هەر وەکو (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنۢ بَنِىٓ ءَادَمَ مِن ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ۖ قَالُوا۟ بَلَىٰ شَهِدْنَآ ۛ أَن تَقُولُوا۟ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَـٰذَا غَـٰفِلِينَ ﴿١٧٢﴾ أَوْ تَقُولُوٓا۟ إِنَّمَآ أَشْرَكَ ءَابَآؤُنَا مِن قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِّنۢ بَعْدِهِمْ ۖ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ ٱلْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾﴾ [الأَعْرَاف : ١٧٢ - ١٧٣] واتە : [وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ] وە پەروەردگار کاتێك کە ئادەمی دروست کرد هەرچی نەوەی ئادەم هەیە تا ڕۆژی قیامەت هەر هەمووی لە پشتی ئادەم دەرکرد [وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ] وە کردنی بە شایەت بەسەر نەفسی خۆیانەوە، وە خوای گەورە پێی فەرموون: [أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ] ئایا من پەروەردگاری ئێوە نیم [قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا] هەرچی نەوەی ئادەم هەیە هەر هەموویان وتیان: بەڵێ شایەتی ئەدەین کە تۆ پەروەردگاری ئێمەی [أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ (١٧٢)] خوای گەورە فەرمووی: بۆیە ئێستا پێتان ئەڵێم تا لە ڕۆژی قیامەت نەڵێن ئەی پەروەردگار ئێمە لە یەکخواپەرستی تۆ بێ ئاگاین و نەمانزانی کە تۆ تاك و تەنهایت و شەریکت نیە..!! [أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ] یاخود تا نەڵێن: ئێمە لە پێش خۆماندا باوك و باپیرانمان شەریکیان بۆ تۆ دانا ئەی پەروەردگار ئێمە نەوەی ئەوان بووین و لە دوای ئەوانەوە هاتووین و شوێن ئەوان کەوتین [أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ (١٧٣)] ئایا ئێمە لەناو ئەدەی بەهۆی خراپەکاری باوك و باپیرانمان کە لەسەر باتڵ و پووچەڵ بوونە...

بە لێ بێ گومان ئەم ئایەتە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی مرۆڤ لە سەر فیترەتێکی پاك و بێگەر (خوای گەورە) دروستی کردووە ، فیترەتێك کە باوەڕی بەوە هەیە کە پێویستی بە کەسێك هەیە هەمیشە هاواری بۆ بکات و ناخۆشی لە سەر لاببات و وە لێی بپارێتەوە ، چونکە مرۆڤ وا دروستکراوە ناتوانێت بە بێ باوەڕ و ئیمان بە خوایەکی تاك تەنیا بژیت ...؟! بەلێ ئەو کەسانەش کە ئینکاری و نەکوڵی لە ئەمە دەکەن ، دۆڕ و بوهتانەکانیان کاتێك دەردەکەوێت کە تووشی نارەحەتی و ناخۆشی و بەڵاو نوصیبەتێك دەبن لە ژیانی ڕۆژانەیاندا ..؟! وە کاتێك ئەو مولحیدانە زیانیان کە هەموو دەرگاکانیان لێ داخراوە ، ئینجا ئەو فیترەتەی کە لە سەر دروتسکراوە سەر هەڵدەدات ئینجا داوا لە (خوای گەورە) دەکات و هاواری بۆ دەبات بۆ ئەوەی یارمەتی بدات لە و بەڵاو نوصیبەت و ناخۆشیە کە تووشی هاتووە ..؟!

سێیەم : دەروازە زانستیەکان بەڵگەن بۆ هەبوونی (خوای گەورە) یان سەڵماندنی :

نووسنی : (جۆرج ئیرل دافیز) – سروشت ناس – دکتۆرا لە زانکۆی منیسوتا – سەرۆکی بەشی گەریلەیی لە هێزی دەریایی ئەمریکی :

هەرچەند کاروانی علم و زانستی پێش کەوێ تەنانەت کە ئێستا سەردەمی ژێری دەستکردیشە ، ئەوا ئەفسانە دێرینەکان و ڕوو لە کەمی بکەن ڕێژی مرۆڤ لێ کۆلینەوە و خاسیەتەکانی ئاین و توێژینەوە ئایینەکان پتر و زیاتر دەبێت ..!! ئەو هۆیانەی کە مرۆڤ هان دەدەن بۆ چاو خشاندنەوە بە کاروبارەکانی ئایینداا زۆرن ، بەڵام باوەڕمان وایە هەموویان بۆ ئەوە دەگەڕێنەوە ، کە مرۆڤ خولیاو ئارەزومەندی یەکی ڕاستگۆیانەی بۆ گەیشتنە ڕاستەقینە هەیە ..!! پێویستە ئا لێرەدا جیاوازی بکەین لە نێوان ئینکاری کردنی ئاین یان دەرچوون لە دژی داو نێوان بیرو باوەڕی ئیلحادا ، پاشان بزانین ئەو کەسەی لە دژی هەندێ بیری چاولێکەری یان نەریت دەردەچێ دەکەوێتە ناو ئایینێك لە ئایینەکان بۆمەبەستی باوەڕهێنان بە بوونی (خوای گەورە) ، نابێ بە تەینا بەم هۆکارە بەبێ باوەڕ لە قەڵەم بدەین ، ئەو جۆرە کەسە ڕەنگە پێویست نەبێ بە هیچ ئایینێکەوە ، بەڵام باوەڕی بە (خوای گەورە) هەیە و ئەو باوەڕ بوونە بە (خوای گەورە) لەسەر بناغەیەکی قاییمە ، ئەمش مانای نکۆڵی کردن نییە لەوەی پیاوانی زانستی بڕوایی و بێ بڕواییان لە ناودا نییە ، بەڵام ئەو باوەڕە بلاوەی گوایە بێ بڕوایی لە ناو پیاوانی زانست پتر نەك لە ناو خەڵکی تردا ئەوە هیچ بەڵگەیێ بۆ ڕاستی ئەم بە دەستەوە نییە ، بەڵکو پێچەوانەی ئەو بلاو بوونەوەیە باوەڕە یە کە لە ناو چینی زانایانی سەر قاڵ بە زانستەوە تێبینی دەکەن ..!! (جۆرج ئیرل دافیز) دەڵێ : بەڵام لە مەر باوەڕ بوونم بە بوونی خوا ئەوە ڕاست نیە کە بڵێم بە هۆی ئەو زانیاییە ئایینانەی لە ساڵە کانی سەرەتایی ژیانم وەرم گرتووە کاری تێ نەکراوە لە کاتێکدا هیچ ڕێگاییێ نیە بۆ خۆ دەرباز کردن لەو شوێنەوارانەی ئەو ساڵانەی سەرەتایی لە ژیانمدا بە جێی دەهێڵێن ..!! بەڵام دەتوانم جەخت لە سەر ئەوە بکەمەوە هەر چەندە باوەڕی ئایینیم ئێستا کە وەکو ئەو باوەڕەیەیە لە سەردەمی منداڵیدا فێری بووم لە ڕاست بوونی (خوای گەورە) دا ، بەڵام ئەو باوەڕەیەی ئێستام یان هەنوکەم کە لەسەر بناغەیەکی قاییم دادەمەزرێ بە تەواوی لەو بناغەیە جیایە کە ئەو ئیمانەی لە دەسەڵاتی پیاوانی کڵێساکان وەری دەگرێت و دادەمەزرێت ، بەڵێ لە سایەی کارکردنمدا لە توێژینەوەی سروشتی دا بۆم ڕەخسا ..!! کە توێژینەوەی پێکهاتەی ئاڵۆزی هەندێ پێکهاتەی ئەم گەردونە بکەم ، کە ئاڵۆزیەکەی لە ئاستێك دایە هزرو بیر ناتوانێ وێنە بیری بکات ، کە جوانکاری لەرە لەرەکانی ناوەوەی بچوکترین ئەتۆمەکانی و شتەکانی تری چالاکی سەر سورهێنەری گەورەترین ئەستێرەکانی کەمتر نییە ، کە بە خولگەکانی خۆیاندا دەخولێنەوە وە هەموو تیشکێکی رووناکی و هەموو کارلێکردنێکی کیمیایی و سروشتی و هەموو خاسیەتێ لە خاسیەتەکانی زیندەوەران لە ناویدا بە پێی چەند یاسایەکی جێگر بەڕێوە دەچێ ، هەر گیز گۆڕانیان بەسەر دا نایەت ..!! بەڵێ ئەوە ئەو دیمەنەیە زانیاری پێشکەش بە ئێمە دەکات ، کە هەر کاتێ مرۆڤ تێڕامانی بۆ کرد و وردەکاری و جوانکاریە هەرە وورد و جوان و قەشەنگەکانی دەدۆزێتەوە ...

چوارەم : مرۆڤ خۆی بەڵگەیە لەسەر بوونی (خوای گەورە) :

نووسنی : (ڕۆبەت هورتون کامیرۆن) — پسپۆر لە ماتماتیك — دکتۆرا — مامۆستا لە زانکۆی منیسوتا لە ئەمریکا - :

دەڵێ ئەو پرسیارە بڵاو کەرەوەی ئەم کتێبە لە منی کرد : ئایا لێرەدا خودایەك هەیە ..؟! خۆی بەڵگەیە لەسەر بوونی (خوای گەورە) ، پرسیارەکە لە سەر بیرو بیرکردنەوە دەکرێ " من ناتوانم بیر لەو توانایە بکەمەوە بەبێ ئەوەی باوەڕ بێنم بەو کەسەی بەدیهێناوە ..!! من دەزگایەکی ئامێری و کۆمپیوتەری نیم بیرکردنەوەی من زۆر وورد تر لەوە دەڕوات " کە ژیری دەست کرد یان ئەلیکترۆنی و کۆمپیوتەری بۆی دەچێت ..!! ژیری مرۆڤ و کۆمپیوتەری تازە پراکتیك کردنی ڕیسایەکی دیاری کراوە ، سان بەدیهێنانی بە پەیوەندیەکی دیاریکراوە بە پێی چەند بنەمایەکی دیاری کراو و کێشراو ، بەڵام کرداری بیرکردنەوە بە تەواوی لەو جیایە " ئەو دەتوانێ پێویست بێ بە ڕێساکانەوە یان پشت گوێیان بخات و خاوەن ویستە ، دیسان بیرکردنەوە لرژیك و توانای بڕیاردانی هەیە ، دیسان دەستە بەری چێژ وەرگرتن لە جوانی و مۆسیقاو شادیەکان دەکات " چونکە لۆژیك دەتوانێ بڕیار لە سەر ڕاستی یەکی لە بەڵگەکان یان هەڵەوەریەکەی بدات ، بەڵام بیر (الفکر) دەست دەکات بە دەمەقاڵێ و دەمە تەقێ لە ڕاست ئەو بەڵگانەو ڕویان تێدەکات ، بیر دەتوانێ تیۆرە بیرکاریە تازەکان دابێنێ و بەڵگە لەسەر ڕاستی دەرونی و ڕەخنە لێگرتنی هەیە ..!! کۆمپیوتەری دروست بکرێ بۆ نموونە یاری (شەترەتج) بکات بەڵام ناتوانێ بەسەر کەوتنەکەی شادومان ببێ ..؟! یان بەزیانی یاریزانێکی تر دڵخۆش بێ یان لە هەڵە چوونی دا خەمباری بیگرێت ..؟! بێ گومان بیری مرۆڤ زیاتر لە ژیری کۆمپیوتەری و ئامرازی دەتوانێ شت ئەنجام بدات ، - چونکە هەر بیری و ژیری مرۆڤە کۆمپیوتەری دروستکردووە — (ڕۆبەت) دەڵێ : من پێم وایە شیکاری ڕەفتاری مرۆڤ بە شیکارێکی ئامرازانە هیچ بنەمایەکی نیە ، چونکە دەتوانم بیر بکەمەوە ، دیسان باوەڕم بە (خوای گەورە) هەیە چونکە چالاکی و هەڵچوون (الانفعالات) پێداوم ، بەڵام ئایا بەڵگەی من بەو قسانە لاوازیيانە تێکەوت..؟! ئایا دانم بەوەدا هێنا بڕوای من لەسەر لۆژیك و ژیر بێژی باوەردار نەبم ..؟! نەخێر وانیە سروشتمان کە لە سەر هەڵچوون دامەزراوە بەڵگەیێکە لەسەر بوونی کار بەجێ و دانایی زاتی (خوای گەورە) ، گەرنا چۆن ژیانی مرۆڤ بە بێ بوونی ئەو هەڵچونانە چۆن دەبوو ئەگەر مرۆڤ هەڵچون سێکسی (جنسی) نەبایە چەندە دەیتوانی لە زەوی دا تەمەن بکات ..؟! بۆچی لە کاتێکدا باوان زیاتر منداڵەکانیان سۆزو بەزەیی یان پێدەدەن ڕێژەی مردنیان کەمتر دەبێتەوە..؟!

(ڕۆبەت) دەڵێ : من باوەڕەم بە بوونی (خوای گەورە) هەیە ، چونکە ئەو جیاکاری ڕەوشتی (التمیز الاخلاقی) پێداوم ..!! مرۆڤ یە سروشتی هەڵە و ڕاستی خۆی تێدەگات ئەو هەست دەروونیە هەیە ..!! هەروەها (ڕۆبەت) دەڵێ : کاتێ من ویستم بە ڕۆڵێ هەڵسم (هزرو) یان بیرم بڕیارێ دەردەکات (ویستم) بە ئەنجامدانی هەڵدەسێت ..!! مرۆڤ لەسەرجەم ئەو ڕەوشت و ئاکارانە دا لە زیندەورانی تری زەمینی جیاوازە ، ئەو جێنشینی خوایە لە زەویدا ..؟!

(ڕۆبەت) دەڵێ : هەر چی زانستی هەستەکانە ئەو زانستانەیە ڕۆژانە لە ڕێگای ئەزموونەکانەوە فێریان دەبین ..؟! بەڵام ئیلهام ئەو ڕووناکیەیە (خوای گەورە) ووشەکانی و وێنەکانی دەخاتە دڵمانەوە ئەوەی نایزانین فێرمان دەکات ..؟! وە مەسەلەی باوەڕ بوون بە (خوای گەورە) ش ئاوایە ..؟! دەبێ یەکەم جار لە سەر هەستەکان و ئەو دیاردانە دامەزرابێ کە ئاماژەمان بۆیان کرد ، پاشان پەنا بۆ (خوای گ ورە) ببەین و باوەڕمان تۆکمە بکات و کۆمەکی بکا..؟!

(ڕۆبەت) دەڵێ : پیاوانی زانست پشت بە تاقیکردنەوە دەبەستن ، بەڵام من بە بەڵگەی ئەزموونی باوەڕم بە (خوای گەورە) هەیە ..!!

پێنچەم : بوونی خودا بەڵگەو ڕاستیەکی ڕەهایە :

نووسینی : (ئەندرۆ کونوای ئیڤی) زانای فیسۆلۆجی (ئەندام زانی) ، یەکێکە لە سروشت ناسان ، ناوبانگی جیهانی هەیە – مامۆستای زانکۆی (ئەلینوێ) مامۆستای فسیۆلۆجی و سەرۆکی زانستی ئەکلینکی یە لە کۆلێژی پزیشکی زانکۆی شیکاگۆی ئەمریکا :

(ئەندرۆ) دەڵێ : ئایا لێرەدات خودا هەیە ..؟! بەڵێ من باوەڕم بە هەبوونی هەیە " وەکو چۆن باوەڕ بەو شتە دەکەم بەرجەستەیەو دەستی لێ دەدە یان وەکو چۆن باوەڕم بە هەبوونی خۆم هەیە " باوەڕ بوون بە هەبوونی خودا کارێکی هزری و بیری تەواوی تاك و تەنهایە یان تاقانەیە " واتای بوون بە بوونەوەر (الوجود) دەبەخشێ ، ئەو بڕوایەیە واتایەك بە مرۆڤ دەدات زیاتر لە وەی تەنیا تۆپەڵە ماددەو وەزەییێك بێت " باوەڕ بوون بە هەبوونی خودا چاوگی باڵای بیرۆکەی مرۆڤە لە ڕاست خۆشەویستی (المحبە) دا ئەو ڕێسایەیە بە هۆی کۆبوونەوەی مرۆڤ لە سەر خۆشەویستی خوا و گوێڕایەڵی بۆ ئەو " برایەتی نێوان مرۆڤەکانی لەسەر دادەمەزرێت ، (خوای گەورە) چاوگی هەست و کردنمانە بە (مافەکان) و (ئەرکەکان) ، چونکە ئێمە لە ڕوانگەی (سۆز) و (دادگەری) و (بەزەیی ڕەها) وە نەبێ یەکسان نابین ..؟! هەروەها باوەڕ بوون بە بوونی خودا ئەو قەڵایەیە کە لە زیانەکان دەمان پارێزێ و دوای ئەو بناغە قایمەیە کە باوەڕی لە سەر دادەمەزرێ ، (بەهای گیانی) کە بوونی وابەستەیە بە بوونی (خوای گەورە) وە دەوام دەکات ..؟!

شەشەم : لۆژیک یان (المنطق) بوونی خوا دەسەلمێنێت :

دەشێ لۆژیك بۆ سەلماندنی بوونی (خوای گەورە) دا بە کاربێنین ئەوەش بە بەکارهێنانی بنەماکانی (بیرکردنەوە) لە کارلێکردنی (شارەزایی هەستەوەریمانە)وە پەیدا دەبێ کە لەگەڵ هزو بیرمان ڕاهاتووە ..!! بەڵێ ئەو پرنسیپە بنەڕەتیانە ئەم جۆرە بەڵگە هێنانەوانەی لە سەر بنیات نراوە یان دامەزراوە بە بینینەکان و تێبینی یەکانی باوکان پێك دێت لە کاتی گەشەکردنی هزری یان بیری منداڵ و رۆڵەکانیان ، ملیۆنان کەس لەوانەی بیرێکی قوڵی واقیعی دەکەنەوە بڕوایان بە ڕێزگایە هەیە ، هەیانە لەوانە گەورەترین خزمەتی بە زانست و مرۆڤایەتی کردووە ، هەر بۆیە نەکۆڵیکردن لە نەبوونی خوا پشت بە هیچ بەڵگەیەکی لۆژیك نابەستێت ..؟! هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يُجَٰدِلُ فِي ٱللَّهِ بِغَيۡرِ عِلۡمٖ وَلَا هُدٗى وَلَا كِتَٰبٖ مُّنِيرٖ ۝٨﴾ [الحج : ٨] واتە : [وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلا هُدًى] **وە لەناو خەڵكیدا کەسانێك هەیە کە گفتوگۆ و دەمەقاڵێ ئەکەن سەبارەت بە تواناو دەسەڵاتی خوای گەورە بەبێ زانست و زانیاری، وە بەبێ ئەوەی کە لەسەر هیدایەت و ڕێنمایی بن** [وَلا كِتَابٍ مُنِيرٍ (٨)] **وە بەبێ ئەوەی کتاب و سروش و بەڵگەیەکی ڕوون و ئاشکرایان پێ بێت، شتی واشیان پێ نیەو لە خۆیانەوە دەمەقاڵێ ئەکەن...**

بەڵێ بێ گومان کەس نییە بیسەلمێنی ئەو بیرۆکەیەی یان ئەو بیرو باوەڕەی کە دەڵێ : (خودا بوونی هەیە) هەڵەیە ..؟! وە دیسانەوەش کەس ناتوانێ ئەو بیرو باوەڕە بسەلمێنی کە دەڵێ : (خودا بوونی نیە) ..؟! بەڵێ هەیە نەکۆڵی لە بوونی خودا دەکات بەڵام هەرگیز ناتوانێ بە بەڵگەوە نەکۆڵی لێ بکات ..؟! هەندێ جار مرۆڤ گومان لە بوونی هەندێ شتدا پەیدا دەکات " بەڵام لەم بارەیەدا دەبێت گومانە کان پشت بە بنەمایەکی هزری ببەستێت ..؟!

(تۆماس ئەکوینی) قەدیسە دەڵێ : من هەرگیز لە ژیانمدا بەڵگەیەکی هزرم نەبیستووە لە سەر نەبوونی (خوای گەورە) ، بەڵام لە ڕاست بوونی زاتی ئەو بەڵگەی زۆرم خوێندۆتەوەو بیستومە ، دیسان پاشماوەی ئەو شیرنایی یەم بینیوە باوەڕ لە دڵی باوڕدارانذا بەجێ دەهێڵێت ..؟! هەروەها ئەو تاڵی یەی بێ باوەڕی لە دڵی بێ باوەڕەکاندا لێی دەگەڕێت ، ئەو بەڵگەیەی بێ باوەڕان داوای دەکەن بۆ سەلماندنی بوونی (خوای گەورە) " هەمان بەڵگەیە داوا دەکات دەبوایە خودا بە مرۆڤ و شتێکی ماددەی چووبایە یان (بت) و (پەیکەرێك) بوایە ..؟! بەڵام گەر (خوای گەورە) ئەم جۆرە بوونەی هەبوایە هیچ گومانێ لە هەبوونی نە دەکرا ..؟! بەڵام (خوای گەورە) بەوە ویستی لە سەرە دەیەوێ هزو بیرمان لە ڕاست و دروستی بیرو باوەڕ مان تاقی بکاتەوە لە بێژەنگ بدات و (ئازادی) و (سەر پشکی ویست) ی مرۆڤ بە هۆی فێڵ لە خۆ کردن نکۆڵی لە بوونی (خوای گەورە) بکات و پێویستە لە سەریشی بەرگەی ئاکامەکان بگرێت ..؟! زۆربەی بێ باوەڕەکان پێیان وایە دەبوایە (خوای گەورە) وەکو مرۆڤ بوایە و بە هاوشانی هەڵس و کەوتی لەگەڵدا کرابایە ، بۆ نموونە : دەڵێن : (گەر خودا شفای دام لەم نەخۆشیە شاکی کردمەوە باوەڕی پێ دەهێنم) یان (ئەگە باران باری ، یان ئاواتی هێنامە دی ، یان گەر لاقاوەکە وەستا ، یان گەر ستەم و خراپە لە گەردون نەما ، یان گەر کۆشك و باڵەخانەیەکم کرێ ، یان گەر ئۆتۆمبێلەکەم کری ، یان گەر پلەیەکەم دەست کەوت ، یان ماڵ و سامانم زۆر بوو ، یان بە خۆشەویستەکەم گەیشتم ، ... هتد ، وەیان هەندێك لە خەڵکی دەڵێن : گەر خودایەکی دادگەر لە ئارادابایە تووشی ئەم دەرد و بەڵایە نەدەهاتم ، یان تووشی ئەو دەدان ئێشە نەدەهاتم ، مانای وایە من کاتێ باوەڕ بە (خوای گەورە) دەهێنم گەر ئەم گەردونەی یان دادگەریەکەی بە پێی تاوانی منی دانابێ یان بە پێ ویست و خواستی من دانابێ ..؟! کە لە سەر خودپەرستی و بەرژەوەندی منی ئەم گەردونەی دانابێت ..؟!

چەند بەڵگە یەک لە قورئانی پیرۆز لە سەر بوونی (خوای گەورە)

بەڵگەی یەکەم : بەڵگەی بیستن :

(خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿قَدۡ أَفۡلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ١٤ وَذَكَرَ ٱسۡمَ رَبِّهِۦ فَصَلَّىٰ ١٥ بَلۡ تُؤۡثِرُونَ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا ١٦ وَٱلۡأٓخِرَةُ خَيۡرٞ وَأَبۡقَىٰٓ ١٧ إِنَّ هَٰذَا لَفِي ٱلصُّحُفِ ٱلۡأُولَىٰ ١٨ صُحُفِ إِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ ١٩﴾ [الأَعْلَى : ١٤ - ١٩] واتە: [قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى (١٤)] بەدڵنیایی ئەو کەسانە سەرفرازو سەرکەوتوو بوونە کە دڵ و دەروونیان پاك کردۆتەوە لە هەموو ڕەوشتێکی نزم و خراپ، وە هەواو ئارەزووی خۆیان شوێن شەریعەت و ڕەزامەندی خوای گەورە کردووە، یاخود ئەو کەسانەی کە زەکاتی ماڵیان ئەدەن سەرفرازو سەرکەوتوون، وە ئیمامی (عومەری کوڕی عبدالعزیز) بە سەرفترە تەفسیری ئەکردو فەرمانی ئەکرد کە خەڵکی سەرفترە دەربکەن و ئەم ئایەتەی ئەکردە بەڵگە (قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى)..!! [وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى (١٥)] وە ناوی پەروەردگاری بهێنێت و لە یادی بێت و زیکری خوای گەورە بکات، وە نوێژەکانی بکات، مەبەست پێی پێنج نوێژە فەرزەکەیە نوێژە فەرزەکانی ئەنجام بدا، یاخود وتراوە: مەبەست پێی نوێژی جەژنە، نوێژی جەژنی بکات..!! [بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (١٦)] بەڵکو ئێوە ژیانی دونیا پێش ئەخەن و گرنگی و بایەخ بە ژیانی دونیا ئەدەن لەگەڵ ئەوەی کە دونیا بێ نرخ و فانییەو لەناو ئەچێ و کۆتایی پێ دێت ئێوە گرنگی بە ژیانی دونیا ئەدەن...!! {قیامەت باشترە لە دونیا} [وَالآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى (١٧)] لە کاتێکدا کە ڕۆژی قیامەت باشترەو ئەمێنێتەوەو هەمیشەییە چۆن ئەبێ ئێوە گرنگی و بایەخ بە دونیایەکی فانی بدەن وە قیامەتێك کە باشترەو ئەجرو پاداشتی یەکجار زۆری تیادایە پشت گوێی بخەن و لەبیری بکەن، واتە: نابێ وابێ..!! [إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الأُولَى (١٨)] ئەم شتانە کە مەبەست پێی ئەم سوورەتەیە لە پەڕاوەکانی پێشتردا بۆ پێغەمبەرانی تریش هاتووەو ئەم بابەتانەی تیادا بووە، یاخود تایبەت (إِنَّ هَذَا) ئەمە ئاماژەیە بۆ ئەم ئایەتانە (قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى (١٤) وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى (١٥) بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (١٦) وَالآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى (١٧)) ئەو کەسانە سەرفرازن کە زەکاتی ماڵیان ئەدەن یان نەفسی خۆیان پاك ئەکەنەوەو نوێژە فەرزەکانیان ئەکەن، وە ئەمانە لە پەڕاوەکانی پێشتریشدا هاتووەو باسی ئەوە کراوە کە بایەخدان بە قیامەت باشترە لە گرنگی و بایەخدان بە دونیا..!! [صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى (١٩)] لە صەحیفەو پەڕاو و کتابەکانی ئیبراهیم و موسادا ئەم شتانە هاتووەو گرنگی و بایەخی پێدراوە بۆیە لەو کتێبانەی پێغەمبەرانی تریشدا باسی ئەم بابەتانە کراوە، واتە: شایەنی ئەوەیە کە ئێوەی موسڵمان گرنگی و بایەخی پێ بدەن، واللّٰه أعلم ...

بێ گومان (خوای گەورە) لە چەند ئایەتەدا لە سورەتی (الاعلى) بەڵگەی ڕاستی سەلماندووە بۆ مولحیدان و نەیارانی قورئانی پیرۆز ، چونکە ئەوانەی کە خۆیان دەپارێزن لە هەواو ئارەزووەکانی دونیا ، بێ گومان دان دەنێن بە بوونی (خوای گەورە) بە دڵسۆزی شوێنی فەرمانەکانی دەکەون ، هەمیشە بەراوە سەرکەوتوو سەرفرازن " بەڵگەی ڕاستی ئەم ڕێنمایە ئەوەیە کە ئەم مەبەستە مەبەستێکی هاوتایە لە نێوان ئایینەکانی پێشوودا " وە کو (خوای گەورە) نموونەی (إبراهیم) و (موسی) — علیهم السلام — هێناوەتەوە بۆ ئەوەی ڕاستی بسەلمێنێت بۆ شوێنکەوتووانی ئەو ئایینە گەورانە ی کە لەو سەردەمەدا هەبوون وەکو ئایینی جوولە کە ، گاورەکان و کافرانی قورەیش شاری مکە " چونکە پێیان دەفەرمووێ ئێوە لایەنی کەم باوەڕتان بەم ئایینی (ابراهیم) و (موسی) هەیە ، دەی ئەوەتا ئەوانیش هەمان ئامۆژگاری و ڕێنماییان پێشکەش کردووە ، کەواتە یەکێك لە بەڵگەکانی ئەوەیە کە قورئانی پیرۆز بۆمان ڕوون دەکاتەوە ، ئایینەکانی ئاسمانی هەمان ڕاو بۆچوونیان هەیە لەسەر بوونی (خوای گەورە) ، لە ڕاستی دا هەموو ئایینەکانی جیهان لەسەر ئەوە یەکدەنگن کە دروستکارێك هەموو گەردوونی دروستکردووە ، بە ئەگەر چی جیاوازی لە نێوان ئایینەکان دا هەیە لە بارەی سیفەتەکانی (خوای گەورە) ، بەڵام هەر هەموویان لە سەر بوونی (خوای گەورە) هاودەنگن، بەڵێ ئەو ئایینانەی کە لەم سەردەمەی ئێستا دا هەن وەکو (ئیسلام ، مسیحی ، یهودی ، بووزایی ، سیخی ، هیندۆسی ، زەردەشتی ، باوەڕیان بە یەك تاکە خوا هەیە ، تەنانەت ئەو ئایینانەی کە پێشتر هەبوون ئێستا نەماون سڕاونەتەوە شوێنەوارە کانیان دەیسەلمێنن کە باوەڕیان بە بوونی یەك خوا هەبووە ...هتد

بەڵگەی دووەم : بەڵگەی ڕەوانەکردنی پێغەمبەران بە پلە بەرزیان بوونی خوا دەسەڵمێنی :

(خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَآ ءَاتَيْنَٰهَآ إِبْرَٰهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِۦ ۚ نَرْفَعُ دَرَجَٰتٍ مَّن نَّشَآءُ ۗ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٨٣﴾ وَوَهَبْنَا لَهُۥٓ إِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ ۚ كُلًّا هَدَيْنَا ۚ وَنُوحًا هَدَيْنَا مِن قَبْلُ ۖ وَمِن ذُرِّيَّتِهِۦ دَاوُۥدَ وَسُلَيْمَٰنَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ وَهَٰرُونَ ۚ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٨٤﴾ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ ۖ كُلٌّ مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٨٥﴾ وَإِسْمَٰعِيلَ وَٱلْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا ۚ وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٨٦﴾﴾ [الأنعام : ٨٣ - ٨٦] واتە: [وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ] ئەمەی کە باسمان کرد حوجەو بەڵگەیەك بوو کە دامان بە ئیبراهیم- صلى الله عليه وسلم - بەسەر قەومەکەیداو بۆی باس کردن [نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ] ویستمان لێ بێت پلەی هەر کەسێك بەرز ئەکەینەوە بەهیدایەت بۆ ڕێگای حەق هەروەکو پلەی ئیبراهیمان- صلى الله عليه وسلم - بەرز کردەوە [إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ (٨٣)] پەروەردگاری تۆ بەڕاستی زۆر کاربەجێ و زانایە..!! [وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ] وە ئیسحاقمان بە ئیبراهیم بەخشی کاتێك کە خۆی و سارەی خێزانی بێئومێد بوون لە منداڵ، وە لە نەوەی ئیسحاقیش یەعقوبیشمان پێی بەخشی و کوڕەزای خۆی بینی [كُلاً هَدَيْنَا] وە هیدایەتی هەموویانمان دا [وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ] وە پێش ئەمانیش هیدایەتی نوحمان دا- صلى الله عليه وسلم - [وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ] وە لە نەوەی ئەمانیش داودو سولەیمان و ئەیوب و یوسف و موسى و هارون هیدایەتی هەموومان داون وە هەموومان کردوون بە پێغەمبەر (صەڵات و سەلامی خوای گەورەیان لەسەر بێت) [وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ (٨٤)] بەم شێوازە پاداشتی چاکەکاران ئەدەینەوە..!! [وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ] وە هیدایەتی زەکەریاو یەحیاو عیسى و ئیلیاسمان داوەو کردوومانن بە پێغەمبەر [كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ (٨٥)] وە ئەمانە هەموویان لە پیاوچاکان و پێغەمبەرانی خوای گەورە بوونە..!! [وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا] وە ئیسماعیل و یەسەع، کە وتراوە: خضرە، یاخود وتراوە: هاوەڵی ئیلیاس بووە، وە یونس و لوطیش ئەمانە هەموومان هیدایەت داون وە کردوومانن بە پێغەمبەر (صەڵات و سەلامی خوای گەورەیان لێ بێت) [وَكُلاً فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ (٨٦)] وە هەموو ئەم پێغەمبەرانە فەزڵمان داون بەسەر هەموو جیهاندا بەوەی ئەمانە وەحیان بۆ هاتووەو کراون بە پێغەمبەرو لە خەڵکی باشترن...

بەڵێ (خوای گەورە) کە ئەم پێغەمبەرانەی ڕەوانەکرد بۆ ڕێنمویی هیدایەت دانی خەڵکی ، ئەوانە لە پیاو چاکان و ڕاستگۆیان بوونە ، هەر هەموویان پێغەمبەری خوا بوونە ، پیاوی چاك و صالح و ڕاستگۆ بووینە لە نێو گەڵەکەی خۆیاندا ، (خوای گەورە) هەڵیبژاردوون ، بۆ هیدایەت دانی خەڵکی پلەی بەرز کردنەوە ، هەروەها کۆتا پێغەمبەری ڕەوانەکرد کە ڕاستگۆ ترین ڕاستگۆیان ئەویش نور و بینایی ڕۆشنایی چاومان مامۆستاو سەروەرمان پێغەمبەری خوا محمد ﷺ ، کە نازناوی لە ناو خزم کەس و کارەکەی و هۆزەکەی خۆی بە ڕاستگۆ ناسراو بوو ، هەر بۆیە پێش بەیان کردنی پێغەمبەرایەتی نازناوی (صادق أمين) وە دوای هاتنە خوارەوەی وەحی ئەم نازناوەی هەبووە ، هەر وەکو (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِّن قَبْلِهِۦٓ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦﴾﴾ [يُونُس : ١٦] واتە: [فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ] من پێشتر نزیکەی چل ساڵ لەناو ئێوەدا ژیاوم هیچم نەوتووە تا وەحیم بۆ نەهات وە ئێوە خۆتان ڕاستگۆیی و دەستپاکی من ئەزانن، وە ئەزانن من خوێندەوار نەبوومەو لەلایەن خوای گەورەوە ئەم قورئانەم بۆ هاتووە [أَفَلا تَعْقِلُونَ (١٦)] ئەوە بۆ عاقڵ نابن و بیر ناکەنەوە...

بەڵێ چەندەها فەیلەسوفە گەورەکان و زانا دانا گەورەکان ئەوانەی لە دونیادا شتێکیان بە شتێك کردووە و جێی دەستیان دیارە، ناتوانن بەرێژەی یەك هەزار ١٪٠٠٠ کردەوەی خۆیان پێشکەش بکەن لە بەرامبەر کردەوەکانی یەکێك لەو ڕاستگۆیانە " بەڵکو ئەگەر بەراورد بکرێت لە نێوان ژیانی ئەوان و ژیانی زانا و دانا و فەیلەسوفەکاندا " ئەوا بە دەگمەن لە ژیانی زانا دانا فەیلەسوفە کاندا دەبینیرێت کە سنوری قسەیان تێپەڕاندبێت و چووبنە ناو کردارەوە ، لە کوێ فەیلەسوفەکان دەتوانن ئەو ڕاستگۆیی و دروستیە لە کردار و گوفتاردا پێشان بدەن کە ئەوان پێشانیان داوە ..؟! دیارە فەیلە سوفەکان خەڵکی فێری ڕاستگۆیی دەکەن ، بەڵام خۆیان دوورناکەونەوە لە قسەی درۆ ..؟! هەر گیز ڕاستگۆیان وازیان نەهێناوە لە هەڵویستی خۆیان ، وە ڕووی نەداوە کە لە پێناوی ڕازیکردنی خەڵکی بە هۆی درۆوە خۆیان ڕزگار کردبێت ، دیارە پێغەمبەران و ڕاستگۆیان هیچ کردەوەیەکیان ئەنجام نەداوە لە بەر خاتری حەز ئارەزووی دەروونی خۆیان ..؟! دەی ئەگەر ئەجۆرە کەسانە متمانە پێکراو و ڕاستگۆیانە بەیەك دەنگ دەڵێن ئێمە بە (خوای گەورە) گەیشتووین و گوێمان لە دەنگی بووە ، و درەوشانەوەی ئەو زاتەمان بە چاوی خۆمان بینیوە ..؟! ئیتر کەسێك پاساوێکی هەبێت بۆ ڕەتکردنەوەی قسەکەیان ..؟!

بەڵگەی سێیەم : بەڵگەی خودی سروشت و فیترەتی مرۆڤە بەڵگەیە لە سەر بوونی خوا :

بەڵێ خودی سروشت و فیترەتی مرۆڤ بەڵگەیە لەسەر بوونی (خوای گەورە) چونکە کۆمەڵێك تاوان هەیە ، کە بەیەکجاری فیترەتی مرۆڤ بێزی لێ دەکاتەوە ئەوەندە قێزەونە " وەکو زینا و داوێن پیسی لە گەڵ دایك یان لە گەل خوشك یان لە گەل کچی دا ، وە پەیوەست بوون بە پیسی و پۆخڵیەکانەوە وە ك میز و پیسایی ، وە پەیوەست بەد ڕەوشتی وەکو درۆ کردن و دزی کردن و خیانەت ناپاکی کردن و بوختان کردن یان نەمیمی و دوزمانی کردن ،وەیان جوێندان ئازارادنی خەڵك و ستەم لێکردنیان ، هەموو ئەم جۆرە تاوانانە یان ئەم جۆرە بەد رەوشتیانە تەنانەت ئەگەر لە لای بێ باوەڕێك یان مولحیدێك ئەنجام بدرێت خۆی لێ بەدروو دەگرێت و رقی لێیەتی ، پرسیار بەلاَم بۆ چی ؟! ئەگەر خوا یەك بوونی نیە ئەوا بۆ چی خۆی بە دوور دەگرێت یان خۆی دەپارێزێ لەم بەد ڕەوشتیانە ..؟! بۆ چی جیاکاری دەکات لە نێوان دایك و خوشك و یان کچی یان ئافرەتانی تر دا ..؟! بۆچی درۆکردن بە کارێکی خراپ لە قەڵەم دەدات ..؟! ئەو دەق و بەڵگانە چین کە ئەم شتە بەد ڕەوشتانەی باسکردووە بە قەدەغەی داناون ..؟! ئەرێ پرسیار ئەگەر ئەو بێ باوەڕانە یان مولحیدانە ئەگەر ترس و شکۆی هێزێکی گەورە و بتەو باڵا لە دڵیدا نیە " ئەوا بۆ چی خۆی لەم شتانە بە دوور دەگرێت ..؟! چونکە پێویست بوو درۆ و ڕاستگۆیی و زوڵم و ستەم و دادگەری لای ئەو هیچ جیاوازی نەبوایە ..؟! دەی بە مولیحدەکان و بێ باوەڕەکان دەڵێن : هەرچی پێنان خۆشە ئەنجامی بدان ئەگەر ترسی هێزێکی نەبراوە لە دڵتان دانیە ..؟! ئەی چ شەیعەتێك هەست و نەستەکانی بەڕێوە دەبات و دەسەلاَتی هەیە بەسەر دڵیدا ..؟! دەکرێت مولحید یان بێ باوەڕ بە زمان لە ژێر ڕکێفی (خوای گەورە) دەرچێت " بەلاَم هەر گیز ناتوانێت لە بازنەی ئەو سروشتە پاکە دەرچێت کە (خوای گەورە) مرۆڤی لە سەر دروست کردووە، بەڵێ بێ گومان دوورکەوتنەوەی مولحید و بێ باوەڕان لە تاوان و بەد ڕەوشتی و یان ئاشکرا نەکردنی ئەو تاوان و بەد ڕەوشتیە بەڵگەیە لە سەر ئەوەی کە ترسی لێپرسینەوەی پاشایەکی هەیە کە زاڵە بە سەریدا ، ئەگەر چی نەکوڵێ لە دەسەلاَت و فەرمانڕەوایی ئەو پادشایە دەکات ..؟!

(خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿لَآ أُقۡسِمُ بِيَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ ۝١ وَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلنَّفۡسِ ٱللَّوَّامَةِ ۝٢ أَيَحۡسَبُ ٱلۡإِنسَٰنُ أَلَّن نَّجۡمَعَ عِظَامَهُۥ ۝٣ بَلَىٰ قَٰدِرِينَ عَلَىٰٓ أَن نُّسَوِّيَ بَنَانَهُۥ ۝٤ بَلۡ يُرِيدُ ٱلۡإِنسَٰنُ لِيَفۡجُرَ أَمَامَهُۥ ۝٥ يَسۡـَٔلُ أَيَّانَ يَوۡمُ ٱلۡقِيَٰمَةِ ۝٦ فَإِذَا بَرِقَ ٱلۡبَصَرُ ۝٧ وَخَسَفَ ٱلۡقَمَرُ ۝٨ وَجُمِعَ ٱلشَّمۡسُ وَٱلۡقَمَرُ ۝٩ يَقُولُ ٱلۡإِنسَٰنُ يَوۡمَئِذٍ أَيۡنَ ٱلۡمَفَرُّ ۝١٠ كَلَّا لَا وَزَرَ ۝١١ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوۡمَئِذٍ ٱلۡمُسۡتَقَرُّ ۝١٢﴾ [القِيَامَة : ١ - ١٢] واتە : [لا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ (١)] خوای گەورە ئەفەرمووێ: سوێند ئەخۆم بە ڕۆژی قیامەت، ئەمە بۆ بەگەورە زانینی ئەو ڕۆژەیە کە ڕۆژێکی گەورەیە، وە بۆ سەرنج ڕاکێشانە بۆ ئەوەی گرنگی و بایەخی پێ بدەن و خۆتانی بۆ ئامادە بکەن..!! [وَلا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ (٢)] وە سوێند ئەخۆم بە نەفسی لۆمەکار، کە نەفسی مرۆڤی ئیمانداره لە دونیادا لۆمەی خۆی ئەکات، باوەڕدار کاتێك کە تاوانێك دەکات لۆمەی خۆی دەکات بۆ ئەم تاوانەت کرد، یان ئەگەر خێرو چاکەیەك بکات لۆمەی خۆی دەکات بۆچی کەمت کردو زیاترت ئەنجام نەدا، بەلاّم کافر لە دونیادا چەندێك کوفرو تاوان بکات لۆمەی خۆی ناکات، بەلاّم لە قیامەتدا کافر لۆمەی خۆی ئەکات، هیچ کافرێك نیە ئیلا لە ڕۆژی قیامەتدا لۆمەی خۆی ئەکات بۆ لە دونیادا ئیمانت نەهێناو کردەوەی چاکت نەکردو پەشیمان دەبێتەوە..!! [أَيَحْسَبُ الإِنْسَانُ أَلَّنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ (٣)] ئایا مرۆڤ وا گومان ئەبات کە ئێسقانەکانی ڕزی ئێمە ناتوانین و توانامان نیە سەرلەنوێ ئێسقانەکانی دروست بکەینەوە..!! {پەنجەمۆری مرۆڤ} [بَلَى قَادِرِينَ عَلَى أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ (٤)] بەڵێ تواناما هەیە نەك ئێسقانەکانی دروست بکەینەوە بەڵکو ئەتوانین پەنجەکانی وەکو پەنجەی حوشتری لێ بکەین هەمووی بەیەکەوە بنووسێنین و بیکەین بەیەك پارچە، یاخود ئاماژەیە بۆ پەنجەمۆری مرۆڤ کە پەنجەی هیچ کەسێك لەکەسی تر ناچێت..!! [بَلْ يُرِيدُ الإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ (٥)] بەڵکو مرۆڤ ئەیەوێ لە پێش خۆیەوە تاوان پێش بخات و تەوبە دوا بخات، بەوەی کە ئەڵێ: هێشتا مردن ماوێتی، یاخود مەبەست ئەوەیە هیواو ئومێدی زۆرە، ئەڵێ: دواتر تەوبە ئەکەم..!! [يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ (٦)] پرسیار ئەکات کەی ڕۆژی قیامەت دێت؟ پرسیارەکە بۆ گاڵتە پێکردن و بەدوور زانینە کە ڕۆژی قیامەت نیەو ئەو قیامەتە کەی دێت..!! [فَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ (٧)] خوای گەورە ئەفەرمووێ: کاتێك کە چاو سەرسام ئەبێ و ئەترسێ و شۆڕو ئەبڵەق ئەبێ لە کاتی بینینی مردندا، یان لەبەر سەختی دیمەنەکانی ڕۆژی قیامەت..!! [وَخَسَفَ الْقَمَرُ (٨)] وە کاتێك کە مانگ ڕووناکییەکەی نامێنێ..!! [وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ (٩)] وە لە ڕۆژی قیامەتدا خۆرو مانگ هەردووکیان ڕووناکییان نامێنێ، وە شەو و ڕۆژ نامێنێ، نە خۆر ئەمێنێ نە مانگ..!! [يَقُولُ الإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ (١٠)] لەو ڕۆژەدا مرۆڤ ئەڵێ: ئایا شوێنی ڕاکردن و پەناگەیەك هەیە تا بۆی ڕابکەین و ڕزگارمان بێ لە سزای خوای گەورە..!! [كَلاَّ لا وَزَرَ (١١)] نەخێر، هیچ پەناگەیەك نیە کە ئێوە بۆی بڕۆن و پەنای بۆ بەرن و پەناتان بدات، واتە: شوێنی ڕزگار بوون نیە..!! [إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ (١٢)] لە ڕۆژی قیامەتدا شوێنی جێگیر بوون و گەڕانەوەو سەرەنجامتان تەنها لای خوای گەورەیەو بۆ لای خوای گەورە ئەگەڕێنەوە...

بەڵگەی چوارەم : بەڵگەی مردن و ژیان و دروست بوونی مرۆڤەکان :

(خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿ وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ ٱلۡمُنتَهَىٰ ۝٤٢ وَأَنَّهُۥ هُوَ أَضۡحَكَ وَأَبۡكَىٰ ۝٤٣ وَأَنَّهُۥ هُوَ أَمَاتَ وَأَحۡيَا ۝٤٤ وَأَنَّهُۥ خَلَقَ ٱلزَّوۡجَيۡنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلۡأُنثَىٰ ۝٤٥ مِن نُّطۡفَةٍ إِذَا تُمۡنَىٰ ۝٤٦﴾ [النَّجم : ٤٢ - ٤٦] واتە : [وَأَنَّ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى (٤٢)] وە گەڕانەوەو سەرئەنجامیشتان هەر بۆ لای خوای گەورەیە لە رۆژی قیامەت..!! { تواناو دەسەلآتی خوای گەورە} [وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى (٤٣)] وە هەر خوای گەورەیە کە ئەهلی بەهەشتی هێناوەتە پێکەنین و ئەهلی دۆزەخی هێناوەتە گریان، یان لە دونیادا ویستی لێ بێت هەر کەسێك دێنێتە پێکەنین وە ویستی لێ بێت هەر کەسێك ئەهێنێتە گریان، یان پێکەنین و گریان بەدەست خوای گەورەیە..!! [وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا (٤٤)] وە هەر خوای گەورەیە کە ئەمانمرێنێ و زیندوومان ئەکاتەوە، مردن و ژیان هەر بەدەستی خوای گەورەیە..!! [وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالأُنْثَى (٤٥)] وە هەر خوای گەورەیە کە لە هەموو شتێك لە مرۆڤ و ئاژەڵەکان و باڵندەکان نێرو مێ و جووتێکی دروست کردووە..!! [مِنْ نُطْفَةٍ إِذَا تُمْنَى (٤٦)] لە دڵۆپە ئاوێك کە مەنییە کە ئەچێتە ناو ڕەحمی مێیەکەوە...

بەڵێ لەم ئایەتە پیرۆزە دا (خوای گەورە) سەرنجی مرۆڤ بۆ ئەو ڕادەکێشێت کە هەموو کارێك بکەرێکی هەیە ، وە دەبێت هەموو کارێك بکەرێکی هەبێت ، وە ئەگەر بیرتان کردەوە لەم گەردوونە هەمووی " ئەوا بۆتان ڕوون دەبێتەوە کە لە ئاکامدا هەموو شتەکان بە (خوای گەورە) کۆتایی دێت ، وە بە هۆی حیکمەتی زاتی خودا هەموو شتێك ڕوودەدات ..!! هەر بۆیە (خوای گەورە) سەرنجی مرۆڤ و ڕادەکێشێت بۆ دۆخە سەرەتاییەکەی کە بێ گومان تۆی مرۆڤ لە دڵۆپێك ئاو دروستکراویت ، وە هەر کاتێك تۆ بگەڕێتەوە دواوە " ئەوا زیاتر و زیاتر بچووکی خۆتت بۆ دەردەکەوێت ، ئیتر چۆن دەگونجێت تۆ دروست کاری خۆت بیت ..؟! هەڵبەتە ناشکرێت دروستکراوێك هەبێت بە بێ دروستکار " وە مرۆڤ بێ گومان مرۆڤ دروستکاری خۆی نیە " چونکە هەرچەند تێرادەمێنین لە بارودۆخەکەی دەبینین پاش ئەوەی لە دۆخی نزمی و لاوازیەوە گەشەی کردووە ئینجا گەیشتووەتە ئەم دۆخە ئێستای ، دەی ئەگەر لەم دۆخەی ئێستایدا دروستکار نەبێت " ئەوا چۆن دەگونجێت لەو دۆخە کە زۆر لاواز بووە دروستکار بووبێت ..؟! کەواتە هەر عاقڵ و ژیرێك دەبێت باوەڕ بەوە بهێنێت کە دروستکارێکی هەیە کە کۆتایی و سنوورێك نیە بۆ هێز و تواناکانی ..!! لە دەرئەنجامدا ئەگەر بیر بکەینەوە لە گە و پەرەسەندنی قۆناغ بە قۆناغی مرۆڤ " ئەوا دەبینین هۆکارەکانی وردتر و وردترە ، تەنانەت دەگاتە قۆناغێك کە تێیدا هەموو زانستە دونیاییەکان دەستەوسان دەوستن و نازانن هۆکاری شتەکان چی یە ..؟! کە ئەمەش قۆناغێکە کە (خوای گەورە) دروستکاری هەموو شتێکە یان هەموو قۆناغەکانی دروست بوونی مرۆڤە " وە لە کۆتاییدا هەموو زانایەك ناچار دەبێت دان بەوەدا بنێت کە ئەنجامی هەموو کارەکان بۆ پەروەردگار بگەڕێتەوە ، واتە: هەموو شتێك کۆتاییەکی هەیە ، وە هەموو شتێك بە بوونێك کۆتایی دێت کە ژیری ئێوە پەی پێ نابات کە ئەویش (خوای گەورە) یە ..!!

بەڵێ ئەو بەڵگەیە هێندە ڕوونە کە کەسێك کە نەزانترین و نەفام ترین کەس بێت بێ گومان دەتوانێت لێی تێ بگات بۆی ڕوون بێتەوە مەگەر زۆر ئینکار و مولحید بێت خۆی لە ڕاستیەکان بدزێتەوە ..!!

دەگێڕنەوە دەڵێن : پیاوێك پرسیاری لە عەرەبێکی دەشتەکی کرد کە بەڵگەت چی یە بۆ بوونی (خوای گەورە) ..؟! ئەویش لە وەڵامدا ووتی : کە هەر کاتێك پشقلی ووشتر دەبینم بەڵگەیە لە سەر ئەوەی کە ووشترێك بە ئێرەدا تێپەڕیوە " دەی ئایا ناتوانم بە بینینی ئەم هەموو دورستکراوە مەزنانە بزانم کە دروستکارێکیان هەیە ..؟!

مەبست لەم گێرانەوەیە کە باسی پشقلی ووشتر دەکات ئەوا بەڵگەیە لە سەر بوونی ووشتر ..؟! وە شوێن پێی بەڵگەیە لەسە ر ئەوەی کە سێك بەوێدا ڕۆیشتووە " دەی ئایا ئاسمانی خاوەن ئەستێرەکان وە زەوی خاوەن رێگاو چیاکان و دەشت و دۆڵ و دارستانەکان بەڵگە نیە لە سەر زاتێکی بە توانا و دانا ..؟!

بەڵگەی پێنچەم : بەڵگەی ڕیسوایی ئابڕوو چوونی ئەو کە سانەی نەکوڵی دەکن لە بوونی خوا :

بەلێ ئەوانەی نەکوڵی دەکەن لە بوونی (خوای گەورە) هەمیشە تووشی زەبوونی و ئابڕووچوون و ڕیسوایی دەبن ، ئەمەش بەڵگەیە لە سەر ئەوەی کە لە سەر باتڵن یان لە سەر ناحەقن " چونکە (خوای گەورە) هەمیشە سەرکەوتن و خەلات دەدات بە ئیمانداران ، وە ئەوان زاڵ دەبن بەسەر دوژمنەکانیاندا ، پرسیار دەی ئەگەر خوایەك بوونی نەبێت ئەم سەرکەوتن فتوحاتە لە کوێوە دێت ..؟!

(خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿فَقَالَ أَنَا۠ رَبُّكُمُ ٱلۡأَعۡلَىٰ ۝٢٤ فَأَخَذَهُ ٱللَّهُ نَكَالَ ٱلۡأٓخِرَةِ وَٱلۡأُولَىٰٓ ۝٢٥ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبۡرَةٗ لِّمَن يَخۡشَىٰٓ ۝٢٦﴾ [النَّازِعَات : ٢٤ - ٢٦]

واتە : [فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الأَعْلَى (٢٤)] وتی: من پەروەردگاری هەرە بەرزی ئێوەم، نەمزانیوە جگە لەمن پەروەردگارو خوایەکی ترتان هەبێت..!! [فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الآخِرَةِ وَالأُولَى (٢٥)] خوای گەورەش تۆڵەی لێ سەندو لە دونیاو قیامەتدا کردی بە پەندو عیبرەت بۆ هەموو ستەمکاران و کافرانی تر..!! [إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِمَنْ يَخْشَى (٢٦)] بەڕاستی ئەمە پەندو ئامۆژگارییە بۆ هەر کەسێك کە بترسێ و ترسی خوای گەورەی لەدڵدا بێت...

بەلێ کاتێك (موسى) – علیه السلام – داوای لە فیرعەون کرد کە ملکەچ و گوێڕایەڵی (خوای گەورە) بێت ، فیرعەون بە لووتبەرزیەوە ووتی : کام خوا ..؟! من خوام " ئەو بوو (خوای گەورە) لە دونیا و لە دواڕۆژیشدا سووك ڕیسوا و ئابڕووی برد ..!! کەواتە ڕووداوەکەی فیرعەون بەڵگەیەکی ئاشکرایە لەسەر ئەوەی کە ئەو کەسانەی نەکوڵی و ئینکاری لە بوونی (خوای گەورە) دەکەن ، هەمیشە تووشی زەبوونی و ڕیسوایی دەبن " سەرباری ئەمە هەر گیز بێ باوەڕەکان و موڵحیدەکان نەیانتوانیوە هیچ دەوڵەتێك دابمەزرێنن لە دونیادا ، بەڵکو ئەوانەی جیهانیان ڕزگار کردووە و چاکە و چاکسازیی و دەوڵەتانیان کردووە و مێژوویان دروست کردووە ئەوانە بوون کە باوەڕیان بە (خوای گەورە) هەبووە ، دەی زەبوونی ڕیسوایی بیچ باوەڕ و بێتواناییان لەوەی کە وەك ئومەتێك لەبەرامبەر جیهان دەربکەون ..!! ئایا مانای شتێك ناگەیەنێت ..؟!

بەڵگەی شەشەم : گیرابوونی نزاکان بریتیە لە بوونی (خوای گەورە)

بەڵێ لە سەر بوونی (خوای گەورە) بریتیە لە گیرا بوونی نزاکان ، کاتێك مرۆڤ بە ملکەچی و داماویەوە لە خوای خۆی دەپاڕێتەوە (خوای گەورە) نزکەی گیرا دەکات ، بێ گومان ئەم باسە پێویست نیە بە سەردەمێکی تایبەتەوە ، بە ڵکو وەڵامدانەوەی یان دیمەنەکانی گیرا بوونی نزاو پاڕانەوەکان بۆ هەموو سەردەمێك دەبینرێت ..!!

(خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ۝١٨٦﴾

[البَقَرَة : ١٨٦] واته : [وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ] ئەی محمد صلی اللە علیه وسلم ئەگەر بەندەکانی من پرسیاری منیان لێت کرد ئەوە من لێیانەوە نزیکم بە زانست و زانیاری و بیستن و بینین و تواناو دەسەڵات و ویست و ئیرادە، بەڵام زاتی پیرۆزی خوای گەورە لەسەر عەرشە [أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ] هەر کەسێك لە من بپاڕێتەوە ئەوا وەڵامی ئەدەمەوە یان ئەوەتا بۆی جێبەجێ ئەکەم، یان بە ئەندازەی ئەوە بەڵاو موسیبەتی لەسەر لائەدەم، یان لە قیامەتدا پاداشتی ئەدەمەوە [فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ (١٨٦)] بەڵام بەو مەرجەی ئەوانیش با لە من بپاڕێنەوە، یان وەڵامی بانگەوازی من بدەنەوە، وە با ئیمانم پێ بێنن بەڵکو خوای گەورە بیانخاتە سەر ڕێگای ڕاست و هیدایەتیان بدات...

بەڵێ ئێستا ئەگەر کەسێك بپرسێت : چۆن بزانین کە (خوای گەورە) نزاکان گیرا دەکات ..؟! لە وەڵامدا بۆ چی نەڵێین : مەبەستی هەندێ نزاکار بەرێکەوت جێ بەجێ دەبێت لە کاتێکدا مەبەست و نیازی هەندێکی تر بە دی نایەت ..؟! ئەگەر هەموو نزاکان گیرا بوایە " ئەوا تاڕادەیەك ئەم بنەمایە پەسەند کراو بوو ، بەڵام چۆن بزانرێت کە هاتنەدی هەندێکیان بە ڕێکەوت نەبووە ، بە ڵکو لە ئەنجامی گیرابوونی نزاوە بووە لە لایەن کەسێکەوە کە نزا گیرا دەکات ..؟! بێ گومان وەڵامی ئەم پرسیارە ئەوەیە کە نزاکان لە لایەن پێغەمبەران و پیاو چاکان و ئیمانداران گیرا دەبن ، ئەمەش بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە خوایەك بوونی هەیە بۆ گیرا بوونی نزاکان ، نزای پێغەمبەران — علیهم السلام-

- ✓ (نوح) — علیه السلام — (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِن قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُۥ فَنَجَّيْنَٰهُ وَأَهْلَهُۥ مِنَ ٱلْكَرْبِ ٱلْعَظِيمِ ۝٧٦﴾ [الأَنبِيَاء : ٧٦]
- ✓ (أيوب) -علیه السلام — (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿۞ وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥٓ أَنِّى مَسَّنِىَ ٱلضُّرُّ وَأَنتَ أَرْحَمُ ٱلرَّٰحِمِينَ ۝٨٣ فَٱسْتَجَبْنَا لَهُۥ فَكَشَفْنَا مَا بِهِۦ مِن ضُرٍّ ۖ وَءَاتَيْنَٰهُ أَهْلَهُۥ وَمِثْلَهُم مَّعَهُمْ رَحْمَةً مِّنْ عِندِنَا وَذِكْرَىٰ لِلْعَٰبِدِينَ ۝٨٤﴾ [الأَنبِيَاء : ٨٣ - ٨٤]
- ✓ (یونس) — علیه السلام — (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿وَذَا ٱلنُّونِ إِذ ذَّهَبَ مُغَٰضِبًا فَظَنَّ أَن لَّن نَّقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَىٰ فِى ٱلظُّلُمَٰتِ أَن لَّآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنتَ سُبْحَٰنَكَ إِنِّى كُنتُ مِنَ ٱلظَّٰلِمِينَ ۝٨٧ فَٱسْتَجَبْنَا لَهُۥ وَنَجَّيْنَٰهُ مِنَ ٱلْغَمِّ ۚ وَكَذَٰلِكَ نُۨجِى ٱلْمُؤْمِنِينَ ۝٨٨﴾ [الأَنبِيَاء : ٨٧ - ٨٨]
- ✓ (ذكريا) — علیه السلام — (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿وَزَكَرِيَّآ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥ رَبِّ لَا تَذَرْنِى فَرْدًا وَأَنتَ خَيْرُ ٱلْوَٰرِثِينَ ۝٨٩ فَٱسْتَجَبْنَا لَهُۥ وَوَهَبْنَا لَهُۥ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُۥ زَوْجَهُۥٓ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ يُسَٰرِعُونَ فِى ٱلْخَيْرَٰتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا ۖ وَكَانُوا۟ لَنَا خَٰشِعِينَ ۝٩٠﴾ [الأَنبِيَاء : ٨٩ - ٩٠\]
- ✓ (إبراهيم) — علیه السلام — (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿رَبَّنَا وَٱبْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا۟ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ ۚ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ۝١٢٩﴾ [البَقَرَة : ١٢٩]
- ✓ (سليمان) — علیه السلام — (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿قَالَ رَبِّ ٱغْفِرْ لِى وَهَبْ لِى مُلْكًا لَّا يَنۢبَغِى لِأَحَدٍ مِّنۢ بَعْدِىٓ ۖ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْوَهَّابُ ۝٣٥﴾ [ص : ٣٥]
- ✓ (موسى) — علیه السلام — (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿قَالَ رَبِّ ٱشْرَحْ لِى صَدْرِى ۝٢٥ وَيَسِّرْ لِىٓ أَمْرِى ۝٢٦ وَٱحْلُلْ عُقْدَةً مِّن لِّسَانِى ۝٢٧ يَفْقَهُوا۟ قَوْلِى ۝٢٨ وَٱجْعَل لِّى وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِى ۝٢٩ هَٰرُونَ أَخِى ۝٣٠ ٱشْدُدْ بِهِۦٓ أَزْرِى ۝٣١ وَأَشْرِكْهُ فِىٓ أَمْرِى ۝٣٢ كَىْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا ۝٣٣ وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا ۝٣٤ إِنَّكَ كُنتَ بِنَا بَصِيرًا ۝٣٥﴾ [طه : ٢٥ - ٣٥]

ئیمان چیه

پێناسەی : (ئیمان)

ئیمان ئەوەیە کە باوەڕ بهێنێت بە خوا بە فریشتەکان و بە کتێبەکان و بە پێغەمبەران و بە ڕۆژی دوایی ، هەروەها بە قەزاو قەدەر خێرو شەڕی.

ئەو فەرموودەیە کە پێغەمبەری خوا چۆن وەسفی ئیسلام و ئیمان و باوەڕ کرد بۆ (جبریل) – علیهم السلام – کە (عمری کوری خەتاب) دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((... أن تُؤمِنَ باللّهِ، ومَلائِكَتِه، وكُتُبِه، ورُسُلِه، واليَومِ الآخِرِ، وتُؤمِنَ بالقَدَرِ خَيرِه وشَرِّه...)). **سنن الترمذي برقم (٢٦١٠)**. واتە: ئیمان و باوەڕ ئەوەیە کە باوەڕە بهێنی بە (خوای گەورە) بە فریشتەکانی و بە کتێبەکانی و بە پێغەمبەرەکانی و بە ڕۆژی قیامەت و بە قەزاو قەدەر و بە خێر و شەڕیەوە ..؟!

بەشەکانی ئیمان :

لە (ابو هریرە) – خوا لێ رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((الإيمانُ بضعٌ وسَبعونَ -أو بضعٌ وسِتُّونَ- شُعبةً، فأفضَلُها قَولُ لا إلَهَ إلَّا اللّهُ، وأدناها إماطةُ الأذى عَنِ الطَّريقِ، والحَياءُ شُعبةٌ مِنَ الإيمانِ)). **صحيح المسلم برقم (٣٥)**.واتە: ئیمان حەفتا و چەند بە شێکە ، یان شەست و چەند بە شێکە ، چاکترینیان ووتنی (لا إله إلا الله) یە ، نزمترینیان لابردنی دڕکێکە یان شتێکی ئازاربەخشە لەسەر ڕێگا ، شەرم یان حەیا بە شێکە لە ئیمان ..!!

پلە کانی ئیمان :

ئیمان تام شیرینی و ڕاستی هەیە :

❖ تام و شیرینی ئیمان :

لە (عباسی کوری عبدالمطلب) – خوا لێ رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی:

((ذاقَ طَعمَ الإيمانِ مَن رَضيَ باللّهِ رَبًّا، وبالإسلامِ دينًا، وبمُحَمَّدٍ رَسولًا)). **صحيح المسلم برقم (٣٤)، سنن الترمذي برقم (٢٦٢٣)**.

واتە: شیرینی ئیمانی تام کردووە ئەو کەسەی ڕازی بێ بەوەی کە خوا پەروەردگاری بێ و ئیسلام ئایینی بێ و **محمد** ﷺ پێغەمبەری بێ..!!

لە (ئەنسی کوری مالك) – خوا لێ رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((ثَلاثٌ مَن كُنَّ فيه وجَدَ حَلاوةَ الإيمانِ: أن يَكونَ اللّهُ ورَسولُه أحَبَّ إليه ممَّا سِواهما، وأن يُحِبَّ المَرءَ لا يُحِبُّه إلَّا للّهِ، وأن يَكرَهَ أن يَعودَ في الكُفرِ كما يَكرَهُ أن يُقذَفَ في النَّارِ)). **صحيح البخارى برقم (٦٩٤١)**. واتە: سێ خەسڵەت هەن هەر کەس تێیدا بێت شیرینی ئیمان هەست پێ دەکات : خوا و پێغەمبەرەکەی لە هەموو کەس خۆشەویستتربن لە لای ، ئەگەر کەسێکی خوش ویست تەنها لەبەر خوا خۆشی بوێت ، ئەوا پێی ناخۆش بێت بگەڕێتەوە بۆ بێ باوەڕی ، هەر چۆنێك پێی ناخۆشە کە فڕێ بدرێتە ناو ئاگرەوە ..!!

حەقیقەتی ئیمان

بەڵێ ئیماندار ئەو کەسە نیە کە تەنها بە ڕووکەش شەهادەت بێنێ و فەرزەکان ئەنجام بدات وە ، وە خۆی لە قەدەغەکراوەکان بە دروو بگرێ، بەڵکو ئیمانداری ڕاستەقینە و حەقیقی ئەو کەسەیە کە ئیمانی تێرو تەواو دامەزراوی هەبێ ، هیچ گلەیی و نارەزایی لە دڵیدا نەبێ ، لەو شتانەی کە لە دەوربەری ڕوودەدن دەگۆزەرێ ، وە هیچ وەسوەسەیەك ناچێتە دەروونیەوە ، هەر چەندە بەڵاو نوصیبەت و ناخۆشی بە سەر بێت و زۆر توندو قورس و گرانیش بێت ، ئەوا دەبێ ئیمانی زیاد تر بێت ، بە هەر شتێك کە بەسەری هاتووە ، چونکە دەزانی لە لایەن خوداوە هاتووە و پێی ڕازییە " وە تەسلیمبوون و ملکەچی بۆ هەموو ڕووداو قەزاو قەدەرەکان لە خێر و شەڕ دا ، ئیمانداری ڕاستەقینە کە دوعا و نزاو پارانەوەی کرد وە هیچ گیرابوونێکی هەست پێ نەکرد ئەوا لە ناخەوە هیچ ناگۆڕێ چونکە دەزانێ ئەو ملکی ئەو خودایە کە بە گوێرەی ویست و ئیرادەی خۆی ڕەفتار دەکات ، نابێ ئیمانداری ڕاستەقینە خۆ بە گەورە زانی و گلەییەك بە دڵیدا گوزەر بکا ، چونکە لە پایەی بەندایەتی بەرەو پایەی مشت و مڕو دەچیت ، هەروەکو بۆ شەیتان یان ئیبلیس ڕوویدا ؟! بێ گومان بە دڵنیاییەوە ئیمانی دامەزرا و بەهێز لە کاتی دەرد و بەڵاو ناخۆشیەکانی ژیانی دونیا ڕوون دەبێتەوە و ڕاستەقینەی ئیمان دەردەکەوێ ..!! بەڵام ئەگەر نموونەیەك لە نموونەکان بێنین وەکو پێغەمبەر (یەحیای کوری زکریا) — علیە السلام — کاتێك خراپەکارێك بەسەریدا زاڵ بوو ، وە فەرمانی بە سەر بڕینی دار ، سەریان لە لاشەی کردەوە !! ڕەنگە بۆ کەسێك شتێك لە دڵیدا بێت و بڵێت : با ئەو پەروەردگارەی یان ئەو زاتەی کردوویەتی بە پێغەمبەر با بەرگری لێ کردبایە ..؟! ئا لەو کاتەدا ئیمانی دامەزراو دەردەکەوێت ..!! چونکە کەسێك ئیمانێکی ڕاستەقینەی بە خوا و پێغەمبەرەکەی هەبێت ، ئەوا هیچ بۆی گرینگ نیە چ ڕوودەدات لە ژیانی دونیادا ، چونکە هەر ڕووداوێك و ناخۆشیەك ڕوو بدات ئەوا دڵنیایە دەگەڕێتەوە بۆ لای پەروەردگاری خۆی ، هەرچی دەبێت با ببێت چونکە دەرئەنجام گەڕانەوەمان هەر بۆلای پەروەردگارە ..؟! چیرۆکی هەردوو پێغەمبەر — علیهم السلام — کە پێغەمبەر (یعقوب) و پێغەمبەر (یوسف) کە کوڕو باوك بوون ، ئەوە بوو (یعقوب) بۆ ماوەی ساڵانێکی زۆر گریا بۆ کوڕەکەی کە (یوسف) بوو — علیە السلام - ، بەڵام پێغەمبەر (یعقوب) — علیە السلام — هەر گیز بێ هیوا نەبوو لە چاوەڕ وانی هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنفُسُكُمْ أَمْرًا ۖ فَصَبْرٌ جَمِيلٌ ۖ عَسَى ٱللَّهُ أَن يَأْتِيَنِى بِهِمْ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْعَلِيمُ ٱلْحَكِيمُ ۝٨٣﴾

[يُوسُف : ٨٣] واتە: [قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا] کاتێك کە گەڕانەوەو بۆ یەعقوبیان - صلی اللە علیە وسلم - گێڕایەوە فەرمووی: بەڵکو ئەمە نەفستان ئەم ئیشەی بۆ جوان کردوون و ڕازاندۆتەوە کە ئەڵێن: کوڕەکە دزی کردووە لە حەقیقەتدا ئەو دزی نەکردووە [فَصَبْرٌ جَمِيلٌ] فەرمووی: صەبرو ئارامگرتنێکی جوان ئارام ئەگرم کە هیچ گلەیی و گازندەیەکی تیا نەبێت لە خوای گەورە [عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا] بەڵکو خوای گەورە هەموویانم بۆ بگەڕێنێتەوە [إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (٨٣)] بەدڵنیایی هەر خوای گەورە زۆر زاناو کاربەجێیە...

دڵ خۆشی و چێژو بەختەوەری نابینێ تا ئەوەی خودا بەتەنیا دەبێتە بەدیهێنەری

بەڵێ مەبەست لەم باسە ئەوەیە کە دەبێت بۆ کەسێکی ئیمانداری دامەزراوە بۆ ئەوەی دڵی پڕ بێت لە خۆشی و چێژو بەختەوەری ، ئەوا دەبێت خۆشەویستی هەموو شتێك بەلاوە بنێ تەنها خۆشەویستی خوا لە هەموو شتێك بەلاوە گرینگتر بێت ، ئەویش کە (اللَّه) بە تەنیا دەبێتە خواو بەدێهێنەری تاك و تەنیا و پەرستراوی " بەدڵنیایەوە هەموو شتێك جا مرۆڤ و جنۆکە و هەموو بوونەوەرێك ، هەژارەو خاوەن پێویستیە جگە لە (خوای گەورە) " جا بۆ ئەم پێوییستەیە دەگەڕێنەوە بۆ لای پەروەردگاری خۆیان ، بۆ دەست خستنی شتێك سوود و قازانجی پێ بگەیەنێ ، هەروەها لە هەمان کاتدا پیویستیان بە خوایە کە زیانێکیان لەسەر لابدات ، ئەمەش بە پێی تێڕوانین بۆ سوود و زیان ، بۆ ئەو بوونەورە یان زیندووە نایەتەدی و ڕوونادات ، هەڵبەتە سوود لە ڕەگەزی چێژو خۆشی و نیعمەت " زیانیش لە ڕەگەزی ئازارو ئەشکەنجە ناهامەتی و ناخۆشی " پێویستە پەی بەم دوو شتە ببات ، هەر بۆیە دوو شت پێویستە :

یەکەم : ناسینی ئەو خۆشەویستە ویستراوەی کە بە پەیبردن پێی ، سوود و چێژ و خۆشی بەدیدێت ..!!

دووەم : ناسینی یارمەتیدەری گەیەنەر بە دەستخستنی مەبەست ..!! بەڵام لە خوارەوە دوو شتی تریش هەیە :

- نەویستراوێکی ڕەقاویی و زیان گەیێنەر یان زیاندەر ..!!
- یارمەتیدەرێکی بەرگرلێکەر یان بەرگری کار ..!! هەر بۆیە ئەمەش دەبێتە چوار شت :

١-کارێکی خوشەویستراوی هەبوو ..!!

٢-کارێکی نەویستراوی نەبوو ..!!

٣-ئامرازێك بۆ لابردنی نەخوازراو ..!!

٤-ئامرازێك بۆ دەست خستنی ویستراوێکی خۆش ویستراو ..!!

بەڵێ ئەم چوار کارو بارە بۆ ئادەمیزاد پێویستن ، نەك تەنیا بۆ ئادەمیزا یان مرۆڤ ، بەڵکو بۆ هەموو ئاژەڵێکیش پێویستن ، چونکە بوون و چاکبوون و لە خراپ بوون یان لە باربوونی بە چوار شتەوە پەیوەستە ، ئەگەر ئەوە هاتەدیٔ ، ئەوە (خوای گەورە) مەبست و داولیکراوە ، تەنیا روو دەکرێتە ئەو ، وە داوای ڕازیبوونی لێ دەکرێت ، ئەو یارمەتیدەر بۆ هاتنەدی ئەوە ..!!

بەڵێ پەرستنی عیبادەت کردنی غەیری (خوای گەورە) ، وەیان لارکردنەوە بەلای غەیری (خوای گەورە) ، وەیان پەیوەستبوون بە غەیری (خوای گەورە) ، بێ گومان ئەوا ڕەتکراوەو زیانت پێ دەگەیەنێ " چونکە (خوای گەورە) یارمەتیدەرە بۆ لادانی ئەمە ، وە تەنیا (خوای گەورە) ئەو چوار شتەی باسمان کرد لە سەرەوەدا کۆدەکاتەوە نەك کەس و شتی تر و هەر بوونەوەرێك " بە دڵنیایی (خوای گەورە) پەرستراوی خۆشەویست و مەبەستەکانی ئادەمیزادە بۆ پشت پێ بەستن لە هەموو کاروبارێکدا ، چونکە هەر خۆی یارمەتیدەری بەندەکانیەتی بۆ ئەوەی بگەنە لای و بیپەرستن ، وە نەویستراوی جێی ڕق و تووڕەییش بەویست و تونای (خوای گەورە) دەجوڵێتەوە ، - مەبەست لێی خراپەکارەکانیش ئەگەر خوا ویستی لەسەر نەبێ جووڵەیەك ناکەن — ، هەر بۆیە (خوای گەورە) یارمەتی بەندەی دەدات بۆ لادان و دوورخستنەوەی لە خۆی ،هەروەك پێغەمبەری خوا ﷺ لە کەسانی تر یان بوونەوەری تر باشتر دەیناسێ :

له (علی کوری ابي طالب) – خوا لێ رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت : لە ئاخیری ووتر دا پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((ان يقولُ في آخرِ وترِهِ: اللّهمَّ إنِّي أعوذُ برضاكَ من سخطِكَ، وأعوذُ بمعافاتِكَ من عقوبتِكَ، وأعوذُ بِكَ منْكَ، لاَ أحصي ثناءً عليْكَ ، أنتَ كما أثنيتَ نفسِك)) .سنن الترمذي برقم (٣٥٦٦). واتە: خودایە !! من پەنا بە ڕازیبوونت دەگرم لە خەشم و قینت ، پەنا بە لێبوردنەکانت دەگرم لە سزاکانت ، پەنا دەگرم بە خۆت لە خۆت ، من ناتوانم ئەژماری سوپاس و ستایشی تۆ بکەم " تۆ ئاوای کە ستایشی خۆتت کردووە ..!!

لە (البراء کوری عازب) – خوا لێ رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((يا فُلانُ، إذا أويتَ إلى فِراشِك فقُل: اللهُمَّ أسلَمتُ نَفسي إليك، ووجَّهتُ وجهي إليك، وفوَّضتُ أمري إليك، وألجَأتُ ظَهري إليك؛ رَغبةً ورَهبةً إليك، لا مَلجأَ ولا مَنجا مِنك إلَّا إليك، آمَنتُ بكِتابِك الذي أنزَلتَ، وبنَبيِّك الذي أرسَلتَ؛ فإنَّك إن مُتَّ في لَيلَتِك مُتَّ على الفِطرةِ، وإن أصبَحتَ أصَبتَ أجرًا)) . صحيح البخاري برقم (٧٤٨٨). واتە : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی : ئەی فلانە کەس کاتی چوویت بۆ ناو جێگای نووستنەکەت ئەوە بڵێ : خوایە !! خۆم دایە دەستی تۆ " وە کاروباری خۆم بە تۆ سپارد ، ڕووم کردە تۆ ، تەنها بشتم بە تۆ بەستووە ، ئومێدم هەر بە تۆیە ، ترسیشم هەر لە تۆیە ، هیچ پەناگا و پارێزەرێك نیە لە بەرانبەر تۆدا مەگەر لای خۆت ، خوایە!! باوەڕم هەیە بەو پەڕاوەی داتبەزاندووە ، وە بەو پێغەمبەرەی نار دووتە ، جا ئەگەر لەو شەوەتدا مردیت ، ئەوە لەسەر ئیمانداری دەمریت ، وە ئەگەر ڕۆژت لێ بوویەوە (نەمریت) ، پاداشتێکت دەست کەوتووە ..!!

لە (عبدالله کوری ابی أوفی) – خوا لێ رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا لە ڕۆژی جەنگی ئەحزاب دا ئەم دوعایەی کرد فەرمووی : ((اللهُمَّ مُنزِلَ الكِتابِ، سَريعَ الحِسابِ، اهزِمِ الأحزابَ، اللهُمَّ اهزِمْهم وزَلزِلْهم)). صحيح البخاري برقم (٧٤٨٩).واتە: ئەی خوایە !! دابەزێنەری قورئان ، خێرا لە پرسینەوە و موحاسەبە دا ، خوایە !! ئەم تاقم و کۆمەڵانە تێکشکێنە و ترس و بیمە بخەرە ناویانەوە..!!

بێ گومان هەموو پەناگە و ڕزگاری بوونێك هەر لە لای (خوای گەورە)یە ، پەنا بە خوا دەگیردرێت لە شەڕی هەر بوونەوەرێك بە ویست و توانای (خوای گەورە) ، وە دروستکردنی ئەوانە کاری (خوای گەورە) یە ، یان لە لایەن دروتکراوانییەوە بەویستی خۆی ڕوودەدات ، چونکە هەموو فەرمانێك لای (خوای گەورە) یە ، هەموو سوپاس و ستایشێکیش هەر شایستەی خۆیەتی " موڵك و دەسەڵات هەر هەمووی هی خۆیەتی " هەموو خێرو خۆشییەك لە دەستی خویدایە " هیچ بوونەوەرێك چ لە زەوی و چ لە ئاسمانەکاندا ناتوانێ سوپاس و ستایشەکانی بژمێرێ ..!! بەڵکو وەك ئەوەیە کە خۆی ستایشی خۆی کردووە و لە سەرووی ئەوەوەیە کە بوونەوەرەکانی ستایشی دەکەن ..؟! بەڵێ ئەوە چاکبوون و دڵ خۆشی و چێژو بەختەوەریی بەندەیە لە هێنانەدی واتای ئەم ئایەتەی (خوای گەورە) کە دەفەرمووێت : ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝٥﴾ [الفَاتِحَةِ : ٥] **واتە : ئەی پەروەردگار هەر تۆ تایبەت ئەکەین بە پەرستن و جگە لە تۆ کەسی تر ناپەرستین، وە هەر تۆ تایبەت ئەکەین بە داوای یارمەتی کردن و داوای یارمەتی لە غەیری تۆ ناکەین...**

بەڵێ عیبادەت و پەرستنیش بە شتێ مەبەست و ئەنجامدراو لە خۆ دەگرێت ، لە خۆ گرتنێك بە باشترین شێوەی سەلماندنی بەندایەتی ، ئەوەیە کە (خوای گەورە) پشتی پێ بەستراوە ، وەیان پشتی پێ دەبەسترێت بۆ ئەنجامدانی مەبەست و فەرمان : ئەم دوو خوارەوەیە :

یەکەم : لە ڕووی واتای خوایەتیی (خوای گەورە) .

دووەم : لە ڕووی واتای پەروەردگاریەتی (خوای گەورە) .

(الإله) ئەوەیە کە دڵە کات بە خوای خۆیانی دەکەن بە خۆشەویستن و گەڕانەوە لای ئەو زاتە ، وە بەگەورە ڕاگرتن و بەرێز دانان و ملکەچی کردن بۆی ، وە دەرخستنی ترس و ئومێد و پشت بەستن پێی ..!! پەروەردگاریش ئەوەیە کە بەندە دەهێنێتە بوون و پێیداگەیەنێ و بۆ بەرژەوەندییەکانی خۆی ڕێنمایی دەکات ، بۆ یەهیچ خوایەك نیە جگە لە خۆی و هیچ پەروەردگارێك بوونی نیە جگە لە خۆی ..!! هەروەك چۆن جگە لە پەروەردگارێتی (الله) هیچ پەروەردگارێییەتی تر نیە ، وە بانگەشەی بوونی پەروەردگارێتییەکی تر پووچەڵترین پووچەڵییەکە یان باتڵ ترین باتڵ ێکە ..؟!

هەروەها (خوای گەورە) لە چەند ئایەتێکی قورئانی پیرۆز ئەو دوو بنچینەیەی کۆکردۆتەوە :

(خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿وَلِلَّهِ غَيۡبُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَإِلَيۡهِ يُرۡجَعُ ٱلۡأَمۡرُ كُلُّهُۥ فَٱعۡبُدۡهُ وَتَوَكَّلۡ عَلَيۡهِۚ وَمَا رَبُّكَ بِغَٰفِلٍ عَمَّا تَعۡمَلُونَ ۝١٢٣﴾ [هُود : ١٢٣] واتە: [وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ] وە هەرچی نهێنی ئاسمانەکان و زەوی هەیە هەمووی لای خوای گەورەیەو کەسی تر نایزانێ [وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الأَمْرُ كُلُّهُ] وە لە ڕۆژی قیامەتیش هەموو کارەکان بۆ لای خوای گەورە ئەگەڕێتەوە [فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ] تۆ بەتاك و تەنها عیبادەتی خوای گەورە بکەو بەتەنها پشت بە خوای گەورە ببەستەو کارەکانت بەو بسپێرە [وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ (١٢٣)] وە پەروەردگارت بێئاگا نیە لە کردەوەی خراپی کافران و بێباوەڕان و خراپەکاران، والله أعلم...

(خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿وَٱذۡكُرِ ٱسۡمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلۡ إِلَيۡهِ تَبۡتِيلٗا ۝٨ رَّبُّ ٱلۡمَشۡرِقِ وَٱلۡمَغۡرِبِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱتَّخِذۡهُ وَكِيلٗا ۝٩﴾ [المُزَّمِّل : ٨ - ٩] واتە : [وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ] وە زیکرو یادی خوای گەورە بکە بە شەو و بە ڕۆژ [وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلاً (٨)] وە کۆشش بکەو خۆت یەکلا بکەوە بۆ پەرستن و عیبادەتی خوای گەورەو بە دڵسۆزی بیپەرستە..!! [رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ] خوای گەورە پەروەردگاری ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوایە [لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ] هیچ پەرستراوێك بە حەق نیە شایەنی پەرستن بێ تەنها زاتی پیرۆزی (الله) نەبێ [فَاتَّخِذْهُ وَكِيلاً (٩)] تۆ تەنها خوای گەورە بکە بە وەکیل وە کارەکانتی پێ بسپێرەو تەوەکول بکەرە سەر خوای گەورە..!!

(خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿قُلۡ هُوَ رَبِّي لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيۡهِ تَوَكَّلۡتُ وَإِلَيۡهِ مَتَابِ ۝٣٠﴾ [الرَّعۡد : ٣٠] واتە : [قُلْ هُوَ رَبِّي] بڵێ: (الرَّحْمَن) پەروەردگاری منە [لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ] هیچ پەرستراوێکی بەحەق نیە شایەنی پەرستن بێ جگە لە زاتی پیرۆزی الله [عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ] من تەنها پشتم بە خوای گەورە بەستووەو کارەکانم هەموو بەو سپاردووە [وَإِلَيْهِ مَتَابِ (٣٠)] وە تەوبەو گەڕانەوەشم هەر بۆ لای خوای گەورەیە...

(خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿رَّبَّنَا عَلَيۡكَ تَوَكَّلۡنَا وَإِلَيۡكَ أَنَبۡنَا وَإِلَيۡكَ ٱلۡمَصِيرُ ۝٤﴾ [المُمۡتَحنَة : ٤] واتە: [رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ (٤)] ئەی پەروەردگار تەنها پشتمان بە تۆ بەستووەو هەموو کارەکانمان تەنها بە تۆ سپاردووە، وە بۆ لای تۆ گەڕاوینەتەوە، وە سەرئەنجامیشمان لە ڕۆژی قیامەتدا هەر بۆ لای تۆیە، واتە: دواتر لەو قسەیەی پەشیمان بووەوە کاتێك کە زانی باوکی کافرەو لەسەر کوفر بەردەوامەو دوژمنی خوای گەورەیەو لەسەر کوفر ئەمرێ بەڕائەتی ...

هیواو ئومێد به میهرەبانی (خوای گەورە)

(خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿۞ قُلۡ يَٰعِبَادِيَ ٱلَّذِينَ أَسۡرَفُواْ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمۡ لَا تَقۡنَطُواْ مِن رَّحۡمَةِ ٱللَّهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغۡفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًاۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلۡغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾﴾ [الزُّمَر : ٥٣] واته : بێئومێد نەبوون لە ڕەحمەتی خوا [قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ] (ئیبنو عەبباس) دەفەرمێت: كەسانێك لە هاوبەشبڕیاردەران خەڵكیان كوشتبوو بە زۆری، وە زینایان كردبوو بە زۆری، هاتنە لای پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - وتیان ئەی محمد -صلى الله عليه وسلم - ئەوەی تۆ دەیڵێیت و بانگەوازی بۆ دەكەیت شتێكی چاكە بەڵام پێمان بڵێ: ئایا ئەو تاوانانەی كە پێشتر كردوومانە دەسڕێتەوەو خوا لێمان خۆش دەبێت؟ خوای گەورە ئەم ئایەتەی دابەزاندو فەرمووی: ئەی محمد - صلى الله عليه وسلم - بەو بەندانەم بڵێ كە ئیسراف و زیادڕەویان كردووە لە تاوان و سەرپێچیدا: بێئومێد نەبن لە ڕەحمەتی خوا [إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا] بەدڵنیایی خوای گەورە لە هەموو تاوانێك خۆش ئەبێ تەنها شەریك دانان نەبێت بۆی ئیتر لە هەموو تاوانێكی تر خۆش ئەبێت، (ئەمە ئومێدبەخشترین ئایەتە لە كتابی خوای گەورە، وە صەحابە زۆر دڵیان پێی خۆش بووە)، وە (ئەم ئایەتە بانگكردنی سەرجەم كافران و تاوانبارانە بۆ تەوبە كردن و گەڕانەوە بۆ لای خوای گەورە، وە ئەوەی تەوبە بكات چەندێك تاوانی زۆر بێت خوای گەورە لێی خۆش دەبێت، وەكو ئەو كەسەی كە سەد كەسی كوشت و تەوبەی كردو خوای گەورە لێی خۆش بوو)، (ابن عباس) دەفەرمێت: (هەركەسێك لە پاش ئەم ئایەتە خەڵكی بێئومێد بكات لە تەوبە ئەوا باوەڕی بە قورئانی پیرۆز نیە) [إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ (٥٣)] وە بە دڵنیایی خوای گەورە زۆر لێخۆشبوو بەڕەحم و بەزەییە...

❖ لە (عبادە كوری صامت) – خوا لێی رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەلێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی :

((مَن قال: أشهَدُ أنْ لا إلَهَ إلَّا اللهُ وحدَه لا شَريكَ له، وأنَّ مُحَمَّدًا عَبدُه ورَسولُه، وأنَّ عيسى عبدُ اللهِ، وابنُ أَمَتِه، وكَلِمَتُه ألقاها إلى مَريَمَ وروحٌ منه، وأنَّ الجَنَّةَ حَقٌّ، وأنَّ النَّارَ حَقٌّ، أدخَلَه اللهُ مِن أيِّ أبوابِ الجَنَّةِ الثَّمانيةِ شاءَ. وفي روايةٍ: أدخَلَه اللهُ الجَنَّةَ على ما كانَ مِن عَمَلٍ، ولَم يَذكُرْ مِن أيِّ أبوابِ الجَنَّةِ الثَّمانيةِ شاءَ)). صحيح البخاري برقم (٣٤٣٥)، المسلم برقم (٢٨).

واتە: هەر كەسێك شایەتی بدات كە هیچ پەرستراوێكی ڕاست نییە جگە لە خودای تاك و تەنها وە هیچ هاوبەشێكی نییە " وە شایەتی بدات بە ڕاستی محمد ﷺ بەندە و پێغەمبەری خوا یە ، وە بێ گومان (عیسی) – علیه السلام – بەندە و پێغەمبەری خوایە ، ووتەی خۆیەتی (بە جبریل) دا ناردوویەتی بۆ مەریەم ، وە (عیسی) ڕووحێكە لە لایەن خواوە بە خشراوە ، وە شایەتی بدات كە بێ گومان بەهەشت حق و ڕاستە وە ئاگری دۆزەخ حەقە و ڕاستە " خودا دەیخاتە بەهەشتەوە لە هەر كام لە هەشت دەرگاكەی بەهەشتەوە كە خۆی بیەوێت ..!! ، وە لە ڕیوایەتێكی تر دا هاتووە دەفەرمووی : ئەوا خوا دیخاتە بەهەشتەوە ئیتر كردەوەی هەر چی بێت ، وە باسی لەوە نەكرد لە هەشت دەرگاكەی بەهەشت كامیان ئارەزووی دەكات ..!!

❖ لە (ابو ذر الغفاری) – خوا لێی رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەلێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((يقولُ اللهُ عَزَّ وجَلَّ: مَن جاءَ بالحَسَنةِ فله عَشرُ أمثالِها وأزيدُ، ومَن جاءَ بالسَّيِّئةِ فجَزاؤُه سَيِّئةٌ مِثلُها أو أغفِرُ، ومَن تَقرَّبَ مِنِّي شِبرًا تَقرَّبتُ منه ذِراعًا، ومَن تَقرَّبَ مِنِّي ذِراعًا تَقرَّبتُ منه باعًا، ومَن أتاني يَمشي أتَيتُه هَرولةً، ومَن لَقيَني بقُرابِ الأرضِ خَطيئةً لا يُشرِكُ بي شيئًا لَقيتُه بمِثلِها مَغفِرةً. وفي روايةٍ: فله عَشرُ أمثالِها، أو أزيدُ)). صحيح المسلم برقم (٢٦٨٧). واتە:

(خوای گەورە) دەفەرمووێ : هەر كەسێ چاكەیێ بكا من دەجار پادەشتەكەی دەدەمەوە ، یا بە زیاتریش تۆڵەی بۆ دەكەمەوە ، وە هەر كەسێ خراپەیێ بكا پاداشتەكەی یەك بەیەكە یان وەكو خۆی دەیدەمەوە ،یان لێی خۆش دەبم ، ئەگەر كەسێ بستێ یان شبرێ لەمن نزیك بێتەوە ، من باڵێ لەو نزیك دەبمەوە ، ئەگەر كەسێ باڵێ لە من نزیك بێتەوە من دوو باڵ لەو نزیك دەبمەوە ، ئەگەر كەسێ بەڕۆیشتنی ئاسایی بێ بۆلای من ، من هەروەلە دەچم بۆ لای ئەو ، ئەگەر كەسێ پڕ بە زەوی تاوانی كردبێ یان هەیبێ و بەو هەمەوو تاوانەوە بێ بۆ دیوانی من ، منیش بە پڕ لێ خۆشبوونەوە دەچم بە دەمیەوە ، بە مەرجێ هاوبەشی بۆ پەیدا ناكا و لەسەر ئیمان و باوەڕ بە خودا بمرێ ..!!

❖ له (**ابو ذر الغفارى**) – خوا لىَ رازى بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەرى خوا ﷺ فەرموويەتى :

((أتاني جِبريلُ فبَشَّرَني أنَّه مَن ماتَ لا يُشرِكُ باللهِ شيئًا دَخَلَ الجَنَّةَ، قُلتُ: وإن سَرَقَ وإن زَنى؟ قال: وإن سَرَقَ وإن زَنى)).

صحيح البخارى برقم (٧٤٨٧). واته : (جیبریل) – علیه السلام – هات بۆ لام موژدەی پێدام بێ گومان هەر کەس بمرێت و هاوبەشی بۆ خوا دانەنابێت دەچێتە بەهەشتەوە " (**ابو ذر الغفارى**) ووتم : ئەگەر زیناو داوێن پیسی کردبێ وە ئەگەر دزییشی کردبێ ..؟! فەرمووی : ئەگەر زیناو داوێن پیسی کردبێ و ئەگەر دزیشی کردبێ ..!!

❖ له (**ئه نسى كورى مالك**) – خوا لىَ رازى بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت :

((أنَّ النَّبيَّ صلَّى اللهُ عليه وسلَّم، ومُعاذٌ رَديفُه على الرَّحلِ، قال: يا مُعاذَ بنَ جَبَلٍ، قال: لَبَّيكَ يا رَسولَ اللهِ، وسَعدَيكَ، قال: يا مُعاذُ، قال: لَبَّيكَ يا رَسولَ اللهِ، وسَعدَيكَ ثَلاثًا، قال: ما مِن أحَدٍ يَشهَدُ أن لا إلَهَ إلَّا اللهُ وأنَّ مُحَمَّدًا رَسولُ اللهِ، صِدقًا مِن قَلبِه، إلَّا حَرَّمَه اللهُ على النَّارِ، قال: يا رَسولَ اللهِ، أفلا أُخبِرُ به النَّاسَ فيَستَبشِروا؟ قال: إذًا يَتَّكِلوا، وأخبَرَ بها مُعاذٌ عِندَ مَوتِه تَأثُّمًا)) . **صحيح البخارى برقم (١٢٨).** واته: پێغەمبەرى خوا ﷺ موعاز لە پاشکۆیدا سوارى وڵاخێك بوون ، فەرمووى : ئەى (موعازى کورى جەبەل) ، موعاز ووتى : ئەى پێغەمبەرى خوا ﷺ لە خزمەتتام و گوێڕایەڵتم ، فەرمووى : ئەى (موعاز) ، ووتى : لە خزمەتتام و گوێڕایەڵتم ئەى پێغەمبەرى خوا ﷺ ، سێ جار ئاوا بانگى کردم ، منیش ئاوا وەڵامم دایەوە ، پاشان فەرمووى : هیچ کەسێك نییە شایەتى بدات بەوەى هیچ پەرستراوێکى ڕاست نییە جگە لە خوا ، وە محمد پێغەمبەرى خوایە ، لە دڵیەوە بەڕاستى ، ئیللا خوا چوونە دۆزەخى لێ قەدەغە دەکات ، (موعاز) ئایا موژدە بدەم بە خەڵکى بەمە تا خەڵکى دڵ خۆش بن ..؟! فەرمووى : ئەگەر وابکەى ، کەواتە پشت بەوە دەبەستن و بەندایەتى ناکەن " جا (موعاز) لە کاتى سەرەمەرگدا ئەم فەرموودەى گێڕایەوە تاکو گوناهبار نەبێت بە شاردنەوەى زانست وعیلم..!!

❖ له (**ابو هريره**) يا (**ابو سعيد الخدرى**) – خوا لێیان رازى بێت –دەگێڕنەوە : دەڵێن :

((لَمَّا كان غَزْوةُ تَبوكَ أَصابَ النَّاسَ مَجاعةٌ ، فقالوا: يا رسولَ اللهِ، لو أَذِنْتَ لنا، فنحَرْنا نَواضِحَنا ، فأكَلْنا وادَّهَنَّا ، فقال لهم رسولُ اللهِ صلَّى اللهُ عليه وسلَّمَ: "افعَلوا"، فجاء عُمرُ فقال: يا رسولَ اللهِ، إنَّهم إنْ يَفعَلوا قلَّ الظَّهرُ، ولكنِ ادْعُهم بفضْلِ أَزْوادِهم، ثُم ادْعُ لهم عليه بالبَرَكةِ؛ لعلَّ اللهَ أنْ يَجعَلَ في ذلك، فدَعا رسولُ اللهِ صلَّى اللهُ عليه وسلَّمَ بنِطْعٍ فبسَطه، ثُم دَعاهم بفضْلِ أَزْوادِهم، فجعَل الرجُلُ يَجيءُ بكفِّ الذُّرةِ، والآخَرُ بكفِّ التَّمرِ، والآخَرُ بالكِسْرةِ، حتى اجتَمَع على النِّطْعِ من ذلك شيءٌ يَسيرٌ، ثُم دَعا عليه بالبَرَكةِ، ثُم قال لهم: "خُذوا في أَوعِيَتِكم"، قال: فأَخَذوا في أَوعِيَتِهم، حتى ما تَركوا في العَسْكرِ وِعاءً إلَّا مَلَؤوه، وأكَلوا حتى شَبِعوا وفضَلتْ منه فَضْلةٌ، فقال رسولُ اللهِ صلَّى اللهُ عليه وسلَّمَ: "أَشهَدُ أنْ لا إلهَ إلَّا اللهُ، وأنِّي رسولُ اللهِ، لا يَلْقى اللهَ بها عبدٌ غيرُ شاكٍّ، فتُحجَبُ عنه الجَنَّةُ")). **صحيح المسلم برقم (٢٧).** واته: له ڕۆژى غەزاى (تەبووك)دا خەڵکە تووشى برسێتییەکى سەخت بوون و خواردەمەنى تەواو تەواو هاتە کەمى " ووتیان : ئەى پێغەمبەرى خوا ﷺ ئەگەر ڕێگامان پێ بدەیت ئەوا ووشترەکانمان سەربڕین " تێریش دەبن و ڕۆنیشى لێ دەگرین ..؟! پێغەمبەرى خوا ﷺ فەرمووى : باشە وابکەن ..!! بەڵام لە پاشان (عمر) هات ووتى : ئەى پێغەمبەرى خوا ﷺ ئەگەر وابکەین وەڵاخى سواریمان کەم دەبێتەوە " بەڵکو داوایان لێ بکەیت بەرماوەى خۆراکەکانیان بهێنن و ئینجا نزا و دوعاى بەرەکەتى بۆ بکەیت ، بەڵکو (خواى گەورە) بەرەکەتى تێ بخات ، پێغەمبەرى خوا ﷺ فەرمووى : (بەڵێ) ، بانگى کرد پێستەکیان بۆ هێناو ، ئینجا داواى کرد بەرماوەى خۆراکەکانیان بهێنن ، ووتى : پیاوێك لیوەچێك گەنمەشامى هێنا ، یەکێکى تریش خورماو ، یەکێکى تریش پارچە نانێك و ... هەتا لە سەر پێستەکە کەمێك شت کۆبوویەوە ، دەڵێ : ئینجا پێغەمبەرى خوا ﷺ نزاو دوعاى بەرەکەتى کرد ، ئینجا فەرمووى لە دەفرەکانتان خۆراك هەڵبگرن ، دەڵێ : هەموویان بە دەفرانەى پێیان بوو خۆراکیان برد ، هەتا یەك دەفر نەما لەناو سوپاکە هەمووى پڕ کرد ، دەڵێ : ئینجا دەستیان کرد بە خواردن هەتا تێر بوون و لێشیان مایەوە ، ئینجا پێغەمبەرى خوا ﷺ فەرمووى : (شایەتى دەدەم کە هیچ خوایەك نییە جگە لە (الله) منیش ڕەوانەکراوى خوام ، هەر کەس بەم دوو وتەیەوە بگەڕێتەوە بۆ لاى خواو گومانى نەبێ ، ڕێگاى بەهەشتى لێناگیرێت ..!!

❖ له (عمری کوری خەتاب) — خوا لێ ڕازی بێت — دەگێڕێتەوە دەڵێت :

((قدِمَ على النَّبيِّ صلَّى اللهُ عليه وسلَّم سَبيٌ، فإذا امرأةٌ مِنَ السَّبيِ قد تَحلُبُ ثَديَها تَسقي، إذا وجَدَت صَبيًّا في السَّبيِ أخَذَتْه، فألصَقَتْه ببَطنِها وأرضَعَتْه، فقال لَنا النَّبيُّ صلَّى اللهُ عليه وسلَّم: أتُرَونَ هذه طارِحةً ولَدَها في النَّارِ؟ قُلنا: لا، وهي تَقدِرُ على ألَّا تَطرَحَه، فقال: لَلّهُ أرحَمُ بعِبادِه مِن هذه بوَلَدِها)). صحيح البخاری برقم (٥٩٩٩). واتە: هەندێك ئافرەت بە دیل گیراو لە (غەزای هەوازندا) هێنران بۆ پێغەمبەری خوا ﷺ ، جا ژنێك لە ئافرەتەكاندا هەر دوو شیری مەمكی دەدۆشی ڕای دەكرد و دەگەڕا ، ئەگەر منداڵێكی لە ناو ئافرەتە دیلەكان دەست كەوتایە هەڵی دەگرت و دەینوساند بە سینگی یەوە و شیری دەدایە ، پێغەمبەریش ﷺ فەرمووی : (ئایا بەرای ئێوە ئەم ئافرەتە یان ژنە منداڵەكەی خۆی فڕێ دەداتە ئاگرەوە ..؟!) ئێمەش ووتمان : (نەخێر) ، لە كاتێكدا بتوانێ فڕێی نەداتە (ئاگرەوە) ، پێغەمبەریش ﷺ فەرمووی : (خوا بەبەزەی ترە بە بەندەكانی لەو ژنە بەمنداڵە شیرە خۆرەكەی)..!!

❖ له (ابو هريره) — خوا لێ ڕازی بێت — دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الخَلقَ كَتَبَ في كِتابِه وهو يَكتُبُ على نَفسِه، وهو وَضعٌ عِندَه على العَرشِ: إنَّ رَحمَتي تَغلِبُ غَضَبي)) . صحيح البخاری برقم (٧٤٠٤). واتە : كاتێ خوا لە دروستكردنی بوونەوەر بوویەوە ، لە نووسراوێكی خۆیدا نووسیویەتی ، كە خوا دەینووسێت (پێویستی دەكات) لەسەر خۆی كە لای خۆیەتی لەسەر عەرش دانراوە ، بێ گومان بەزەیی و میهرەبانی من زاڵ بووە بەسەر تووڕەی و خەشمدا).

❖ له (ابو هريره) — خوا لێ ڕازی بێت — دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((إنَّ عَبدًا أصابَ ذَنبًا -ورُبَّما قال: أذنَبَ ذَنبًا- فقال: رَبِّ أذنَبتُ -ورُبَّما قال: أصَبتُ- فاغفِرْ لي، فقال رَبُّه: أعَلِمَ عَبدي أنَّ له رَبًّا يَغفِرُ الذَّنبَ ويَأخُذُ به؟ غَفَرتُ لعَبدي، ثُمَّ مَكَثَ ما شاءَ اللَّهُ، ثُمَّ أصابَ ذَنبًا، أو أذنَبَ ذَنبًا، فقال: رَبِّ أذنَبتُ -أو أصَبتُ- آخَرَ، فاغفِرْه، فقال: أعَلِمَ عَبدي أنَّ له رَبًّا يَغفِرُ الذَّنبَ ويَأخُذُ به؟ غَفَرتُ لعَبدي، ثُمَّ مَكَثَ ما شاءَ اللَّهُ، ثُمَّ أذنَبَ ذَنبًا، ورُبَّما قال: أصابَ ذَنبًا، قال: قال: رَبِّ أصَبتُ -أو قال أذنَبتُ- آخَرَ، فاغفِرْه لي، فقال: أعَلِمَ عَبدي أنَّ له رَبًّا يَغفِرُ الذَّنبَ ويَأخُذُ به؟ غَفَرتُ لعَبدي، ثَلاثًا، فليَعمَلْ ما شاءَ)). صحيح البخاری برقم (٧٥٠٧). واتە: بێ گومان بەندەیەك تاوانێكی تووش بوو — هەندێ جار فەرموویەتی تاوانێكی ئەنجامدا — ئەو سا ووتی : پەروەردگارم تاوانم كرد - هەندێ جار وتوویەتی : تووشی تاوانێك بووم — دەی لێن خۆش بە " پەروەردگاریشی فەرمووی : ئایا بەندەكەم زانی پەروەردگارێكی هەیە لە تاوان خۆش دەبێت و سزاش دەدات لە سەری ..؟! لە بەندەكەم خۆش بووم " پاشان ئەوەندەی خوا حەز بكات مایەوە ، لە پاشان تاوانێكی تووش بوو — هەندێ جار وتویەتی تاوانێكی كرد — ووتی : ئەی پەروەردگارم تاوانێكی ترم كرد — یان تاوانێكی ترم تووش بوو — دەی لێم خۆش بە ..؟! خواش فەرمووی : ئایا بەندەكەم زانی كە پەروەردگارێكی هەیە لە تاوان خۆش دەبێت و سزا دەدات لەسەری ..؟! لە بەندەكەم خۆش بووم " پاشان ئەوەندەی پەروەردگارم حەز بكات مایەوە ، لە پاشان تاوانێكی كرد — هەندێ جار ووتویەتی — تاوانێكی تووش بوو — وتی : - دەڵێ : پەروەردگارم تاوانێكی ترم تووش بوو- یان تاوانێكی ترم كرد — دەی لێم خۆش بە ، خواش دەفەرمووێ : ئایا بەندەكەم زانی كە پەروەردگارێكی هەیە لە تاوان خۆش دەبێت و سزاش لەسەر دەدەت ..؟! لە بەندەكەم خۆش بووم — لە هەرسێ جار تاوان كردنەكەی — با چی دەوێت بیكات ..؟!

❖ له (ابو هريره) – خوا لێ رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((والذي نَفسي بيَدِه، لو لم تُذنِبوا لَذَهَبَ اللهُ بكُم، ولَجاءَ بقَومٍ يُذنِبونَ، فيَستَغفِرونَ اللهَ، فيَغفِرُ لهم)) . صحيح المسلم برقم (٢٧٤٩).واتە : سوێند بەو کەسەی نەفسی منی بەدەستە ،ئەگەر گوناه نەکەن (خوای گەورە) لە ناوتان دەبات ، و گەلێکی یان قەومێکی تر دێنێت کە گوناه بکەن و داوای لێ خۆش بوون لە خوا بکەن و ئەویش لێیان خۆش دەبێت ..!!

❖ له (عبدالله کوری عمر کوری عاص) – خوا لێ رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت :

((أنَّ النَّبيَّ صلَّى اللهُ عليه وسلَّم تَلا قَولَ اللهِ عزَّ وجلَّ في إبراهيمَ: {رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضلَلنَ كَثيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَن تَبِعَني فَإِنَّه مِنِّي} [إبراهيم: ٣٦] الآيةَ، وقال عيسى عليه السَّلامُ: {إِن تُعَذِّبهُم فَإِنَّهُم عِبادُكَ وَإِن تَغفِر لَهُم فَإِنَّكَ أَنتَ العَزيزُ الحَكيمُ} [المائدة: ١١٨]، فرَفَعَ يَدَيه وقال: اللهُمَّ أُمَّتي أُمَّتي، وبَكى، فقال اللهُ عزَّ وجلَّ: يا جِبريلُ، اذهَبْ إلى مُحَمَّدٍ، ورَبُّك أعلَمُ، فسَلْه ما يُبكيك؟ فأتاه جِبريلُ عليه الصَّلاةُ والسَّلامُ، فسَأله فأخبَرَه رَسولُ اللهِ صلَّى اللهُ عليه وسلَّم بما قال، وهو أعلَمُ، فقال اللهُ: يا جِبريلُ، اذهَبْ إلى مُحَمَّدٍ، فقُلْ: إنَّا سَنُرضيك في أُمَّتِك ولا نَسوءُك)). صحيح المسلم برقم (٢٠٢).

واتە: پێغەمبەری خوا ﷺ ئەم ئایەتەی خوێندەوە ،{رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضلَلنَ كَثيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَن تَبِعَني فَإِنَّه مِنِّي} (عیسى) – علیه السلام – فەرمووی : {إِن تُعَذِّبهُم فَإِنَّهُم عِبادُكَ وَإِن تَغفِر لَهُم فَإِنَّكَ أَنتَ العَزيزُ الحَكيمُ} واتە: ئەگەر سزایان بدەیت ئەوان هەر بەندەی تۆن ، خۆ ئەگەر لێشیان خۆش ببیت تەنها تۆ سەر بڵند و دانایت ..!! ئینجا پێغەمبەری خوا ﷺ دەستی بەرزکردەوە و فەرمووی : ئەی خوایە !!ئوممەتەکەم ، ئەی خوایە ..!! ئوممەتەکەم ، ئینجا گریا ، (خوای گەورە) بە (جیبریل)ی فەرموو : بڕۆ بۆ لای محمد ، خۆ پەروەدگارت زاناترە – لێی بپرسە بۆچی دەگریت ..؟! (جیبریل) – علیه السلام – هات و پرسیاری لێ کرد : پێغەمبەری خوا ﷺ ئاگاداری کرد لە وتەکەی ئەویش زانا ترە – (خوای گەورە) فەرمووی : ئەی (جیبریل) بڕۆ بۆ لای محمد پێی بڵێ : ئێمە بەرامبەر ڕازیت دەکەین دڵت ناشکێنین ..!!

له (ابو موسى ئەشعری) – خوا لێ رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی :

((يَجيءُ يومَ القيامةِ ناسٌ مِنَ المسلمينَ بذنوبٍ أمثالِ الجبالِ، فيَغفِرُها لهم)). صحيح المسلم برقم (٢٧٦٧).واتە: لە ڕۆژی قیامەتا موسڵمانی وا هەیە کە دێت ، گوناهی وا لەگەڵ خۆی دێنێ بە قەد چیایەکە یان کێوێ دەبێ ، کەچی خودا لێیان خۆش دەبێ ..!!

❖ له (عبدالله کوری مسعود) – خوا لێ رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت :

((أنَّ رَجُلًا أصابَ مِن امرَأةٍ قُبلةً، فأتى النَّبيَّ صلَّى اللهُ عليه وسلَّم، فأخبَرَه فأنزَلَ اللهُ عزَّ وجلَّ: {أَقِمِ الصَّلاةَ طَرَفَيِ النَّهارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيلِ إِنَّ الحَسَناتِ يُذهِبنَ السَّيِّئاتِ} [هود: ١١٤]، فقال الرَّجُلُ: يا رَسولَ اللهِ، ألي هذا؟ قال: لجَميعِ أُمَّتي كُلِّهم)).

صحيح البخاری برقم (٥٢٦). واتە: پیاوێك ماچی لە ئافرەتێك کرد ، ئینجا هاتە خزمەتی پێغەمبەری خوا ﷺ و هەواڵەکەی بۆ گێڕایەوە ، بەو هۆیەوە (خوای گەورە)ش ئەم ئایەتەی دابەزاند ، - واتە : لە ئەمسەر و ئەوسەری ڕۆژ و لە بە شێکی شەودا نوێژ بکە ، چونکە بە ڕاستی کردەوە چاکەکان کردەوە خراپەکان لادەبەن و دەیانسڕنەوە – جا پیاوەکەش ووتی : ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ هەر بۆ منە ..؟! فەرمووی : ئەمە بۆ هەموو ئوممەتەکەمە بە گشتی ..!!

پشت بەستن بە خودا

بێ گومان پشت بەستن بە خوای پەروەردگار یەکێك لە پەرستنی یان عیبادەتی پێغەمبەران و پیاوچاکانە ، چونکە حیکمەت لە دروستکردنی جن و مرۆڤ ، تەنها پەرستنی خوای پەروەردگارە بە تاك و بە تەنیا ، هەروەها توکل یان پشت بەستن یەکێکە لەو عیبادەتانەی کە بەندە ئەنجامی دەدات ، هەر وەکو (خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝٥٦﴾ [الذَّارِيَات : ٥٦] **واتە: {حیکمەت لە دروستکردنی جن و مرۆڤ} [وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالإِنْسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُونِ (٥٦)] وە من جن و مرۆڤم دروست نەکردووە تەنها بۆ ئەوە نەبێ بە تاك و تەنها بمپەرستن وە ملکەچی فەرمانی من بن...**

بەڵێ جۆرەکانی عیبادەتیش ئەمانەن : (والدعا ، والخوف ، والتوکل ، والرغبة ، والرهبة ، والخشوع ، والخشية ، والانابة ، والاستعانة ، والذبح ، والرکوع ، والسجود ،والطواف ، والحلف) واتە : نزاو پاڕانەوە لە خوا ، ترسان لە خوا ، پشت بەست بەخوا ، هیوا بوون بەپاداشتی خوا ، ترسان لە سزاو تۆڵەی خوا ، ملکەچ کردن خۆزەلیکردن بۆ خوا ، ترسان لە خوا ترسێك لە پاشڵنیابوونت دروست بێت لە دەسەڵاتی گەورەی خوای باڵادەست ، گەڕانەوە بۆلای خوا داوای یارمەتی لە خوا ، پەناپێ گرتنی لە خوا ، داوای فریاگوزاری کردن لەخوا ، ئاژەڵ سەربڕین تەنها بۆ خوا ، ڕوکوع بردن بۆ خوا ، سوجدە بردن بۆ خوا ، تەواف کردن لە دەوری ماڵی خوا ، سوێند خواردن تەنها بە خوا ، وە بێ گومان جگە لەمانە چەندین جۆری عیبادەت یان پەرستن هەیە کە (خوای گەورە) فەرمانی ئەنجامدانی پێ کردووین کە هەموو تایبەتە بە پەرستنی خوای پەروەردگار ..؟!

هەروەها (خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿وَأَنَّ ٱلْمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدًا ۝١٨﴾ [الجِن : ١٨] **واتە : [وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا (١٨)] وە مزگەوتەکان تایبەتن بە خوای گەورەوە ماڵی خوای گەورەن ئێوە لەگەڵ (اللّە)دا دوعا لە هیچ کەسێکی تر مەکەن وە لە کەسی تر مەپاڕێنەوە تەنها لە خوای گەورە بپاڕێنەوە لەبەر ئەوەی دوعا عیبادەتە، جنییەکان وتوویانە: ئەی پێغەمبەر - صلى اللّٰه علیه وسلم - کاتێك ئێمە لێتان دوورین چۆن بێین بۆ مزگەوت و ئامادەی نوێژ بین لەگەڵتدا؟، خوای گەورە ئەم ئایەتەی دابەزاند: هەموو شوێنێك مزگەوتەو هەموو شوێنێك ماڵی خوای گەورەیە، وە وتراوە: جوولەکەو گاور بچوونایەتە ناو کەنیسەو دێرەکانیان شەریکیان بۆ خوا دانا، خوای گەورە فەرمانی کرد ئەی پێغەمبەری خوا - صلى اللّٰه علیه وسلم - ئێوە لەناو مزگەوتەکاندا شەریك بۆ خوای گەورە دامەنێن، وە لە دەرەوەی مزگەوتیش، بەتایبەت مزگەوت شوێنی عیبادەت و یەکخواپەرستییە، وە هەموو مزگەوتێکیش ئەگرێتەوە، یاخود (وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ) واتە: ئەو ئەندامانەی لەشتان کە سوجدەی پێ ئەبەن بەتاك و تەنها سوجدەی بۆ خوای گەورە پێ بەرن وەکو ناوچەوان و لوت و دەست و پێ و ئەژنۆتان ئەم حەوت شوێنەی کە فەرمانمان پێ کراوە سوجدەی پێ بەرین بەتاك و تەنها سوجدەی بۆ خوای گەورە پێ بەرن و سوجدە بۆ جگە لە خوا مەبەن...**

بەڵێ دەربارەی توکل یان پشت بەستن ئەوەیە کە (خوای گەورە) فەرمانی کردووە بە پێغەمبەران و پیاوچاکان کە تەنها پشت بە خوای پەروەردگار ببەستن ، هەر وەکو (خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱلْحَىِّ ٱلَّذِى لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِۦ ۚ وَكَفَىٰ بِهِۦ بِذُنُوبِ عِبَادِهِۦ خَبِيرًا ۝٥٨﴾ [الفُرْقَان : ٥٨] **واتە : [وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لا يَمُوتُ] وە تۆ لە هەموو کاروبارێکتدا تەوەکول بکەرە سەر ئەو خوایەی کە زیندووەو هەرگیز مردنی بەسەردا نایات، وە کارەکانتی پێ بسپێرە [وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ] وە خوای گەورە بە پاك ڕابگرەو حەمدو سەناو ستایشی خوای گەورە بکە [وَكَفَى بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا (٥٨)] وە بەسە کە خوای گەورە ئاگاداری تاوانی بەندەکانی بێ کە زۆر ئاگادارەو زانیاریەکی وردی هەیەو هیچی لێ ناشاردرێتەوە...**

(خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿وَعَلَى ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُؤْمِنُونَ ۝١٢٢﴾ [آل عِمْرَان : ١٢٢] **واتە : با باوەڕداران پشت بە خوای گەورە ببەستن وە نەگەڕێنەوە لە ئیشی خێر...**

(خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُۥٓ﴾ [الطَّلَاق : ٣] واتە: وە هەر کەسێك کارەکانی بە خوای گەورە بسپێرێ و تەوەکول بکاتە سەر خوای گەورەو متمانەی بە خوای گەورە بێت ئەوە خوای گەورەی بەسە بەوەی کە کارەکانی بۆ جێبەجێ بکات...

سوودەکانی پشت بەست بە خودا

١-ئەوەی تەنها بشت بە خودا ببەستێ ئەوا بەسە بۆی لە هەموو شتێك دەپارێزێ :

(خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿إِن يُرِيدُوٓاْ أَن يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ ٱللَّهُ ۚ هُوَ ٱلَّذِىٓ أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِۦ وَبِٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾ وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ ۚ لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا مَّآ أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّهُۥ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ حَسْبُكَ ٱللَّهُ وَمَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٤﴾﴾ [الأَنفَال : ٦٢ - ٦٤] واتە: [وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ] وە ئەگەر ئەوان ویستیان لەو سوڵح و ڕێککەوتنەی لەگەڵیان کردووتە خیانەت و ناپاکی و فێڵت لێ بکەن [فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ] ئەوە بە دڵنیایی خوای گەورەت بەسە کە بتپارێزێ لە شەڕو خراپەی ئەوان [هُوَ الَّذِي أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ (٦٢)] وە هەر خوای گەورە بوو کە پشتیوانی تۆی کرد بەسەرخستن و بەهۆی باوەڕدارانەوە کە لە جەنگی بەدردا بوو..!! [وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ] وە خوای گەورە دڵی ئەوس و خەزرەجی یەکخست کە چەندەها ساڵ کوشتاری زۆر لە نێوانیاندا بوو خوای گەورە دڵی یەکخستن بەهۆی ئیمان و ئیسلامەوە [لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ] ئەگەر هەرچی لەسەر ڕووی زەوی هەیە هەر هەموویت ببەخشیایە بۆ ئەوی کە دڵیان یەکبخەیت و ڕێکیان بخەیت ئەوە نەت دەتوانی دڵیان یەکبخەیت و ڕێکیان بخەیت [وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ] بەڵام خوای گەورە خۆی دڵی یەکخستن بەهێزو تواناو کاربەجێی خۆی [إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (٦٣)] بە دڵنیایی خوای گەورە زۆر باڵادەست و بەعیززەت و کاربەجێیە..!! [يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ (٦٤)] ئەی پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - تۆ و باوەڕداران خوای گەورەتان بەسە بۆ ئەوەی کە سەرتان بخات بەسەر کافراندا...

٢-هەست کردن بەوەی کە (خوای گەورە) چاودێری و پارێزگاریت لێ دەکات :

چونکە هەرکاتێك کە مرۆڤ پشتی بە خوا بەست ، ئەوا پەناو متمانەی لە سەر (خوای گەورە) دروست دەبێ ، وا هەست دەکە کە (خوای گەورە) زۆر لێی نزیکە ، چونکە چاودێری و پارێزگاری کردنە لە سەر پیشت پێ بەست بە خوا ، واهەست دەکا لە هەموو کات و ساتێك و شوێنێکدا ئەو کەسە دەپارێزێ ..!!

٣-پشت بەستن بە خوا هۆکارێکە بۆ بەدەست هێنانی خۆشەویستی (خوای گەورە) :

بەڵێ (خوای گەورە) ئەو کەسەی خۆشدەوێت کە پشتی پێ دەبەستێت ، بێ گومان حەقی پشت بەستنەکەی دەداتەوە ، چونکە ئەو پشت پێ بەستنە کاریکە بە فەرمانی (خوای گەورە) یە ، وە وەرگرتنی هۆکارەکان کە (خوای گەورە) ڕوونی کردۆتەوە ، وە هەندێك لە دڵ و دەروونداپە ، وە ئەمەش بە (خوای گەورە) بەستراوە ..!!

٤-پشت بەستن بە خوا سەرکەوتن بەدەست دەهێنی بەسەر دوژمناندا :

بێ گومان ئەوەی پشت بە خوا ببەستێ ئەوا (خوای گەورە) بەسەر دوژمنەکانی سەری دەخات یان سەرکەوتنی پێ دەبەخشێت ، هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿ وَلَا تُؤْمِنُوٓاْ إِلَّا لِمَن تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ ٱلْهُدَىٰ هُدَى ٱللَّهِ أَن يُؤْتَىٰٓ أَحَدٌ مِّثْلَ مَآ أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَآجُّوكُمْ عِندَ رَبِّكُمْ ۗ قُلْ إِنَّ ٱلْفَضْلَ بِيَدِ ٱللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَآءُ ۗ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِۦ مَن يَشَآءُ ۗ وَٱللَّهُ ذُو ٱلْفَضْلِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾﴾ [آل عِمرَان : ٧٣ - ٧٤] واتە: الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ] ئەبو سوفیان پیاوێکی دەشتنشینی نارد بۆ لای ئیمانداران و پێی وتن: کە خەڵکی واتە: کافران هەموویان بۆ ئێوە کۆبوونەتەوە لێیان بترسێن، ویستی ورەیان بڕوخێنێ بەڵام [فَزَادَهُمْ إِيمَانًا] ئیمانداران ئیمانیان زیادی کرد وە نەترسان و ورەیان نەڕووخاو [وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ (١٧٣)] وتیان: ئێمە خوای گەورەمان بەسە وە خوای گەورە باشترین خوایەکە کە پشتی پێ ببەستین و کارەکانی خۆمانی پێ بسپێرین، خوای گەورە ئەم ئایەتەی دابەزاند ..!! [فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ] ئەبو سوفیان بە پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - وت: مەوعیدت لای بەدر بێت کە لەوێ هاوڕێکانمانتان کوشت، ترسنۆك دەگەڕێتەوەو ئازاو پاڵەوان خۆی بۆ کوشتارو بازرگانی ئامادە دەکات، کە بەدر بازاڕی

بازرگانی بوو، بەڵام کاتێك كە ڕۆیشتن كەسیان لێ نەبینی و بازرگانی خۆیان كرد، خوای گەورە ئەم ئایەتەی دابەزاند، باوەڕداران گەڕانەوە بە نیعمەت و بەفەزڵ و چاكەیەكی زۆر لە خوای گەورەوە كە تووشی شەڕو هیچ زەرەرو زیانێك نەبوون و پاراستیانی [وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ] وە شوێن ڕەزامەندی خوای گەورە كەوتن [وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ (١٧٤)] وە فەزڵ و چاكەی خوای گەورە یەكجار گەورەیە ...

٥- پشت بەستن بە خوا دەبێتە هۆكارێك بۆ بەدەست هێنانی ڕزق ڕۆزی :

لە (عمری كوری خەتاب) —خوا لێ ڕازی بێت - دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((لو أنكم تتوكلونَ على اللهِ حقَّ توكلِهِ لرزقكم كما يَرزقُ الطيرَ تغدو خِمَاصًا وتروحُ بِطَانًا)). سنن الترمذي برقم (٢٣٤٤).

واتە: ئەگەر بەڕاستی پشت بە خوا ببەستن ، ئەوا خوا ڕزق ڕۆزیتان دەدات ، وەك چۆن ڕۆزی باڵندە دەدات بەیانیان بە برسیەتی لە هێلانەكەی دەردەچێت وە ئێواران بە تێر خواردنەوە دەگەڕێتەوە ..!!

٦-پشت بەستن بە خوا دەبێتە هۆكارێك بۆ پاراستنی نەفسی خۆت و خاوخێزان و ماڵ و منداڵ :

ئەوە بوو پێغەمبەر (یعقوب) — علیه السلام — ئامۆژگاری كوڕەكانی خۆی كرد ، بەو ئامۆژگاریانەی كە بۆ پاراستنیان لە هەموو كارو فەرمانێك دا بە گەڕانەوە و پشت بەستن بە خوا ، هەروەكو (خوای گەورە) دەفەرموێت : ﴿وَقَالَ يَٰبَنِيَّ لَا تَدۡخُلُواْ مِنۢ بَابٖ وَٰحِدٖ وَٱدۡخُلُواْ مِنۡ أَبۡوَٰبٖ مُّتَفَرِّقَةٖۖ وَمَآ أُغۡنِي عَنكُم مِّنَ ٱللَّهِ مِن شَيۡءٍۖ إِنِ ٱلۡحُكۡمُ إِلَّا لِلَّهِۖ عَلَيۡهِ تَوَكَّلۡتُۖ وَعَلَيۡهِ فَلۡيَتَوَكَّلِ ٱلۡمُتَوَكِّلُونَ ۝٦٧﴾ [يُوسُف : ٦٧] واتە: [وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ] پاشان كە ڕۆیشتن وتی: ئەی كوڕی خۆم لە یەك ڕێگایەكەوە مەچنە ناو میصرەوە ئەگەر تووشی بەڵاو موسیبەت بوون تا هەمووتان بەیەكەوە تووش نەبن، یاخود لە چاو ترساوە لەبەر ئەوەی كوڕەكانی یەكجار جوان بوونە نەوەكو ببن بە چاوەوە [وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ] بەڵكو لە چەند ڕێگایەكی جیاوازەوە بچنە ژوورەوە [وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ] وە كە ڕێگاتان بۆ ئەكێشم ناتوانم هیچ زەرەرو زیانێكتان لێ بگەڕێنمەوە یان هیچ سوودێكتان پێ بگەیەنم و قەدەرو بڕیاری خوای گەورە بگەڕێنمەوە [إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ] حوكم و بڕیارو هەڵسوكەوت لەم كەونەدا هەر هەمووی تەنها بەدەست خوای گەورەیە [عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ (٦٧)] منیش تەنها پشتم بە خوای گەورە بەستووەو متمانەم بە خوای گەورە هەیە، وە ئەوانەیشی تەوەكول دەكەن با تەنها تەوەكول بكەنە سەر خوای گەورەو كارەكانیان تەنها بە خوای گەورە بسپێرن...

٧-پشت بەستن بە خوا دەمان پارێزی لە شەیتان یان ئیبلیس :

(خوای گەورە) دەفەرموێت : ﴿إِنَّمَا ٱلنَّجۡوَىٰ مِنَ ٱلشَّيۡطَٰنِ لِيَحۡزُنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَلَيۡسَ بِضَآرِّهِمۡ شَيۡـًٔا إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۚ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلۡيَتَوَكَّلِ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ۝١٠﴾ [المُجَادلَة : ١٠] واتە: [إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ] ئەو چپەچپەی كە بەتاوان و سەرپێچی كردن و دژایەتی كردنە ئەمە تەنها لەلایەن شەیتانەوەیە بۆ ئەوەی كە خەفەت بدات بە باوەڕداران و باوەڕداران خەفەت بخۆن بەڵام بە ئیزنی خوای گەورە هیچ زیانێكیان پێ ناگەیەنێ، پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - دەفەرمێت: (ئەگەر سێ كەس بوون با دوانتان بە نهێنی و چپەچپ قسە نەكەن ئیلا مەگەر ئیزنی سێیەم وەربگرن، چونكە پێی ناخۆشەو خەفەتی لێدەخوات) [وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ (١٠)] وە با باوەڕداران تەنها پشت بە خوای گەورە ببەستن وە كارەكانیان تەنها بە خوای گەورە بسپێرن...

٨- پشت بە ستن بە خوا دەبێتە هۆكارێك بۆ بەدەست هێنانی شكۆمەندی و دەولەمەندی وشانازی دەروونی :

(خوای گەورە) دەفەرموێت : ﴿وَمَن يَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِ فَإِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٞ ۝٤٩﴾ [الأنفَال : ٤٩] واتە: [وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (٤٩)] خوای گەورە ئەفەرمووێ: وە هەر كەسێك پشت بەخوای گەورە ببەستێت و كارەكانی بە خوای گەورە بسپێرێت ئەوا سەری ئەخات و زەلیلی ناكات، چونكە خوای گەورە زۆر زاڵ و باڵادەست و بەعیززەت و كاربەجێیە...

پشت بەستن بە خودا یان پشت بەستنی مرۆڤ بە خودی خۆیەوە

بەڵێ وەکو باسمان کرد قورئانی پیرۆز فەرموودەکانی پێغەمبەری خوا ﷺ هانی ئیمانداران دەدەن کە پشت بە خوا ببەستن لە هەموو کاروبارێك و فەرمانێکدا لە هەموو کات و سات و شوێنێکدا ، لە کاتێکدا زاناو فەیلەسوفەکان شتێکی تر دەڵێن ، وە خەڵکی ڕێنموونی دەکەن بە پشت بە ستن بە خودی خۆیانەوە ، وە ئەمەیان بە یەکێك لە خەسڵەتە ئیجابیەکان لە قەڵەم داوە ..؟! بە جۆرێك کە لە ڕێی متمانە بە خۆبوون و زیرەکی و لێهاتووی و شانازی کردن بە تواناکانی خۆیانەوە لە قەڵەم دەدەن ، هەر بۆیە وایان داناوە پشت بەخۆ بەستن مرۆڤ دەتوانێت ڕێگەی پڕ لە هەورازو نشێوی ژیان ببڕێت و بگا بە لوتکەی سەرکەوتن و بەختەوەری ..؟! چونکە بە بڕوای دەروون ناسەکان و فەیلەسوفەکان زاناکانی ئەم سەردەمە پشت بە خۆ بەستن بناغەی هەموو ڕزگاری پێشکەوتنێکە ، بە پشت بەستن بە غەیری خۆیشی بێهێزی و لاواز دەبێت ، ئەو کەسە یارمەتی لە کەسانی دیکەوە پێی دەگات زۆر جار دەبێتە هۆی ست و لاوازی تەمبەڵی و خاوکردنەوەی مرۆڤ و وای لێدەکات لە هەوڵ و کۆشش کردن بەردەوام نەبێت ..؟! بێ گومان ئەگەر بە ڕواڵەت سەیری ئەمە بکەین وا دەردەکەوێت کە پشت بەخۆ بەستن ناکۆکە یان جیاوازی زۆرە لە گەڵ پشت بە خوا بەستن لە گەڵ یەکدا کۆنابێتەوە ..؟! دەڵێن : ئەگەر مرۆڤە کان پشت بە خودا ببەستێت ئیتر ناتوانێ پشت بەخۆی ببەستێت وە کارەکانی بداتە ئەو چاوەڕێی کۆمەکلی لێ بکات ..!! یاخود پشت بە خۆی ببەستێت و هەوڵبدات خۆی ئەنجامیان بدات و پشت بە تواناو وزەکانی خۆی ببەستێت ..؟! بەڵام ئەگەر تێگەیشتنی ڕاست و دروستمان بۆ پشت بەستن بە خوا هەبێت و جیای بکەینەوە لەو بیرۆکەیەی ئەوانە دەڵێن ، وەیان جیای بکەینەوە لە پاڵدانەوە و تەمبەڵی و کەمتەرخەمی سیستی و لاوازی و نارکارایی ، وە وەك باس کرا دوای هەوڵی بەدەستهێنانی هۆکار و پێداویستیە ماددیەکان و فەراهەمکردنی مەرجەکانی سەرکەوتن بێت ..؟! وە پشت بە خۆ بەستنیش گەر بە پشت بەستنبە وزە و تواناکانی مرۆڤ خۆی بزانین " ئەوا هەموو خراپ تێگەیشتنێك لەم ڕووەوە لادەچێت ، چونکە باوەڕدار یان ئیماندار باوەڕی وایە هەموو ئەو وزە و توانایەی بە مرۆڤ بەخشراون سەرچاوەکەی (خوای گەورە) یە و بۆ ئەوەش پێی داوە کە لە سەر پێی خۆی بوەستێت و چاوی لەدەستی کەسانی دیکەوە نەبێت و سەر بەرزانە بژی ..!! بەڵێ بەجۆرە پشت بە خۆ بەستن نەك هەر لەگەڵ پشت بە خودا بەستن ناکۆك نابێت ، بەڵکو دەبێت بە یەکێك لە ڕەهەندە گرنگەکانی ئەو و دەرئەنجامەکانی وای لێ دێت کە لە ڕێی سود وەرگرتن لەو وزە و تونایەی کە خودا پێی بەخشیوین ، ئازایانە ڕووبەڕووی ژیان بینەوە و هەوڵی بدەین نەك بە نیازی کەسانی دیکە پاڵی لێ بدەینەوە و بێدەسەڵات لێی بکەوین ، کەواتە پشت بە خودا بەستن هێز توانایەکی گەورە دەدات بە پشت بە خۆ بیبەستنی مرۆڤ و ئەو هەستەی کە پێی وایە خودایەك هەیە کۆمەکی دەکات و دەتوانێت پشتی پێ ببەستێت ، هەستکردن بە هێز و گەورەیی زۆرتر لە مرۆڤدا دەڕوێنێت و وای لێدەکات زیاتر بڕوای بە خودی خۆی هەبێ ، وە بڕوای بە وزە و تواناکانی خۆی بێت و لە هەموو بارودۆخێکدا سوپاسی خودا بکات لەسەر دەسکەوتن و سەرکەوتنەکانی و لەسەر ناڕەحەتی و کۆسپەکانی ڕێگەش ئارامبگریچت و نەبەزێت و هەوڵبدات بەسەر یانا زاڵ بێت ...

هەوڵدانی مرۆڤ

بەڵێ ئەم باسە یەکێکە لە گرنگترین باس و بابەتەکانی پەیوەست بە مەسەلەی پشت بە خودا بەستن و هەر لە ڕابردووەوە زانایان و پێشینە چاکەکان قسەی زۆریان لەسەر کردووە ، ناوەڕۆکی مەسەلەکەش ئەوەیە کە ئایا پشت بە خودا بەستن و کار سپاردن بە خودا و متمانەی دڵ بە کۆمەکی و ڕەحمەتی خوای پەروەردگار ، لەگەڵ هەوڵ و کۆشش و تێکۆشان و نەخشە سازی و سود وەرگرتن لە ئامرازو هۆکارە سروشتی و ماددەیەکان ناکۆکن ..؟!

لە ڕاستیدا بە تێڕامان لە قورئانی پیرۆز و ژیاننامەی پێغەمبەری خوا ﷺ و هاوەڵان و شوێنکەوتوان و پیاوچاکان زۆر بە ئاسانی لەوە تێدەگەین کە نەخێر . ئەم دوو شتە بە هیچ جۆرێك لە گەڵ یەکدا ناکۆك نین ..؟! بە ڵکو تەواو کەری یەکترن و هەریەکەیان باس لە ڕوویەکی کار و چالاکی مرۆڤ ئیماندار دەکات ..!!

(خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَٰنِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ۝٣٩﴾ [النَّجْم : ٣٩] واتە : {تەنها کردەوەی خۆت سوودت پێ دەگەیەنێت} [وَأَنْ لَيْسَ لِلإِنْسَانِ إِلاَّ مَا سَعَى (٣٩)] وە مرۆڤ هەوڵ و تواناو کردەوەی چاکی خۆی نەبێ هیچ شتێکی تر سوودی پێ ناگەیەنێ، مەگەر صەدەقەیەکی جاریە بێت، یان زانیاریەکی لە دوای خۆی بەجێ هێشتبێ، یاخود منداڵێکی صاڵح لەدوای خۆی دوعای بۆ بکات، (ئیمامی شافیعی لەم ئایەتەوە ئەو حوکمەی وەرگرتووە کە پاداشتی قورئان خوێندن ناگات بە مردوو، چونکە کردەوەی خۆی نیەو پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - شتی وای نەکردووەو هانی ئوممەتەکەی نەداوە بۆ شتی واو ڕێنمایی نەکردوون بۆی نە بە دەق نە بە ئاماژە، وە هاوەڵانیش لێیان نەگێڕدراوەتەوە قورئانیان بۆ مردوو خوێند بێت).

هەروەها (خوای گەورە) بە پێغەمبەری خوا ﷺ سەبارەت بە بەڕێوە بردنی کاروبارەکان پێی دەفەرموویێت : ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي ٱلْأَمْرِ ۖ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُتَوَكِّلِينَ ۝١٥٩﴾ [آل عِمۡرَان : ١٥٩] واتە : [وَشَاوِرْهُمْ فِي الأَمْرِ] وە لە کاروباردا ڕاوێژیان پێ بکە [فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ] وە ئەگەر بۆ هەر کارێکیش دوای ئەوەی ڕاوێژت پێیان کرد ویستت بیکەیت و عەزیمەتت هەبوو ئەوا پشت بە خوای گەورە ببەستە لە ئەنجامدانی [إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ (١٥٩)] بەدڵنیایی خوای گەورە ئەو کەسانەی خۆش ئەوێ کە پشت بە خوای گەورە دەبەستن و کارەکانیانی پێ دەسپێرن ...

بەڵێ جا پشت بە خوا بەستن لێرەدا سەیردەکەین کەوتۆتە دوای دوو قۆناغ بۆ دروستکردنی بڕیارێکی ڕاست و دروست پێویستن ، هەروەها پێغەمبەری خوا ﷺ لە وەڵامی پیاوێکدا کە ووتی : من وەڵاخەکەم بەرەڵا دەکەم و پشت بە خودا دەبەستم " بەڵام پێغەمبەری خوا ﷺ پێی فەرموو ببیەستەوە ئینجا پشت بەخوا ببەستە ، بێ گومان ئەم بۆچوونە هەڵەیە دەربارەی پشت بە خودا بەستن بۆ ئەوە سەرجەم باوەڕدارانی ڕاست کردەوە پێغەمبەر ی خوا ﷺ ، وە فەرمووی : (أعقلها ثم توكل على الله) واتە: ببیەستەوە ئینجا پشت بە خودا ببەستە ..؟!

کەواتە هەستی پشت بە خودا بەستن جگە لەوەی لە ناو دڵەوە هەڵدەقوڵێت لە ناو جەرگەی هەوڵ و تێکۆشان و کۆششەوە و نەخشەکێشانیشەوە سەرچاوە دەگرێت ..؟!

بیرکردنەوە لە دروست بوونی گەردوون

(خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿أَفَلَمۡ يَنظُرُوٓاْ إِلَى ٱلسَّمَآءِ فَوۡقَهُمۡ كَيۡفَ بَنَيۡنَٰهَا وَزَيَّنَّٰهَا وَمَا لَهَا مِن فُرُوجٖ ۝٦﴾ [ق : ٦] واته: {تواناو دەسەلاتی خوای گەورە} [أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ (٦)]

ئایا تەماشای ئاسمان ناکەن لەسەرووی خۆیانەوە چۆن دروستمان کردووەو ڕامان گرتووەو جوانمان کردووەو ڕازاندوومانەتەوە بەو ئەستێرانە، وە هیچ کون و کەلەبەرو درزێکی تیادا نیە...

(خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿ٱللَّهُ ٱلَّذِي خَلَقَ سَبۡعَ سَمَٰوَٰتٖ وَمِنَ ٱلۡأَرۡضِ مِثۡلَهُنَّۖ يَتَنَزَّلُ ٱلۡأَمۡرُ بَيۡنَهُنَّ لِتَعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدۡ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عِلۡمَۢا ۝١٢﴾ [الطَّلَاق : ١٢] واته: {حەوت ئاسمان و حەوت زەوی هەیە} [اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ] **خوای گەورە ئەو خوایەیە کە حەوت ئاسمانی دروست کردووە وە لە زەویش هاوشێوەیان، واتە: حەوت زەویشی دروست کردووە وەکو لە فەرموودەی صەحیحی پێغەمبەریشدا - صلی الله علیه وسلم - هاتووە** [يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ] **ئەمرو فەرمانی خوای گەورە دائەبەزێ لە نێوان هەر حەوت ئاسمان و هەر حەوت زەویەکە** [لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ] **تا بزانن خوای گەورە تواناو دەسەلاتی بەسەر هەموو شتێکدا هەیە** [وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا (١٢)] **وە بە دڵنیایی زانست و زانیاری خوای گەورە دەوری هەموو شتێکی داوەو هیچ شتێك نیە کە خوای گەورە زانیاری پێ نەبێ و ئاگای لێ نەبێت، والله أعلم...**

بزانە ئەی خوێنەری ژیرو هۆشمەند خودا ڕەحمەت پێ بکات : گەر بە بیرێکی قووڵ تێڕامانێك لەم جیهانە بکەیت وەك خانوویەکی دروستکراو دێتە پێش چاوان ، هەموو ئەو شتانەی خانوو پێویستییەتی تیایدا دانراوە ، ئاسمان وەکو سەقفی خانوو بەرزکراوەتەوە ، زەوی وەکو فەرش بۆمان ڕاخراوە ، ئەستێرەکان وەکو چران ، کانزاکانی سەر زەوی وەکو زەخیرەی خۆراك وان ، هەموو شتێك لەم گەردوونە یان جیهانە ئامادەکراوە ، بۆ کارێکی تایبەت ، مرۆڤ لەم ماڵەدا وەك خاوەن ماڵ وایە ، ئازاد کراوە یان سەرپشك کراوە لە هەموو ئەو شتانەی تیایدا دانراوە ، وەك ڕووەك جۆرەکانی گژوگیا بۆ مەبەستی تایبەت ، جۆرەکانی گیانداران بۆ بەرژەوەندی مرۆڤ ..!! (خوای گەورە) ئاسمانی دروست کردووە و ڕەنگەکەی جوانترین و باشترین ڕەنگێکە بۆ چاو و بەهێزبوونی ، گەر ڕەنگەکەی تیشك و نوور بوایە کەسی تەماشاکەر زیانی پێدەگەیشت ، تەماشاکردنی سەوز و شین لە گەڵ چاودا گونجاوە یان تەبایە ، مرۆڤ لە بینینی ئاسمانی پان و بەرین و ئاوەڵا خۆشی و ئاسوودەیی و ئارامی ڕووی تێدەکات ، بەتایبەتی کاتێك ئەستێرەکان دەدرەوشێتەوە و نوور ڕووی مانگ دەردەکەوێت " مەلیکەکانی سەر سەقفی ژووری دانیشتنیان بە نەخش و نیگا ڕازاندەوە دەڕازێنەوە تاکو سەیرکەر ئاسوودەیی و ئارامی ڕووی تێبکا ، بەڵام گەر بەردەوام تەماشای بکەین بەرهەمی دووبارەبوونەوە شەکەتی و بێزاری ڕوویان تێدەکات و خۆشی و دڵاوییەکیان نامێنێت ، بە پێچەوانەی تەماشا کردنی ئاسمان و جوانییە کانییەوە ، مەلیکەکان و خەڵکانی تریش کاتێك بێزاری و وەرسی ڕوویان تێدەکات پەنا دەبەن بۆ سەیرکردنی ئاسمان و فراوانی فەزاکەی تاکو ئارامی و دڵفراوانی یان سینەوالآیی ڕوویان تێبکا ، حەکیمەکان دەڵێن : بە ئەندازەی ئاسوودەیی و دڵفراوانی لە تەماشاکردنی ئاسمانەکان ئاسوودەیی و ئارامی لە ماڵەکەت ڕووت تێدەکات ..!! ئاسمان هەڵگری ئەستێرەی پرشنگدار و مانگی درەوشاوەی " بە جووڵەی هەسارەکان ، بەڵام زانایانی ئاسۆناسی (أهل الافاق) ڕێگەی پێ دەبیننەوە ، ئاسمان ڕێگەی تێدایە و ئاسەوارەکەی دەبینرێت لە خۆرهەڵاتەوە بۆ خۆرئاوا ، ئەو هەسارانە تەنها هەسارەنین و نوورێك بەخش بکەنەوە ، بەڵکو ووتراوە : کە بریتین لە ئەستێرە بچووك کە یەکدەگرن و ڕێگەیەك دروست دەکەن و و کەسانی وێڵ و ڕێگە لێ وون بوو ڕێنموونییان لێ وەردەگرن ، تەماشا دەکەن و ورد دەبنەوە ، ئەستێرەکان بۆ هەر ئاراستەیەك بڕۆن ئەوانیش ڕووی تێدەکەن و ئاراستەی پێ وەردەگرن ، ئەو ڕێگانە لەم ئایەتە ئاماژەیان پێکراوە ، ﴿وَٱلسَّمَآءِ ذَاتِ ٱلۡحُبُكِ ۝٧﴾ [الذَّارِيَات : ٧] ووتراوە مانای " الحبك) واتە: ڕێگاکان ، وە ووتراویشە مانای واتە : خاوەن جوانی ، ئەم ڕێگانە لە ئاسماندا کۆمەڵێك نیشانەی ڕۆشن بەڵگەن لە سەر بکەری ئەو ڕێگانە ، ئەو بکەرە یان دروستکارە (خوای گەورە) یە ، بە شێوەیەکی مەحکم و توندوتۆڵ دایڕشتوون ...

حیکمەت لە دروستکردنی مرۆڤ

(خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَـٰنَ مِن سُلَـٰلَةٍ مِّن طِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ جَعَلْنَـٰهُ نُطْفَةً فِى قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا ٱلنُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا ٱلْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا ٱلْمُضْغَةَ عِظَـٰمًا فَكَسَوْنَا ٱلْعِظَـٰمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَـٰهُ خَلْقًا ءَاخَرَ ۚ فَتَبَارَكَ ٱللَّهُ أَحْسَنُ ٱلْخَـٰلِقِينَ ﴿١٤﴾ ثُمَّ إِنَّكُم بَعْدَ ذَٰلِكَ لَمَيِّتُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ تُبْعَثُونَ ﴿١٦﴾﴾ [المُؤْمِنُون : ١٢ - ١٦] واتە : [وَلَقَدْ خَلَقْنَا الإِنْسَانَ مِنْ سُلالَةٍ مِنْ طِينٍ (١٢)] وە بە دڵنیایی ئێمە مرۆڤمان دروست کردووە لە (سولالە) کە بریتییە لە دەرکردنی شتێك لە شتێکی تر، کە ئادەممان لەو قوڕە دەرکردووەو دروست کردووە..!! {قۆناغەکانی دروستکردنی مرۆڤ} [ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ (١٣)] وە پاشان مرۆڤیشمان لە دڵۆپە ئاوێك دروست کردووەو لە شوێنێکی جێگیردا دامانناوە کە ڕەحمی ئافرەتە..!! [ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً] پاشان ئەو دڵۆپە ئاوە ئەبێ بە خوێنێکی مەیوو [فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً] پاشان ئەو خوێنە مەیووە ئەبێتە پارچە گۆشتێکی ڕێکنەخراو وە دواتریش ڕێکئەخرێ [فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا] پاشان ئەو پارچە گۆشتە ئەکەین بە ئێسقان و ئێسقانی لێ دروست ئەکەین بۆ ئەوەی لاشەی ئەو مرۆڤە ڕابگرێ [فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا] پاشان ئەو ئێسقانەیش بە گۆشت دائەپۆشین [ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ] پاشان ڕوح ئەکەینە بەری وە ئەیکەن بە مرۆڤێکی تر [فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ (١٤)] ئەو اللّٰه یەی کە باشترین دروستکارە خێرو بەرەکەتی یەکجار زۆرە، وە شایەنی ئەوەیە کە بە گەورە بزانرێ..!! [ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ (١٥)] لە پاش ئەوە کە خوای گەورە دروستتان ئەکات و دێنە ژیانەوە لە دوای ئەوە مردنتان بەسەردا دێت و ئەبێ بگەڕێنەوە..!! [ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ (١٦)] پاشان لە ڕۆژی قیامەتدا زیندوو ئەکرێنەوە بۆ لێپرسینەوە...

بزانە ئەی خوێنەر خودا یارمەتیت بدات کۆمەکت بێت و سەرکەوتوو و سەرفرازات بکات لە دونیا و لە قیامەتدا ، (خوای گەورە) کە لە زانستی پێشینەیدا لە دروستکردنی ئادەم بڕیاری دابوو ، هەروەها لە زانستی خودا دا بلاوە پێکردنی مرۆڤ بەسەر زەویدا بۆ تاقیکردنەوە و هەڵبژاردن بوونی هەبوو ، بۆیە بە جۆرێك دروستیکردنەوە وەچەیان لێوە پەیدا ببێت ، هەندێکیان لە هەندێکی تریانەوە سەر هەڵبدەن ، بۆ ئەو مەبەستە (خوای گەورە) نێرو مێی دروست کرد ، لە دڵیاندا خۆشەویستی و بانگکەر و پاڵنەری بەرانبەر یەکتر بۆ دروستکردن ، تا بە جۆرێك بەرانبەر بەیەکتر ئارام ناگرن و ناتوانن حەزیان بۆ یەکتری وەلابنێن ، بۆیە حەزی خۆرسکیان پاڵیان دەنێت بۆ نزیکبوونەوە و کۆبوونەوە لەگەڵ یەکتر ، ئەو نزیکبوونەوەش ئەندامێك لە نێردا دەبزوێنێت تاکو ئاوی ژیان لە ڕەحمی ئافرەتدا دابنێت ، ئەو شوێنە کۆرپەلەی تێدا دروست دەبێت ، ئەو ئەندامە نێرنیە نوتفەی لە هەموو جەستەوە تێدا کۆدەبێتەوە و ئاوێمی قوولپەدەر و بەزرەقە بەستوو لە نێوان ئێسکی ڕەق و سینەوە بە جوولەیەکی تایبەت دەرێژێت ، بە هۆی چوونە ژوورەوە لە قوولاییەکەوە دەچێت ب قوولاییەکی تر ، لەگەڵ گواستنەوەیدا پارێزگاری لە نوتفە دەکرێت و لە دۆخی خۆیدا دەمێنێتەوە ، دوور خستنەوەی لە هەموو شتێکی زیانبەخش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە نوتفە ئاوێکی سووکە و هەر شتێك بەری بکەوێت تێکی دەدات و ئەسڵ و میزاجی دەگۆڕیچت ، ئاوێکە بە ڕێژەیەکی تایبەت ڕەگەزەکانی بەیەکتر تێکەڵ دەبن و بەشەکانی لەگەڵ یەکتر یەکسان دەبن و جیاوازی لە نێوانیاندا نامێنێت و دواجار لەو ئاوە (خوای گەورە) نێر و مێی دروست دەکات ، پاش گۆڕانی نوتفە بۆ (عەلەقە) و عەلەقە بۆ (موزغە) و موزغە بۆ ئێسك و پاشان داپۆشینی ئێسك بە (گۆشت)، و ئەوجا توندوتۆڵ کردنی جەستە بە ماسوولکە و ڕیشاڵی جۆراوجۆر ، و چنینی جەستە بە دەمارەکان ، پاشان دروستکردنی ئەندامەکانی جەستە و لێکدانیان ، (خوای گەورە) سەری بە خڕی خولقاندووە و گوێ و چاو لوت و دەم و زمان و تەواوی دەرچەکانی تێدا دروست کردووە ...

حیكمەتی دروست بوونی ئەندامەكانی جەستەی مرۆڤ

١-(چاو) :

چاوی بۆ بینین (خوای گەورە) دروست كردووە ، بینین لە ڕێگەی چاوەوە نیهێنیەكی سەرسوڕهێنەرە ..!! و كارێكە مرۆڤ لە بەیانكردن و خستنە ڕووی نهێنییەكەی دەستەوسانە ، چاوی بە حەوت توێژاڵ دروست كردووە ، هەر توێژاڵێك سیفەت و شێوەی تایبەت بە خۆی هەیە ، گەر یەكێك لەو توێژاڵانە لە ناو بچێت مرۆڤ دەكەوێتە نابینایی یان بینین لە دەست دەدات ..!! سەرنجی شێوە پێڵوی چاو بدە كە دەوری چاوی داوە ، سەرنجی ئەو خێراییە زۆرەی جووڵەكەیان بدە تاكو چاو لە كاتی پێویستدا دەكرێنەوە و لە كاتی ناپێویستدا دادەخرێن ، جگە لە پارێزگاری چاو مەبەستی جوانی چاو و ڕووخسار لە دروستكردنی پێڵوەكاندا هەیە ، بۆیە برژانگەكان بە ئەندازەیەكن ئەوەندە زۆر و كەم نەبن زیان بە جوانی چاو بگەیەنن ، لە ئاوی چاودا سوێری داناوە بۆ برین و لەتكردنی هەموو ئەو تەنە زیانبەخشانەی دەكەون چاوەوە ، دوو كۆتاییەكەی چاو لە ناوەڕاستەكەیان نزمترین تاكو ئەو شتانەی دەكەون چاوەوە بۆ قنچەكانی دوو لاكەی چاو بەربنەوە ، دوو برۆی پشتی چاوی كردووە بە جوانی بۆ ڕووخساری مرۆڤ و داپۆشەرێكیش بۆ دوو چاو ، موووەكانی برۆ هەروەك و مووی برژانگەكان لە زۆری و كەمی پارێزراون تاكو ناشیرینی نەدەن بە ڕووخساری مرۆڤ ..؟!

٢-(دەم و زمان) :

سەرنج بدە لە (دەم و زمان) ئەو نهێنییانەی تیاندایە ، دوو لێوی كردووە بە پارێزەر و داپۆشەری دەم " وەك ئەو دەرگایەی لە كاتی پێویست دەكرێتەوە ، داپۆشەری پووك و ددانە ، جوانی ڕووخسار دەبەخشێت ، گەر لێوەكان نەبووبنایە ڕووخساری مرۆڤ تێكدەچوو ..؟! دوو لێو بۆ قسەكردن زۆر بە سوودن ، زمانیش بۆ قسە دەربڕینی ئەوەی لە ناخی مرۆڤدایە ..!! هەروەها بۆ تاوتوێكردن خۆراك لە ناو دەمدا و هەڵدانی خواردنەكە بۆ سەر ددانە خڕێكان تاكو بهاڕێت و قوتدانی ئاسان بێت ..؟!

٣-(ددان) :

بەڵێ پاشان (ددان) بەژمارەی جۆراوجۆر ، هەموویان یەك پارچە ئێسك نین ، بەڵكو گەر دانەیەكیان تیابچێت دەتوانێت سوود لەوانی تر وەربگرێت ، ددان بۆ سوود لێ بینین و بۆ جوانییە ، ددانە هاڕەرەكان پتەو و بەهێز لەگەڵ ئەوانەی ژێریاندا تاكو بتوانن بۆ ماوەیەكی دوورو درێژ كاری خۆیان بكەن ، ددانەكان بە گشتی ڕەق و بەهێزن وەك ئێسقانەكانی تری جەستە نین ، ئەمەش بە هۆی پێویستی زۆری مرۆڤ لە بەكارهێنانی ئەو ددانانە ، ددانە خڕێكان گەورە و پانن تاكو خواردن بە باشی بهاڕن ، جاوین بریتییە لە یەكەمین پێشەوی دەمە ، هەر بۆیە (خوای گەورە) ددانە خڕێكانی توندو تۆڵ كردووە و كەڵبەكانی دامەزراندووە و ڕەنگاكانی سپی كردووە لەگەڵ ڕەنگی سووری پووك و لەدەوروبەریان یەكسان لە سەرەكانیاندا و گونجاو لە پێكهاتەیاندا وەك دەنكۆڵەی مرواری ڕیزخراو ..؟!

٤-(لیكە ڕژێن) :

پاشان لیكە ڕژێن كە لە دەم دا بوونی هەیە ، تەنها لەكاتی پێویستیدا دەكرێنەوە و بەسەر خواردندا دەڕژێن ، گەر پێش كاتی پێویست بچۆڕانایە یان بهاتنایە دەرەوە ، ئەوا دەبووە هۆی تێكچوونی ددانەكان ، بۆیە تەنها لەكاتی خواردندا دەڕژێن ئەویش بۆ هەرس كردنی سەرەتایی خواردن تاكو بە ئاسانی پارووەكە قوتبدا و مرۆڤ تووشی ئازار و نارەحەتی نەبێت ، كاتێك خواردن نامێنێت ئەو لیكە ڕژێنە كە بۆ تەڕكردنەوە دروستكراو دەوەستێتەوە ، تەنها ئەوەندە لە دەمدا بوونی هەیە ، كە ناو دەم قوڕگ تەڕ بكاتەوە ، ئەوەش بۆ ئەوەی مرۆڤ بتوانێت قسەكانی كۆبكات ، سەرباری ئەوەی كە وشكبوونەوەی دەم دەبێتە هۆی تیاچوونی ددانەكان ..؟!

٥-(چێژ یان تام) له ناوده‌مدا :

به لێ سه‌رنج بده (خوای گه‌وره) خواردنی کردووه به تام چێژ بۆ که‌سه‌که ، چێژی یان تامی له زه‌مان و به شه‌کانی ناو ده‌مدا داناوه ، تاکو به تام کردن یان چێژکردنه ئه‌وه‌ی بۆی شیاو گونجاوه له تام و چێژه‌کان جیابکاته‌وه ، بۆیه له خواردندا خۆشی و تام چێژو ئاسووده‌یی بوونی هه‌یه کاتێك پێویستی بێت ، هه‌روه‌ها چێژ کردن بۆ ئه‌وه‌یه له‌و شتانه دووربکه‌وێته‌وه که بۆ مرۆڤه کان شیاو گونجاو نین " هه‌روه‌ها ڕاده‌ی گه‌رمی و ساردی خواردن و خواردنه‌وه کان بناسێته‌وه ، ئه‌وه‌ی بۆ گونجاو شیاوه ئینجا بیخوات و بی خواته‌وه ..!!

٦-(گوێ) :

پاشان (خوای گه‌وره) گوێ به مرۆڤ به‌خشیوه ، ته‌ڕییه‌کی تاڵی تیدا داناوه ، گوێ له زیانی ته‌نی نامۆ وه‌کو مێرووله‌ی بچووك و زینده‌وه‌ر بچووکه‌کان ده‌پارێزێت ، زۆر به‌ی ئه‌و گیاندارانه‌ی ڕوو له گوێ ده‌که‌ن به هۆی ئه‌و ماده ليچه زه‌رده تاڵه‌وه ده‌مرن ، پارچه گۆشتێکی له ده‌ره‌وه بۆ گوێ داناوه تاکو ده‌نگه‌کان کۆبکاته‌وه و ڕه‌وانه‌ی ته‌پڵی ناو گویچ بکات ، پارچه زیاده‌ی هه‌ستیاری به گوێیه لکاندووه تاکو هه‌ست بکات به هه‌ر شتێکی نامۆ که له گوێ نزیك ده‌بێته‌وه و بیه‌وێت زیانی پێ بگه‌یه‌نێت ، له پارچه گوێی ده‌ره‌وه‌دا پێچاوپێچی داناوه تاکو شه‌پۆله‌کانی ده‌نگ بۆ ژووره‌وه لوول بدات بیگوێزێته‌وه ، و جووڵه‌ی ئه‌و شه‌پۆلانه‌ی ده‌نگ خێراتر بن و ڕێگه که‌شیان درێژ تر و ئه‌و که‌سه‌ی له خه‌ودایه پێی کاریگه‌ر ببیچت و له خه‌و به ئاگا بێت ..!!

٧- (بۆن) :

پاشان سه‌رنجی پێ بردن به بۆنکراوه‌کان ببه به‌هۆی چوونه ژووره‌وه‌ی هه‌واوه بۆ ناو لوت یان که‌پو ، ئه‌وه‌ش نهێنییه که ته‌نها (خوای گه‌وره) بۆ خۆی ده‌زانێت و کۆمه‌ڵێك نهێنی تریش ، پاشان ورد ببه‌وه چۆن لوت به‌رزکراوه‌ته‌وه و شێوه‌یه‌کی جوانی به ڕووخسار به‌خشیوه و دوو کونی تێدا داناوه ، له ناو ئه‌و کونانه‌دا هه‌ستی بۆنکردن بوونیان هه‌یه ،- مه‌به‌ست لێی ده‌ماری بۆنکردن بێت ، ئه‌گینا شوێنی پله بۆنه‌کان له ده‌ماغدایه نه‌ك له ناو لوت یان که‌پو — به لێ بۆیه ده‌ماری بۆن کردن له لوته تاکو له ڕێگه‌ی بۆنکردنه‌وه بۆنی خواردن و خواردنه‌وه جیابکاته‌وه ، هه‌روه‌ها له بۆنی خۆش و ناخۆش وه‌کو گوڵاو چێژ وه‌ربگرێت ، یان دوور بکه‌وێته‌وه له بۆنی ناخۆش وه‌کو شتی گه‌نی ، هه‌ر به‌و جۆره له بۆنی پیس دوور بکه‌وێته‌وه ، هه‌روه‌ها به هۆیه‌وه ڕۆحی ژیان و هه‌وای پاك هه‌ڵمژێت و ببێت به خۆراکێك بۆ دڵ و ئاسووده‌ییه‌ك به کڵپه‌ی ده‌روون ببه‌خشێت ..!!

به‌ڵێ نیعمه‌ته‌کانی مرۆڤ گه‌لێك زۆرن که خودا پێیانی به‌خشیوه ، له‌و شتانه‌ی که مرۆڤی پێ شه‌ره‌فمه‌ند و تایبه‌ت کردووه ، باڵای مرۆڤی به ڕێك و پێکی دروست کردووه ، ده‌سته‌کان و پێیه‌کان ، هه‌روه‌ها دانیشتنی ڕێکه و به‌ده‌ست و ئه‌ندامه‌کانی شته‌کان وه‌رده‌گرێت ، ده‌توانی چاره‌سه‌ری زۆر شت بکات و کاریان بۆ ئه‌نجام بدات ، مرۆڤ به ڕوودا دروست نه‌کراوه وه‌کو هه‌ندێ له گیانداران ، چونکه به‌و جۆره دروستکراوه‌کرابایه نه‌ی ده‌توانی به کاره قورسانه هه‌ڵبستێ که ئێستا چیاو شاخه‌کان کون ده‌کات ، ده‌روات بۆ سه‌ر مانگ و ئه‌ستێره‌کان ، چه‌ندین پێداویسته‌کانی ژیان بۆ خۆی به‌ده‌سته‌کانی دروست ده‌کات که پێشکه‌وتنی ته‌کنه‌لۆجیا گه‌یشتۆته ئه‌وه‌ی که زیره‌کی ده‌ست کرد دروست بکات و ڕۆبۆت شتی زۆر سه‌یرو سه‌مه‌ره دروست بکات له هه‌موو بواره‌کانی ژیاندا ...هتد

بۆچی (خوای گەورە) ئێمەی دروست کردووە ..؟!

(خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿لَخَلْقُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ ٱلنَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾﴾ [غَافِر : ٥٧]

واتە : [لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ] بە دڵنیایی دروستکردنی ئاسمانەکان و زەویەکان زۆر گەورەترە لە دروستکردنی خەڵکی ئیتر بۆ ئیمان ناهێنن بە خوای گەورەو باوەڕ بە زیندوو بوونەوە ناکەن، (خوایەك بتوانێت ئاسمان و زەوی دروست بکات ئاسانترە بتوانێت ئێوە زیندوو بکاتەوە لە ڕۆژی قیامەتدا) [وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لا يَعْلَمُونَ (٥٧)] بەڵام زۆربەی خەڵکی ئەم شتە نازانن، یان دان بە گەورەیی و تواناو دەسەڵاتی خوای گەورەدا نانێن...

هەروەها بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە بۆچی (خوای گەورە) ئێمەی دروست کردووە ..؟!

دەتوانین بڵێین : یەکێك لە ناوە پیرۆزەکانی (خوای گەورە) بریتیە لە (الخالق) واتە: دروستکەر ، و باشترین دروستکەر ، هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿فَتَبَارَكَ ٱللَّهُ أَحْسَنُ ٱلْخَٰلِقِينَ ﴿١٤﴾﴾ [المُؤْمِنُون : ١٤] **واتە : [فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ (١٤)] ئەو الله یەی کە باشترین دروستکارە خێرو بەرەکەتی یەکجار زۆرە، وە شایەنی ئەوەیە کە بە گەورە بزانرێ...**

بێ گومان ئەگەر دروستکەرێك هەبێت بە ناوی (الخالق) بێت ، کەواتە دەبێت دروستکراویش هەبێت یان (مخلوق) کیش هەبێت ، چونکە ئەگەر دروستکەر یان (الخالق) دروستکراوی یان (مخلوق)ی نەبێت ، ئەوا پێی ناوترێت (الخالق) یان دروستکەر ..؟!

بۆنموونە : ئەگەر بە کەسێك بڵێین(باشترین دانەر یان نوسەر)" زۆر ئاساییە خەڵکی ئەوەش دەپرسن ئایا بەرهەم و نوسراوەکانی کامانەن ..؟!

جا چ کتێبێکی نوسیوە ..؟ یان چ ووتارێکی نوسیوە ..؟ ئەگەر ئەم کەسە وتارو کتێب و نوسراوی هەبوو ، کەواتە دەتوانین پێی بڵێین (باشترین نوسەر). بەڵێ بە هەمان شێوە ، لە بەر ئەوەی یەکێك لە ناوە پیرۆزەکانی (خوای گەورە) بریتیە لە (الخالق) دروستکەر ، کەواتە دەبێت (الخالق) دروستکەر بەدیهێنراو یان دروستکراوی هەبێت ..؟! بەڵام ئەم قسەیە مانای وانیە کە (خوای گەورە) پێویستی بە دروستکراوە کانی یان بەدیهێنراوەکانی هەیە ..!! هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَيْءٍ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾﴾ [الزُّمَر : ٦٢] **واتە : [اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ] خوای گەورە دروستکاری هەموو شتێکە [وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ (٦٢)] وە خوای گەورە تواناو دەسەڵاتی بەسەر هەموو شتێکدا هەیەو خۆی ئەم بوونەوەرە بەڕێوە دەبات و هەڵسوکەوتی تێدا دەکات...**

بەلێ یەکێك لە ماناکانی (خلق) بریتیە لە دروستکردنی شتێك لە شتێکی تر ..!! بێجگە لە (خوای گەورە) تەنانەت مرۆڤیش دەتوانێت شتێك لە شتێکی تر دروست بکات ..؟! بۆ نموونە : دارتاش دەتوانێت بە بەکارهێنانی تەختە و بزمار کورسی و مێز دروست بکا ..؟! بەڵام تەختە لە درەختێك بەرهەم هاتووە کە نە دارتاشەکە و نە هیچ مرۆڤێکی دیکە دروستیان نەکردووە ..؟! بەڵکو (خوای گەورە) دەرستی کردووە دارەکە یەکێکە لە دروستکراوەکانی یان (مخلوقی) (خوای گەورە) ، هەروەها بزمارەکانیش بۆ دروست کردنی تەختە و مێزەکە ئەویش لە کانزا دروستکراون و کانزاکەش لە شاخ یان لە هەر شوێنێك لە ناخی زەوی یان لە بەرد ئەو کانزایە دەرهێنراوە کە ئەویش دروستکراوی (خوای پەروەردگارە) کەواتە : هەموو ئەوشتانە کە مرۆڤ دروستیان دەکات پشت دەبەستێت بە و ماددە و کەرەستانەی سەرەتاییانەی کە (خوای گەورە) دروستی کردوون یان بە دیهێنراون ، هەر بۆیە ئەم جۆرەی دروستکردن ، دروستکردنی شتێك لە شتێکی تر سنووردارە ..؟! بەلێ دروستکردنی تەواوی ڕاستەقینە بریتیە لە دروستکردنی شتێك لە نەبوون ، کە هیچ کەسێك بێجگە لە (خوای بالادەست توانای ئەوە نیە هیچ شتێك لە نەبوون دروست بکات ..؟! بەمانایەکی تریش ئەوەیە دروستکەری ڕاستەقینە کە شتێك لە نەبوونەوە دروست بکات ، وەك نموونەی دارەکە و کانزاکە ، لە ئەسڵدا ئەمانە دورستکراوی (خوای گەورە)ن ، لە نەبوونەوە بەدیهێنراون ، بەڵام تەختە و مێزەکە ئەوەیە کە شتێك لە شتێکی تر دروستکراوە ، ئەمەش دەبێتە جێی دەست مرۆڤ ..؟!

ئەركى مرۆڤ چییە لەم ژیانەدا بۆ (خوای گەورە) ..؟!

بەڵێ یەكەم ئەرك لەسەر بەندەكان یان مرۆڤەكان بریتیە لە (زانین بوون) ، واتە : زانین بوون لە مەبەستی بەدیهێنانیان یان دروستكردنیان لە لایەن (خوای پەروەردگارە)وە ، وە وەرگرتنی پەیمان لە بەندەكان ، هەروەها (خوای گەورە) پێغەمبەرانی (علیهم السلام) بۆ چ مەبەستێك ناردووە ..؟! وە (خوای گەورە) بۆ چ مە بەستێك كتێبە ئاسمانیەكانی ناردووەتە خوارەوە ..؟! وە مەبەست لە دروست كردنی یان بە دیهێنانی ژیانی دونیا و قیامەت و بە هەشت و دۆزەخ چییە..؟! بەڵێ بە پێی ڕێژەی ئەو زانینە و پابەند بوون پێوەی تەرازووەكان دادەنرێن حیساب و كتاب لێ پرسینەوە دەكرێت ، وە نامەی كردەوەكان دابەش دەكرێت و لە سەر ئەو بنچینەیەش خەڵكی جیادەكرێنەوە بۆ ئەهلی بە هەشت و دۆزەخ ، وە لە سەر ئەو بنەمایەش (خوای گەورە) ڕووناكی دابەش دەكات ، هەروەكو (خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿لَّمۡ يَجۡعَلِ ٱللَّهُ لَهُۥ نُورٗا فَمَا لَهُۥ مِن نُّورٍ ۝٤٠﴾ [النّور : ٤٠] واتە : **[وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا] وە هەر كەسێكیش كە خوای گەورە نووری پێ نەبەخشێ و هیدایەتی نەدات [فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ (٤٠)] ئەوە هیچ نوورو ڕووناكیەكی نیە، ئەمە دڵی كافرە بەو شێوازە تاریكە بە پێچەوانەی دڵی باوەڕدار كە لە ئایەتەكەی پێشتر باس كرا...**

بەڵێ بێ گومان دووەم ئەركی مرۆڤ بەندایەتی كردن و پەرستنی (خوای پەروەردگارە) ، هەروەكو (خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿وَمَا خَلَقۡتُ ٱلۡجِنَّ وَٱلۡإِنسَ إِلَّا لِيَعۡبُدُونِ ۝٥٦﴾ [الذّاريَات : ٥٦] واتە: **{حیكمەت لە دروستكردنی جن و مرۆڤ} [وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالإِنْسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُونِ (٥٦)] وە من جن و مرۆڤم دروست نەكردووە تەنها بۆ ئەوە نەبێ بە تاك و تەنها بمپەرستن وە ملكەچی فەرمانی من بن...**

مانای (بەندە) یان (عبد) چی یە ..؟!

(بەندە) واتە : ملکەچ بون بۆ (خوای پەروەردگار) ،- وەیان بۆ بەرزی و گەورەیی و دەسەلآتی یەکێك ، وە هیچ بەرنگاریی و یاخی بوونێك نیشان نەدات بەرامبەری و بە تەواوەتی بچێتە ژێر فەرمانی یان ڕکێفییەوە بەو واتایە هەموو دروست کراوەکان لە جیهانەکانی سەرەوە و خوارەوە دا دەگرێتەوە لە عاقلّ و بیّ عاقلّ ، لە تەڕوو ووشك ، گیاندارو بیّ گیان ، دیارو نادریا موسلّمان و کافر ، چاك و خراپ ...هتد — هەموو شتێك دروست کراوی (خوای گەورە)یە ، لە ژێر بارو دەسەلآتی ئەو دایە و لە نەخشە و کارێك بۆی دیاری کردووە دەرناچێت و سنورێکیش دەست نیشانکراوە کۆتایی بە بوونیان دێت لە ژیاندا و ، تا کاتی دیاری کراوی خۆیان هیچ کات لیّ لانادە ، هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿وَٱلشَّمۡسُ تَجۡرِي لِمُسۡتَقَرّٖ لَّهَاۚ ذَٰلِكَ تَقۡدِيرُ ٱلۡعَزِيزِ ٱلۡعَلِيمِ ٣٨﴾ [یس : ٣٨] واتە : {خۆر جێگیر نیەو دەجولێت} [وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا] وە خۆریش ئەڕوات بۆ شوێنی جێگیری خۆی کە ژێر عەرشی خوای گەورەیە، (ئەبو زەڕی غەففاری) دەفەرمێت: لەکاتی خۆرئاوا بوون لەگەڵ پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - بووم لە مزگەوت، فەرمووی: (ئەی ئەبا زەڕ دەزانیت خۆر لە کوێ ئاوا دەبێت؟) وتم: خواو پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - باشتر دەزانن، فەرمووی: (دەڕوات تا لە ژێر عەرشی خوای گەورە سوجدە دەبات، ئەمیش مانای ئایەتەکەیە)، (ئەم ئایەتە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە خۆر دەجولێت و جێگیر نیە) [ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ (٣٨)] کە ئەمەیش دانانی خوایەکە کە زۆر بەعیززەت و زانایە...

ماناى پەرستن یان (عبادە) چى یە .؟!

پەرستن : ناوێکی گشتیە بۆ هەموو کارێك کە (خوای گەورە) خۆشی بووێت و لێی ڕازی بێت لە کردار و گوفتاری دیار و نادیار ، و خۆ دوورگرتن لە هەر کارێك کە ژێ ئەو حاڵەتە بێت ، لە گەڵیدا نە گونجێت ، پێچەوانە و دژ بێت ، هەروەها لە کاتێکدا کردەوە دەبێتە خوا پەرستی یان عیبادەت ، ئەوا دوو مەرجی تێدا بێتە دیْ ، ئەویش تەواوی خۆشەویستی و تەواوی ملکەچی بوون (خوای گەورە) ، هەروەکو دەفەرموویێت : ﴿وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَشَدُّ حُبّٗا لِّلَّهِۗ﴾ [البَقَرَةِ : ١٦٥] واتە : [**وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ**] **بەڵام باوەڕداران خوای گەورەیان لەوان خۆشتر ئەوێ، یان ئیمانداران خوای گەورەیان زیاتر خۆش ئەوێ لە خۆشەویستی ئەوان بۆ بتەکانیان ئەو دوو تەفسیرەی هەیە...**

هەروەها (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ هُم مِّنۡ خَشۡيَةِ رَبِّهِم مُّشۡفِقُونَ ٥٧﴾ [المُؤۡمِنُون : ٥٧] واتە: {**هەندێك لە سیفاتی باوەڕداران**} [**إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ (٥٧)**] **ئەو کەسانەی کە ترسی خوای گەورەیان لە دڵدایەو بە بەردەوام لە خوای گەورە ئەترسێن...**

هەروەها (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿إِنَّهُمۡ كَانُواْ يُسَٰرِعُونَ فِي ٱلۡخَيۡرَٰتِ وَيَدۡعُونَنَا رَغَبٗا وَرَهَبٗاۖ وَكَانُواْ لَنَا خَٰشِعِينَ ٩٠﴾ [الأَنبِيَاء : ٩٠] واتە : [**إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ**] **بە دڵنیایی ئەم پێغەمبەرانە دەستپێشخەریان ئەکرد لە کردەوەی چاکدا** [**وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا**] **وە لێمان دەپاڕانەوە عیبادەتی ئێمەیان ئەکردو ڕەغبەتیان هەبوو لە خێرو چاکە، وە لە شەڕو خراپە خۆیان پاراستووە، یاخود بە ڕەغبەتی بەهەشتەوەو لە ترسی دۆزەخدا عیبادەتی ئێمەیان کردووە** [**وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ (٩٠)**] **وە بۆ ئێمە ملکەچ و باوەڕدار بوونە...**

بەڵێ ووشەی **(عبادة)** لە وشەی (عبد) هاتووە ، واتە : کۆیلە یان بەندە ، جا وشەی (عبادە) بەمانای پەرستن و گوێڕایەڵی و ملکەچی یان گوێڕایەڵی فەرمانە کانی (خوای گەورە ، واتە : (خوای گەورە) هەر شتێکمان لێ داوا بکات و گوێڕایەڵی بکەین ، ئەمە پێدە ووترێت (عبادە) بۆنموونە : (خوای گەورە) فەرمانمان پێدەکات مەلکەچی پێنج پایەکەی ئیسلام بین ، کەواتە ئەگەر باوەڕمان بە یەك خوا پەستی هەبێت ، ئەوە گوێڕایەڵییە ، ئەوە (عبادە)ە یان پەرستنە ، واتا ئەگەر شایەتی بەدەین و نوێژ بکەین و زەکات بدەین و ڕۆژوو بگرین و حەج بکەین ، ئەوا کەو کاتە پەرستنی خوای گەورە دەکەین ، هەروەها دووباتی بەندایەتی دەکەینەو بۆ (خوای گەورە) کە ملکەچی گوێڕایەڵی و فەرمانەکانی (خوای گەورە) دەکەین " جا (عبادە) یان پەرستن و بەندایەتی ، دەبێت تەنها و تەنها لەبەر ڕەزامەندی خوا بێت ، وە بە گوێرەی سونەت کە بەو شێوەیە بێت پێغەمبەری خوا صلی ئەنجامی داوە ، ئەگەر ئەم دوو مەرجە لە کردەوەکانماندا هەبێت ، ئەوا کردەوەکانمان بە خوا پەرستی بۆ هەژمار دەکرێت ...

نموونەیەك : ئەگەر هاتوو ئامێرێك بکری " ڕێنمایی بە کار هێنانی لەگەڵدایە ..؟! ئەگەر مرۆڤ بە ئامێرێك بچوێنین ..؟! دەبێت دان بەوە دا بنێین کە مرۆڤ ئاڵۆزترین ئامێرە لە سەر زەوی ..؟! پێتوانیە ئەم مرۆڤە — ئەم ئامێرە — پێویستی بە ڕێنمای بە کارهێنانە ..؟! دواین بەڵگە ڕینمایی بۆ مرۆڤ قورئانی پیرۆزە لە گەڵ سونەت پێغەمبەری خوا ﷺ ، هەروەکو (خوای گەورە) پێمان دەڵێت چی بکەین و چی نەکەین ، کە دەفەرموویێت : ﴿فَسَبِّحۡ بِحَمۡدِ رَبِّكَ وَٱسۡتَغۡفِرۡهُۚ إِنَّهُۥ كَانَ تَوَّابَۢا ٣﴾ [النَّصۡر : ٣] واتە : [**فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ**] **تۆ حەمدو سەناو ستایشی پەروەردگارت بکەو خوای گەورە بە پاك و مونەزە رابگرە لە هەموو کەموکوڕییەك کە شایەنی خوای گەورە نیە، وە داوای لێخۆشبوون لە خوای گەورە بکە** [**إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا (٣)**] **وە خوای گەورە زۆر تەوبەی بەندەکانی قبووڵ ئەکات، بۆیە پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - زۆر (أستغفر الله) -و حەمدو سەناو ستایشی خوای گەورەی ئەکرد، والله أعلم...**

بۆچی (خوای گەورە) ئێمەی دروست کردووە ؟!

بەڵێ بێ گومان مرۆڤەکان بە جوانترین شێوە و باشترین و بێ وێنەترین دروستکراوی پەروەردگارە ، مرۆڤ و جنۆکە تاکە دروست کراوی (خوای گەورە)نە کە سەربەستی و ئازادی هەڵبژاردنیان (أردە) خۆیان هەیە "چونکە هەموو دروستکراوەکانی دیکە جگە لەم دووانە مرۆڤ و جنۆکە ، ئەوانەی دیکەی (خوای گەورە) بە تەواوی ملکەچی فەرمانەکانی پەروەردگارن و هیچ ئازادییەك یان سەربەستیەکیان نیە لە ویستدا ١٠٠٪ملکەچی فەرمانەکانی پەروەردگارن و هیچ هەڵبژاردنێکی تریان نیە ، بەڵام مرۆڤ و جنۆکە هەڵبژاردنیان هەیە : دەتوانن کوێڕایەڵی خوا بن وە دەتوانن سەرپێچی فەرمانەکانی بکەن ، هەر ئەم دوانەش مرۆڤ و جنۆکە (خوای گەورە) دروست کردووە بە تاك تەنها بیپەرستن وە ملکەچی فەرمانەکانی بن هەروکو دەفەرمووێت : ﴿وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝٥٦﴾ [الذَّارِيَات : ٥٦] ، بەڵام ئازادی و سەرەبەستی بە مرۆڤ و جنۆکە داوە لە پەرستنی ، هەر بۆیە (خوای گەورە) مرۆڤەکانییش بە جوانترین شێوە و بێ وێنە دروست کردووە ، هەروەکو دەفەرمووێت: ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ فِىٓ أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۝٤﴾ [التِّين : ٤] واتە : {پوچەڵ کردنەوەی بیردۆزەی (نیاندرتاڵ)} [لَقَدْ خَلَقْنَا الإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ (٤)] **ئەمە وەڵامی سوێند خواردنەکەیە: بەدڵنیایی ئێمە مرۆڤمان دروست کردووە لە جوانترین شەکل و شێوازدا کە بە ڕێکی دروستمان کردووەو ئەندامەکانی لەشیمان بەجوانترین شێواز دروست کردووە، هەر سەرەتا خوای گەورە ئادەمی دروست کردووەو مرۆڤی دروست کردووە بەو شێوازە بووە، (ئەمەیش ڕەددە بۆ بیردۆزەی مرۆڤی نیاندرتاڵ کە ئەڵێن: سەرەتا مرۆڤ زۆر ناشیرین بووە دواتر وردە وردە بە درێژایی و ڕۆیشتنی کات و سەردەم شێوەی گۆڕانکاری بەسەردا هاتووە، کە ئەمە بیردۆزەیەکی پووچەڵە بەڵکو خوای گەورە هەر سەرەتا لەسەر جوانترین شێواز ئادەمی دروست کردووەو ئادەمیش شێوەی وەك ئێمە بووە، ئێمەش شێوەمان لەسەر شێوەی ئادەمە بەو شێوازە جوانە خوای گەورە مرۆڤی دروست کردووەو بە ناشیرینی مرۆڤی دروست نەکردووە).**

بەڵێ سەرەڕایی ئەوەی کە ئێمە بە جوان ترین شێوە دروستکراوین ، ئێمە بێ هاوتاین و ئازادی و ویستمان هەیە : یان ملکەچی فەرمانەکانی خودا دەبین و فەرمانەکانی جێ بەجێ دەکەین ، وەیان سەرپێچی فەرمانەکانی دەکەین و لێی یاخی دەبێن ..؟! بەڵێ ئەگەر ملکەچی فەرمانەکانی (خوای گەورە) بین ئەوا لە فریشتەکانی بەرێزتر دەبین " چونکە فریشتەکانی ئازادی و ویستیان نیە و بە بێ ویست ملکەچی پەروەردگارن ، دەبینین هەندێك جار وا دەبینیرێ ، دەڵێن : ئەو کەسە وەکو فریشتە وایە " بەڵێ ئەمە دوو مانا دەگەیەنێ :

یەکەمیان : ڕەنگە لە چەند ڕوویەکەوە مرۆڤ وەك فریشتە بێت ، دووەمیان : ڕەنگە مەبەستی ئەوە بێت سەرەڕای ئەوەی ئازادی ویستی پێ بەخشراوە لە هەمان کاتدا وەك فریشتە ملکەچی فەرمانەکانی خوا بکات ، هەر بۆیە وات لێدەکات کە لە فریشتە باشتر بێت ..!! بەڵام ئەگەر لە فەرمانەکانی خوا یاخی بی لە سنوور دەربچی ، ئەوا بێگومان هاوچەشنی شەیتان دەبی، یان دەبیت بە برای شەیتان ، کەواتە لێرەدا بۆمان دەرکەوت کە مرۆڤ سەربەستی ئازادی ویست لە هەڵبژاردنی هەیە ..!! پرسیار ئایا مرۆڤ کان ملکەچی و گوێڕایەڵی فەرمانەکانی خوا دەبێت و پلەی لە فریشتەکان بەرزتر دەبێتەوە ، وەیان سەرپێچی و یاخی دەبێ لە فەرمانەکانی خوا ، وەك شەیتان سەرپێچی دەکات لە فەرمانەکانی (خوای گەورە ..؟!

بەڵێ وەکو باسمان کرد (خوای گەورە) ئێمەی دروست کردووە بۆ بە تەنها خوا بپەرستین و شەریك هاوبەشی بۆ بریار نەدەین ، هەروەکو دەفەرمویێت : : ﴿وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝٥٦﴾ [الذَّارِيَات : ٥٦] واتە: {حیکمەت لە دروستکردنی جن و مرۆڤ} [وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالإِنْسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُونِ (٥٦)] **وە من جن و مرۆڤم دروست نەکردووە تەنها بۆ ئەوە نەبێ بە تاك و تەنها بمپەرستن وە ملکەچی فەرمانی من بن...**

ژیانی دونیا تەنها شوێنی تاقی کردنەوەیە

بەڵێ ژیانی دونیا دیاریەکی (خوای گەورە) یە بە مرۆڤەکانی بەخشیوە ، مرۆڤ لەم ژیانە دا بە بێ ئامانج و بە بێ مەبەست بەدێنەهێراوە یان نەهاتووەتە ئەم ژیانە ، هەر رۆژێك کە لە ژیانمان تێدەپەرێت ، بە شێکە لە تەمەنمان کە هەر گیز جارێکی تر ناگەرێتەوە ، هەندێك جار مرۆڤەکان ئەم پرسیارانە ئاراستەی خۆیان دەکەن ، ئایا من بۆچی دروستکراوم ..؟! وەیان ئایا بۆچی لەم دونیایە دا دەژیم ..؟! وەیان ئایا ژیانی دونیا تەنها بۆ خۆشی و پر کردنەوەی ئارەزووەکانە ..؟! وە ئامانجی ژیانم چییە ..؟! وە دوای مردن چی روودەدات ..؟! هەموو وەلأمەکان لە قورئانی پیرۆز دا هەن و لەگەڵ فەرموودەکانی پێغەمبەری خوا ﷺ ..!!

بەلێ (خوای گەروە) بۆ مان روون دەکاتەوە کە دەفەرمووی ئەم ژیانە تاقی کردنەوەیە بۆمان ، هەروەکو ئەم ئایەتەی سورەتی (الملك) کە دەفەرموویت : ﴿ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْمَوْتَ وَٱلْحَيَوٰةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْغَفُورُ ۝٢﴾ [المُلْك : ٢] **واتە : [الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً] ئەو خوایەی کە مردن و ژیانی دروست کردووە تا تاقیتان بکاتەوەو دەرکەوێت کامتان باشترین کردەوەتان ئەنجام داوە، باشترین کردەوەش ئەوەیە مرۆڤ نیەتی بۆ خوای گەورە بێت و بۆ ریای نەبێت، وە لەسەر سوننەتی پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - بێت و بیدعە نەبێت، بۆیە هیچ کاتێك بە بیدعە ناووترێ: کردەوەی چاك، وە خوای گەورە لێرە نەیفەرمووە کامتان کردەوەی زۆرترە بەڵکو فەرمووی: کامتان کردەوەی چاکترە [وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ (٢)] وە خوای گەورە زۆر بەعیززەت و باڵادەست و لێخۆشبووە...**

بەلێ جا ئەو تاقی کردنەوی ژیانی مرۆڤەکان هەریەکەو بە شتێك تاقی دەکرێنەوە ، هەیە بە خوا پەرستی و عیبادەت کردن ، هەیە بە ماڵ و سامانەکەی کە هەیەتی ، هەیە بەهەژاری و نەداری نەبوونی ماڵ سامان ، هەیە بە منداڵەکانی ، هەیە بە تەندروستی و نەخۆشی ، هەیە بە پلەو پایەو پۆست ئەمانەت ، هەیە بە خۆشیەکانی دونیا ، هەیە بە ناخۆشی یەکان تا چەند رازیە بە فەرمانەکانی خوا ، هەیە بە هەڵسوکەوت و رەوشتەکەی...هتد

کەواتە لێرەدا بۆ مان روون دەبێتەوە ئەم ژیانە شوێنی تاقی کردنەوەیە بۆ رۆژێك کە دێت ئەوی دوای مردنە ، رۆژی قیامەت یان رۆژی دوایی ، هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ ٱلْمَوْتِ ۗ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ ۖ فَمَن زُحْزِحَ عَنِ ٱلنَّارِ وَأُدْخِلَ ٱلْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ ۗ وَمَا ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَآ إِلَّا مَتَـٰعُ ٱلْغُرُورِ ۝١٨٥﴾ [آل عِمۡرَان : ١٨٥] **واتە: [كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ] هەموو نەفسێك ئەبێ مردن بچێژێ ئەگەر چاکەکار بێ یان خراپەکار، مرۆڤ بێت یان جنی، مەلائیکەت بێت یان شەیتان [وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ] وە ئێوەش ئەجرو پاداشتی خۆتان لە رۆژی قیامەتدا بەتەواوی وەرئەگرن [فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ] جا هەر کەسێك خۆی دووربخاتەوە لە ئاگری دۆزەخ بە ئیمان هێنان و کردەوەی چاك [وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ] وە بخرێتە بەهەشتەوە بە دڵنیایی ئەوە براوەی حەقیقی و رزگار بووی تەواوە [وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلاَّ مَتَاعُ الْغُرُورِ (١٨٥)] وە ژیانی دونیا هیچ شتێك نیە تەنها رابواردن و هیواو ئومێدو ئاواتێکی کەمی لەناوچووە کە مرۆڤی پێ لە خشتە ئەبرێ ...**

هەروەها (خوای گەورە) دەفەرموویت : ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُم بِشَىْءٍ مِّنَ ٱلْخَوْفِ وَٱلْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ ٱلْأَمْوَٰلِ وَٱلْأَنفُسِ وَٱلثَّمَرَٰتِ ۗ وَبَشِّرِ ٱلصَّـٰبِرِينَ ۝١٥٥﴾ [البَقَرَة : ١٥٥] **واتە: {تاقیکردنەوەو ئارامگرتن لەسەری} [وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ] بە دڵنیایی تاقیتان دەکەینەوە بە کەمێك لە ترس کە دوژمن زاڵ بکەین بەسەرتانداو ترسی دوژمنتان هەبێ وە بە برسێتی و نەبوونی [وَنَقْصٍ مِنَ الأَمْوَالِ وَالأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ] وە بە کەمی لە ماڵ و سەروەت و سامان و نەفس و بەرووبووم [وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ (١٥٥)] بەڵام مژدە بدە بەو کەسانەی کە لە کاتی ئەو بەڵاو موسیبەتانە ئارامگرن...**

کەواتە (خوای گەورە) ژیان و مردنی بۆ تاقی کردنەوەمان داناوە ، تاکو تاقیمان بکاتەوە کامە لە مرۆڤەکان کارو کردەوەی چاك و باش ئەنجام دەدەین ، بە دڵنیایەوە (خوای گەورە) هەموو بەندەکانی تاقی دەکاتەوە ، بە ترس و بیمە و برسیەتی و کەمی ماڵ و سامان و نەخۆشی ، نەهامەتیەکانی ژیان وەکو مردنی کەس کارو ، هەروەها نەمانی ئەو دەست کەوتەی کە لە ژیان بەدەستی دەهێنی هەمووی کۆتایی پێدێ لە دەستی دەدەی ، هەروەها (خوای گەورە) مرۆڤەکان بە شێوەی جیاجیا تاقیان دەکاتەوە ...

هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿وَٱللَّهُ فَضَّلَ بَعۡضَكُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٖ فِي ٱلرِّزۡقِۚ﴾ [النَّحۡل : ٧١] **واتە : خوای گەورە فەزڵی هەندێکتانی داوە بەسەر هەندێکتاندا لە ڕزق و ڕۆزی...**

هەروەها (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿وَرَفَعَ بَعۡضَكُمۡ فَوۡقَ بَعۡضٖ دَرَجَٰتٖ لِّيَبۡلُوَكُمۡ فِي مَآ ءَاتَىٰكُمۡۗ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ ٱلۡعِقَابِ وَإِنَّهُۥ لَغَفُورٞ رَّحِيمُۢ ١٦٥﴾ [الأَنۡعَام : ١٦٥] **واتە : [وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ] وە پلەو پایەی هەندێکتانی بەرز کردۆتەوە بەسەر هەندێکی ترتاندا لە هێزو توانا و فەزڵ و زانست و زانیاری و دروست کردن و شێوەو ڕەنگ و ڕزق دا [لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ] تا خوای گەورە تاقیتان بکاتەوە بەو شتانەی کە پێتانی بەخشیوە ئایا بەکاری دێنن لە گوێڕایەڵی و عیبادەتی خوا یان نا [إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ] بەڕاستی سزای پەروەردگارت زۆر خێرایە بۆ کەسێك سەرپێچی بکات [وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ (١٦٥)] وە پەروەردگارت بەڕاستی زۆر لێخۆشبوو و بەبەزەیی-یە بۆ کەسێك کە بۆ لای خوای گەورە بگەڕێتەوە وە شوێن خوای گەورە بکەوێ، والله أعلم ...**

ڕەنگە ئەم پرسیارە بێتەوە ئاراوە یان مولحیدەکان ئەو پرسیارەمان ئاراستە دەکەن ،(**ولعیاذ بالله**) ، کە بپرسن ئایا دادپەروەری خوا لە کوێدایە لە کاتێکدا کەسێك لە خێزانێکی هەژاردا لە دایك دەبێت و کەسێکی تر لە خێزانێکی دەوڵەمەند لە دایك دەبێت ..؟! وەیان کەسێك بە لە بە تەندورستی و لەش ساغی باش لە دایك دەبێت و کەسێکی تر بە ناتەندروستی و نەخۆش بەردەوام لە دایك دەبێت ..؟! دەڵێن : ئایا ئەمە نا دادپەروەری نیە ..؟! چۆن دەبێت (خوای گەورە) جیاوازی لە نێوان کەسەکان بکات ..؟!

وەڵام / وەکو هەموومان باش لەوە دەگەین کە لەم دونیایە دا ژیان و مردن هەیە ..؟! لەش ساغی و نەخۆشی هەیە ..؟! هەژار و دوڵەمەند هەیە ..؟! بە تواناو لاوازی بێ تاوانە هەیە ..؟! کەسێکی خاوەن پلەو پایە و کار بەدەست هەیە ، وەکەسێکی بێ دەست هەڵات و بێ پلە پۆست هەیە ..؟! بێ گومان هەموو ئەمانە تاقیکردنەوەی (خوای پەروەردگارن) ..!!

بەڵێ ئەگەر (خوای گەورە) پلەو پایەی بەرزکردیتەوە و نیعمەتی بە سەر داباراندی ، وە نیعمەتەکانی خۆی بە تۆ بەخشی ، ئەوا خۆت ئامادە بکە بۆ تاقی کردنەوە ، چونکە ئەمە تاقی کردنەوی خوای پەروەردگارە ، هەروەکو دەفەرموویێت : ﴿وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّمَآ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَأَوۡلَٰدُكُمۡ فِتۡنَةٞ وَأَنَّ ٱللَّهَ عِندَهُۥٓ أَجۡرٌ عَظِيمٞ ٢٨﴾ [الأَنفَال : ٢٨] **واتە : [وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ] وە بزانن کە ماڵ و منداڵتان تاقیکردنەوەیە بەهۆی ئەمەوە خوای گەورە تاقیتان ئەکاتەوە وە بەهۆی ئەمانەوە ئەکەونە ناو تاوانەوە [وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ (٢٨)] بەڵام پاداشتی یەکجار گەورەوە بەهەشت لای خوای گەورەیە ئەو پاداشتە بۆ ئێوە باشترە لە ماڵ و منداڵ بۆیە پێشی بخەن بەسەر ماڵ و منداڵ، وە ماڵ و منداڵ نەبێتە ڕێگر لە دەستخستنی پاداشتی خوا یان کەوتنە ناو تاوانەوە...**

هەروەها (خوای گەورە) دەفەرموویێت : ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُلۡهِكُمۡ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَلَآ أَوۡلَٰدُكُمۡ عَن ذِكۡرِ ٱللَّهِۚ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ ٩﴾ [المُنَافِقُون : ٩] **واتە : با ماڵ و منداڵ سەرقاڵتان نەکات لە زیکری خوا} [يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ] ئەی باوەڕداران با ماڵ و منداڵتان سەرقاڵتان نەکەن لە زیکرو یادی خوای گەورەو لە قورئان خوێندن و لە ئەنجام دانی فەرزەکان [وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ (٩)] وە هەر کەسێك وا بکات و سەرقاڵ بێت بە دونیاوەو دونیا سەرقاڵی بکات لە عیبادەت و دینداری و زیکری خوا ئا ئەو کەسانە بەڕاستی خۆیان زەرەرمەندن...**

(خوای گەورە) مرۆڤەکان بە شێوەی جیاواز تاقی دەکاتەوە

بەڵێ (خوای گەورە) مرۆڤەکانی بە شێوازی جیا جیا تاقیان دەکاتەوە ، بۆ نموونە : یەکێك لە تاقیکردنەوەکان بریتیە لە نەدانی زەکات و خێرو صدەقە ، واتە : چۆن خودا کەسێك تاقیبکاتەوە تا دەربەکەوێت ئەم کەسە زەکات و خێرو صدەقە دەدات یان نا..؟!، وەیان کەسێکی بەخشەرە یان نا ..؟! بێ گومان ئەمە سروشتی ژیان نیە ئەگەر مرۆڤەکان هەر هەموو لە ئاستی دارای و ئابووریدا بن ، نابێت هەر هەموویان هەژار بن یان هەر هەموویان دەوڵەمەند بن ..؟! وە بۆ تاقیکردنەوەی خودا ، دەبێت ئاستی جینایەتی هەبێت ، کەواتە : (خوای گەورە) خەڵکی بە شێوەی جیاواز تاقیدەکاتەوە ، لە وانەیە هەندێك خەڵك لە خێزانێکی دەوڵەمەند و سامانێکی زۆریان هەبێ و بێنە دونیاوە ، لەوانەش هەندێك کەس لە خێزانێکی هەژار بێ دەرامەت و برسیەتی بێنە دونیاوە ، بەڵام ئەو کەسەی دوڵەمەندە دەبێت بە پێی شەریعەتی ئیسلام زەکات بدات ، ئەو کەسەش کە هەژارە دەبێت دان بە خۆی دابگرێ و صەبرو ئارامی هەبێت لە سەر نەداریەکەی ، ئەم دووانە بەم جۆرە تاقیدەکرێنەوە ، بێ گومان لەوانەیە هەندێك کەس هەبێ هەر زەکات و خێرو صدەقە لە ماڵ و سامانەکەی دەرنەکان ، بەڵام ئەم کەسە لە تاقیکردنەوە دەرناچێت ، وە هەندێکسی هەژاریش هەبن صەبرو ئارامیان گرتووە لە سەر ئەم هەژاری و نەداریە ، بێ گومان ئەم کەسانە لە تاقیکردنەوەکە دەردەچێت ، وە لەوانەیە هەندێك کەسی هەژارییش هەبن صەبرو ئارمی ناگرن لە سەر هەژاری و نەداری دەچن گوناهو تاوان دەکەن وە سەرپێچی فەرمانەکانی (خوای گەورە) دەکەن ، بێ گومان چ بۆ دەوڵەمەند و چ بۆ هەژاری ئارام نەگر ، ئەم دووانە لە تاقی کردنەوەکەیاند نمرەی باش و چاك وەرناگرن ، بەڵام ئەو دەوڵەمەندەی خێرو صدەقە و زەکات دەدات ، وەیان ئەو هەژارەی بە بەشی خۆی ڕازیە و شکورە ئارام دەگرێ ،بێ گومان ئەو دووانە لە تاقیکردنەوەکەدا نمرەی زۆر باش بەدەست دەهێنێ ..؟! هەروەها کەسی دەوڵەمەند لە بەر ماڵ و سامانەکەی دا سەختتر دەچێتە نێو بەهەشت لە چاو هەژارێکی ئارامگرو شکور ..؟! بەڵێ کاتێك ئێمە کەسێکی دەوڵەمەند دەبینین دەڵێن ئەوا (خوای گەورە) نیعمەتەکانی خۆی بە کەسە بەخشیوە ڕژاندووە ..؟! بێ گومان ڕاستە نیعمەتە ، بەڵام لە هەمان کاتدا تاقیکردنەوەیە ، ئەگەر سەرپێچی کرد فەرمانەکانی (خوای گەورە)ی بەجێ نەهێنا ئەوا نیعمەتەکەی دونیا بۆ دەبێت بە ئاگر لە ڕۆژی دوایی و لە تاقیکردنەوەکە دەرناچێت ..؟! بەڵام ئەگەر ئەو نیعمەتە بە شێوەیەکی دروست بە کاربهێنێ ئەوا شانسی سەرکەوتنی لە تاقیکردنەوەکەدا زۆر دەبێت ، بەڵێ تاقی کردنەوە بریتیە لە بەر چاو تێری ، هەروەکو ئەم فەرمودەیە :

لە (ئەنسی کوری مالك) – خوا لێ ڕازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی :

((لَو أنَّ لابنِ آدَمَ واديًا مِن ذَهَبٍ أحَبَّ أن يَكونَ له واديانِ، ولَن يَملَأَ فاه إلَّا التُّرابُ، ويَتوبُ اللهُ على مَن تابَ)). **صحيح البخاري برقم(٦٤٣٩).** واتە: ئەگەر بە دڵنیاییەوە ئادەمیزاد شیوێك یان دۆڵێك لە زێرو ئاڵتوونی هەبێت ، ئەوا حەز دەکات دوو شێو یان دوو دۆڵ زێرو ئاڵتوونی هەبێت ، وە هیچ شتێك دەمی ئادەمیزاد پڕ ناکات جگە لە خۆڵ یان گڵ ، خواش خۆش دەبێ لە هەر کەسێ تەوبە بکات ..!!

هەروەها (خوای گەورە) دەفەرموێت : ﴿وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ﴾ [النِّسَاء : ٣٢] **واتە : ئێوە ئاواتەخواز مەبن و حەسوودی مەبن بەو فەزڵەی کە خوای گەورە ڕژاندوویەتی بەسەر هەندێکتاندا، بەڵکو داوا لە خوای گەورە بکەن کە بە ئێوەیشی ببەخشێت...**

بەڵێ بێ گومان ئێمە دەڵێین خوایە گیان ئۆتۆمبێل و خانوو و سەروەت و سامانی زۆرت بە فلانە کەس بەخشیوە و بە ئێمەت نەبەخشیوە؟! بەڵام (خوای گەورە) دەفەرموێت ئاواتی شتێك مەخوازن یان خۆزگە بەشتێك مەخوازن کە بە کەسێکی تری بە خشیوە و بە ئێوەی نەبەخشیوە ..!! هەروەکو ئەم فەرمودەیە پێغەمبەری خوا ﷺ چۆن فێرمان دەکات کە لە ژیاندا تەماشای سەرووی خۆمان نەکەین کە (خوای گەورە) نیعمەتی پێ بەخشیوە ، بەڵکو تەماشای خواری خۆمانەوە بکەین ...

لە (ابو هريره) – خوا لێ رازی بێت – دەگێڕێتەوە دەڵێت : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی :

((انظُروا إلى مَن أسفَلَ مِنكُم، ولا تَنظُروا إلى مَن هو فوقَكُم، فهو أجدَرُ أن لا تَزدَروا نِعمةَ اللهِ علَيكُم)) . سنن الترمذي برقم (٢٥١٣). واتە: سەیری کەسێك بکەن کە لە خواری خۆتانەوە بێت ، سەیری کەسێك مەکەن کە لە سەرووی خۆتانەوە بێت ، چونکە ئەوە شایەنترە بەوەی نیعمەتی (خوای گەورە) تان لە بەر چاو نەکەوێت ..!!

بەڵێ ڕەنگە سەیری کەسێك بکەیت کە ئۆتۆمبێلی نەبێت و بڵێیت سوپاس بۆ خوا من داوات لێ دەکەم کە ئۆتۆمبێلێکی بچووکم هەبێ ، بێ گومان هەر گیز سەیری کەسێك مەك کە ئۆتۆمبێلێکی بە زمانی کوردەواری خۆمان وەنەوشە یان لێکزز یان جیگلاز یان فیراری ئەم ئۆتۆمبێڵە گران بەهایانە هەبێت ، تۆش بڵێت بۆچی ئەو ئەم ئۆتۆمبێڵە گران بەهایانەی هەیە ..؟! یان ئەو مۆبایلە ئافۆنەی ئاخیر مۆدیلی هەیە ..؟! یان ئەو کۆشك و ڤیلاو خانووە گەورەی هەیە ..؟! یان ئەو زێرو ئاڵتوونە زۆرەی هەیە ... هتد ..؟! هەڵبەتە ئەوسا خۆت لەگەڵ ئەو کەسە براود دەکەیت کە ئەو شتە بە بەهاو بە نرخانەیان هەیە ..!! ئینجا ڕاستەو خۆ نیعمەتی (خوای گەورە) لە بیر دەکەیت ، ڕازی نابیت بەوەی کە (خوای گەورە) بۆی داناوی ، وەیان پێی بەخشیوی ، لەوانەشە نیعمەتەکانی تۆ لە دونیادا زۆر لەوانە زیاتریش کە باسمان کرد ، بۆ نموونە لە ڕووی دەروونیەوە تۆ دڵت خۆشترە ، یان لە ڕووی تەندروستیەوە تۆ تەندروستری ، یان لە ڕووی خاو خێزانەوە تۆ لەو باشتر بی ، وەیان لە ڕووی کێشەو گرفتەکانی ژیان تۆ کێشەت کەمتر بێت ..؟! کەواتە سەیری خوارەوەی خۆت بکە چونکە نیعمەتەکانی (خوای گەورە) بیردەهێنێتەوە کە بەخشیوەیەتی بە تۆ کەسانی تر بێ بەشن لەم نیعمەتانە ..؟! هەروها نموونەیەکی جوان هەیە ، دەگێڕنەوە دەڵێن : (پیاوێك هەبوو زۆر ڕەخنە و گلەیی دەکرد لەبەر ئەوەی پێڵاوی نەبوو تاوەکو پیاوێکی بینی کە قاچی نە بوو) ، کەواتە : سوپاسی خوا بکە بەو نیعمەتانەی کە بە تۆی بەخشیوە زۆر زۆرن هەژمار ناکرێن بە هیچ شێوەیەك ، هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿أَحَسِبَ ٱلنَّاسُ أَن يُتۡرَكُوٓاْ أَن يَقُولُوٓاْ ءَامَنَّا وَهُمۡ لَا يُفۡتَنُونَ ۝٢﴾ [العَنكَبُوت : ٢] واتە: {تاقیکردنەوەی خوای گەورە} [أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لا يُفْتَنُونَ (٢)] **ئایا خەڵکی وا گومان ئەبەن و وا حساب ئەکەن کە وازیان لێ بهێنین تەنها بەوەی کە بڵێن ئیمانمان هێناوەو تاقی نەکرێنەوە، واتە: ئەوە گومان بردنێکی هەڵەیەو ئیلا تاقیتان ئەکەینەوە (تاقیکردنەوە بە گوێرەی دینەکەیە ئەوەی زیاتر دیندارو خواپەرست بێت تاقیکردنەوەی قورستر دەبێت)...**

بەڵێ ئەگەر دەتەوێت (خوای گەورە) لێت ڕازی بێت و لە تاقی کردنەوەی خودا سەرکەوتوو بی ، ئەوا وەڵامەکەی لەم ئایەتەی سورەتی (العصر) دایە : هەروەکو (خوای گەورە) دەفەرمووێت : ﴿وَٱلۡعَصۡرِ ۝١ إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ لَفِي خُسۡرٍ ۝٢ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلۡحَقِّ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلصَّبۡرِ ۝٣﴾ [العَصۡر : ١ - ٣] **واتە : سوورەتی (عەصر) (واتە: سەردەم و زەمانە) سوورەتێکی مەککی یەو (٣) ئایەتە هاوەڵانی پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - کاتێك کە بگەیشتنایە بە یەکتری لە یەکتر جیا نەئەبوونەوە تا ئەم سوورەتەیان نەخوێندایە، یەکێکیان بەسەر ئەوی تردا سوورەتی عەصری ئەخوێند پاشان سەلامیان لە یەکتری ئەکردو ئەو کاتە یەکتریان بەجێ ئەهێشت و لە یەکتری جیا ئەبوونەوە، لەبەر ئەوەی سوورەتێکی یەکجار گەورەیە، تا ئیمامی شافعی ئەفەرمووێ: (ئەگەر خەڵکی لەم سوورەتە تێبفکرن و تێبڕوانن ئەوە ئەم سوورەتەیان بەسە)، لەبەر ئەوەی خوای گەورە باسی ئیمان و کردەوەی چاك و ئامۆژگاری کردنی یەکتری کردووە بە حەق و گەیاندنی دین، وە ئامۆژگاری یەکتری کردن بە صەبر کە دین لەمانەدا کۆبۆتەوە . بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ [وَالْعَصْرِ (١)] خوای گەورە سوێند ئەخوات بە عەصر کە مەبەست پێی کاتی نوێژی عەصرە، یاخود وتراوە: مەبەست پێی سەردەم و زەمانەیە ئەمەیان تەواوترە لەبەر ئەوەی هەموو کردەوەکانی مرۆڤ لە چاك و خراپ و هەموو گۆڕانکارییەکان لە سەردەم و زەمانەدا ڕوودەدات بۆیە خوای گەورە سوێندی پێ خواردووە..!! [إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (٢)] بەڕاستی سەرجەم مرۆڤایەتی هەر هەموویان بەردەوام لە زەرەرمەندی و بە هیلاك چوون و تیاچووندان..!! {مەرجەکانی سەربەرزی و سەرفرازی} [إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا] تەنها کەسانێك نەبێ کە جیاکراونەتەوە لە زەرەرمەندیدا نین بەڵکو ئەمانە براوەو سەربەرزو سەرفرازن لە دونیاو قیامەتدا ئەوانەی کە ئیمانیان هێناوەو بە تاك و تەنها خوای گەورەیان پەرستووەو یەکخواپەرست بوونەو شەریکیان بۆ خوای گەورە بڕیار نەداوە...**

[وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ] وه كردەوەی چاكیان كردووه (كردەوەی چاكیش ئەوەیه كه لەسەر سوننەتی پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - بێت و بیدعه نەبێ، وه نیەتیشت بەتەنها بۆ خوای گەوره بێت و مەبەستت ڕیاو ڕووبینی نەبێت) [وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ] وه ئامۆژگاری یەكتری بكەن بە حەق، كە حەقیش بریتییە لە جێبەجێ كردنی گوێڕایەڵی خواو پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم -، وه وازهێنان لەو شتانەی كە خواو پێغەمبەری خوا - صلى الله عليه وسلم - حەرامیان كردووه، یاخود ئیمان هێنان بەخواو تەوحیدی خوای گەوره ئەمە حەقە، هەموو ئەو شتانەی كە خواو پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - باسیان كردووەو فەرمانیان پێ كردووه ئەمە حەقە، ئەمانیش ئامۆژگاری یەكتری ئەكەن بەوەی كە ئەو حەقە بگەیەنن [وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (٣)] وه ئامۆژگاری یەكتری ئەكەن كە ئارام بگرن لەسەر گوێڕایەڵی كردنی خواو پێغەمبەرەكەی - صلى الله عليه وسلم -، وه ئارام گرتن لەسەر تاوان و سەرپێچی كە مرۆڤ خۆی لێ دوور بگرێ، وه ئارام گرتن لەسەر بەڵاو موسیبەته بەئێش و ئازارەكان كه مرۆڤ تووشی ئەبێ، یاخود هەر كەسێك ئەو حەقە كە دینی خوای گەورەیە بیگەیەنێ لە پێناویدا تووشی ئازارو ئەشكەنجه ئەبێ وەكو پێغەمبەری خواو - صلى الله عليه وسلم - صەحابەكان تووشی بوونه ئەبێ ئەمانیش ئارام بگرن لە كاتێكدا ڕووبەڕووی ئێش و ئازارو ئەشكەنجەو كوشتن و دەربەدەركردن ئەبنەوه لە پێناو دینەكەی خوای گەوره، وه ئامۆژگاری یەكتری ئەكەن كە صەبرو ئارام بگرن لەسەر هەموو ئەو شتانە، والله أعلم...

بەڵێ دەبێت ئەم چوار كارە ئەنجام بدەیت كە ڕەزامەندی خوا و ئاسوودەیی و بەهەشت بەدەست بهێنی ئەم چوار كارە ئەنجام بدەیت :

١-باوەڕێكی پوخت و دامەزراوت هەبێت .

٢-كردەوەی چاك ئەنجام بدەیت .

٣-بانگەوازی خەڵكی بكەیت بۆ ڕێگەی ڕاست .

٤- بانگەوازی خەڵكی بكەیت بۆ دان بە خۆ داگرتن و ئارامگرتن .

بەڵام بۆ هەموو شتێك دەبێت پشت بە خوا ببەستی و كردار ئەنجام بدەیت ..؟!

له (ئەنسی كوری مالك) — خوا لێ ڕازی بێت — دەگێڕێتەوە دەڵێت :

((قالَ رجلٌ : يا رَسولَ اللَّهِ أعقِلُها وأتوَكَّلُ، أو أطلِقُها وأتوَكَّلُ ؟ قالَ : اعقِلها وتوَكَّلْ)) . سنن الترمذي برقم (٢٥١٧).

واته: پیاوێك وتی : ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ ووشترەكەم ببەستمەوه و پشت بە (خوای گەوره) ببەستم یان بەرەڵای بكەم و پشت بە (خوای گەوره) ببەستم ..؟! پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی : ووشترەكه ببەسەرەوە ئەوكاتە پشت بە خوای گەوره ببەسته ..!!

بەڵێ بێ گومان ئەم فەرموودەیە ئەوە دەگەیەنێ ، ئەمە مانای ئەوە نیە كە دەرگاكەت بە كراوەیی بەجێ بهێڵیت و بڵێیت من متمانەم بەخوا هەیە و پشت بە خوا دەبەستم ئیتر هیچ كەس دزیم لێ ناكات ..؟! بەڵكو دەبێت دەرگاكە داخەیت و ئینجا متمانەی تەواو وت بە خوا هەبێ بە بێ دوو دڵی پشت بە خوا ببەسته ..!! بەڵام هێندەش گوێڕایەڵی فەرمانەكانی خوا گرنگە ، وه زۆریش پشت بەستن بە خوا بۆ سەركەوتن بە سەر دوژمن گرنگە ، هەروەكو (خوای گەوره) دەفەرمووێت : ﴿إِن يَنصُرۡكُمُ ٱللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمۡۖ وَإِن يَخۡذُلۡكُمۡ فَمَن ذَا ٱلَّذِي يَنصُرُكُم مِّنۢ بَعۡدِهِۦۗ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلۡيَتَوَكَّلِ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ ١٦٠﴾ [آل عِمۡرَان : ١٦٠] **واته : [إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ] ئەگەر خوای گەوره سەرتانبخات كەس نیه بەسەرتاندا زاڵ بێت [وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ] وه ئەگەر خوای گەوره سەرتان نەخات و یارمەتیتان نەدات بەسەر دوژمنتاندا [فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ] له پاش خوای گەوره كێ هەیە ئێوه سەرخات؟ واته: كەس نیه تەنها سەرخەرخوای گەورەیە [وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ (١٦٠)] با باوەڕداران تەوەكول بكەنە سەر خوای گەورەو پشت بە خوای گەوره ببەستن و كارەكانیان بەخوای گەوره بسپێرن...**

ماناى ژيان چييه ..؟!

ماناى ژيان چييه ..؟! مەبەستمان ئەوەيە كە ئامانجى ژيان چييه ..؟! پێشوەختە بۆ كەسانى سەرەتا كە تازە دەيانەوێ لە ڕوانگەكان تێ بگەن ، دەبێ بزانن ، ڕێگەى ئاين و ڕێگەى فەلسەفە زۆر پێچەوانەى يەكترن ...!! بێ گومان وەكو باسمان كرد دەربارەى دروست بوونى مرۆڤ ، لێرەدا بۆمان دەدەكەوێ ، ئاين هەر گيز لە ڕاست ئەو وەلامە كە ژيان ماناى چييه ، بێ وەلام نييە ، وەلامى هەموو پرسيارە بنەڕەتيەكانى ژيان بە شێوەيەكى (يقين) يان دلنياكەرەوە و باوەڕ دەداتەوە ، بەلام فەلسەفە وەلامى نيە ، وە پرسياريش دەكات بۆ هەمووى (يقين)يكيش گومانێكى هەيە تاكو مرۆڤ لەو دلنيابوونە لە شتەكان دەربهێنێ ، تەنانەت دلنيابوون لە سەر بوونى (خواى پەروەردگار) ، بەلێ كاتێك دەپرسين ماناى ژيان چييه ، وەيان ژيانى مرۆڤەكان چ مانايەكى هەيە ..؟! ئايا مەبەستمان ئەوەيە ، هەرتاكێك وەك ڕستەيەك لە زمانى گەردووندا ..؟! يان هەردووكيان ڕێى تێ دەچێ ، بەلام قووڵتر لەوان دەمانەويچ ماناى خودى ژيان بزانين ..!! ئايا دەكرێ بە چەند دێڕێك ماناى ژيان بدۆزينەوە..؟! يان بپرسين ئايا ژيان بۆ چى هەيە ..؟! يان ئايا من بۆچى هەم ..؟! تۆ بۆچى هەى ..؟! وەكو باسمان كرد ئێمە كاتێك دەپرسين " ماناى ژيان چييه " مەبەستمان لە ئامانجەكەيەتى بە شێوەيەكى فراوان لە گەردوون بڕوانين ..!! جارى وا هەيە كەسێك كەسێكى نزيكى لە دەست دەچێ ، وەيان خۆشەويستێكى لە دەست دەچێ ..!! ئەوا زۆر بە ئاسانى دەڵێ ، ئتير ژيان چ ماناى يەكى هەيە يان ژيان چ مانايەكى دەمێنێ ..؟! پرسيار ئەرێ بەڕاست ماناى ژيان بە لەدەستدانى كەسێكى نزيك يان خۆشەويستێك ، وەيان بە لەدەستدانى دەستكەوتەكانى دونيا كە وەكو ماڵ سامان شتە بەنرخەكان پێناسە دەكرێ ..؟! بەلێ بێ گومان ئەوەى ئێمە دەمانەوێ بگەينە ئەنجام ، ماناى ژيانى هەر تاكێك نيە ، ڕەنگە وەلامى ئەوەمان بە ئاسانتر دەست بكەوێ و هەركەس بۆ خۆى بتوانێ پێناسەيەك بۆ ماناى ژيانى خۆى بدرۆزێتەوە ..!! ئەوەى زۆر ئالۆزە خودى ژيانە بەگشتى لە سەر ئەم گەردوونە دا چ مانايەكى هەيە ..؟! ئايا بكەوينە سەر بۆچوونى فەيلەسووفەكان و بڵێين : پرسيار كردن لەسەر ئەم چەمكە بێ مانايە ..؟! ڕەنگە هەمان پرسيار بە شێوەيەكى تر ، لە مێشكماندا وەلامەكەى بگۆرێ ، بۆ نموون لە جياتى ئەوەى بڵێين : ماناى ژيان چييه ..؟! بگوترێ : ئايا ژيان هيچ مانايەكى هەيە ..؟! لە جۆرى دووەمدا هەميشە مرۆڤەكان لە كاتى تەنگانە و نەخۆشى و مردندا ئەم پرسيارە دەكەن مەبەستيان لەوەيە كە ژيان مانانييە ..؟! بەلام بێ گومان لە كاتى خۆشى خۆشگوزەرانى و ڕابواردنى دونياو گەشت كردن بە شوێنە خۆشە كانى دونيا ، ئەم پرسيارەيان بە خەيالدا نايەت ..!! بێ گومان وەلامى ئەم پرسيارە كە دەڵێن : ژيان ماناى نييە يان هيچ مانايەكى نييە ..!! وەلامدانەوەكەى كەسى پرسيار كەر كە لەكاتى بێ هيواى و بێ ئومێدى و ناخۆشى بەلاو نوسيبەت دەيكات ، وەلامەكەى هيچ گرنگێكى نامێنێ بە وەلام هەژمار ناكرێ ..؟! چونكە خودى كەسەكە بێ هيوا بووە لە ژيان ماناى ژيان دۆزيتەوە تەنها لە خۆشيەكانى ، بە بە جيا باسى مردن بكەين ، دەبينن كە كەسێك كاتێك كەسێكى نزيكى لێ دەمرێ ، ئەوا زۆر بە قووڵى دەچێتە ناو پرسيارە بنەڕەتييەكانەوە ..؟! وەك ئەوەى دەڵێت : ژيان چييه ..؟! وەيان ئايا بە ڕاست (خواى گەورە) ژيانێكى ديكەشى دروست كردووە..؟! بەلام دووبارە هەر بە دۆخێكى ناجێگير تەماشا دەكرێ ، ناتوانين وەلامەكان وێراى ئەوەى لە ئەنجامى بيرى قووڵ دۆزراونەتەوە ، بە وەلامى تەواو لۆژيكى بزانين ..؟! بەلێ فەيلەسوفە كۆنەكان ، لەسەر ئەوەى نەياندەزانى چ مانايەك بۆ ماناى ژيان بدۆزنەوە و بە ئاشكرا لە نووسينەكانياندا ئاماژەيان پێ كردووە ..!! هەر خۆى گەيشتن بەو ئەنجامەى ژيان دەبێ ماناى هەبێ سەرتاى كارەساتى نەزانينى وەلامى پرسيارەكان داهاتووە ..!! بەلێ هەموو ئايينە ئاسمانى و ئايينەكانى تريش بە گشتى ماناى ژيان پێويشت بە خوا دەكەن ، هەر ئەمەش واى كردووە ماناى قووڵى ژيان بدۆزنەوە ..!! لە كۆتايى دا ئەم قسەى فەيلە سووفى (ئەلمانى) (ئەنيشتاين) كە دەڵێ :

(بۆ ئەوەى وەلامى ئەو پرسيارەت دەست كەوێ كە ژيان ماناى چييه ..؟! ناچارى كە بڕوادار بيت).

حەقیقەتی ژیان

بەڵێ ژیان ئەوەیە کە هەستی پیێ دەکەین ، بە ترس و ناخۆشی و نەهامەتی و دڵەڕاوکێیی ، وەیان گوشی و چێژ وەرگرت و خۆشگوزەرانی ، هەر ئەوەیە ژیان لە نێو خەڵکی جیایە ، هەیە لە خۆشیدایە هەشە لە ناخۆشی چەڵمەسەریدایە ، هەر ئەوەیە چۆن بە شێوازێك هەستی پیێ دەکەین ، ژیان ئەو ماناییە یان ئەو شتەیە کەوا لە مردن زیکمان دەکاتەوە هەر ئەوشتەشە کەئێمەی مرۆڤ زۆر گرینگی پیێ دەدەین کەوا زۆرچار وەبیە خۆمان لەسەر دەفەوتێنین ، بەو ماناییە کە قیامەتی خۆمانی لە سەر دەدۆڕێنین ..؟! بیێ گومان ژیان ئەو خاڵەیە کە خۆمانی تێدا دەدۆزینەوە ، جیهان فراوانە ژیان بە ماناییەك فراوانترە ، بەڵام کاتێك مرۆڤ هەست بە تەنهایی دەکات و کەس و کارەکەی لە دەست دەدا یان لە کەس و کارەکەی دوور دەکەوێتەوە ، وەیان خۆشەویستەکانی لەدەست دەدا و لیێ دوور دەکەوێتەوە ، یان ئەو ماڵ و سامانە کە هەیەتی لە دەستی دەدا ، وەیان ئەو پلەو پۆستەی کە هەیەتی نامێنیێ ، ئیتر ئەم تەنهایە ولە دەستدانە جیهانەکەی هێندە لەلا بچووك دەبێتەوە وەکو قبرێك یان گۆڕێك وایە لەلای " وە ژیانەکەشی هێندەی خەونێکی کورت بچووك و تەنگ دەبێتەوە ، بەڵام لێرەدا هەندێکجار ئەمە هەڵەیە کاتێك دڵمان ومندڵانەیە هەموو شتێکی ڕاستیەکی پیێ دەڵێین با بە مانایەکی تر لێکی بدەینەوە خەون خەیاڵانێك هەن ژیانانیێ لە خۆ دەگرن گۆڕی مرۆڤانێك هەن چەند هێندەی گەردوون فراوانە ، دەبێت فێربین ژیانی دونیا بەندە بەوەی کە چۆن لێیڕابێین و لەسەری ئاوا دەتوانین بەردەوام بین ، بۆ هەمیشە دەبێت وا بڕوا بکەین کە دووریە ئازار بەخشەکان دوژمنمانن ..؟! بەلیێ ژیان بەو ماناییە کە بەو ڕێگایە دا دەڕین کە هاتنە دواوەی زۆر ئەستەمە واتە گەڕانەوەی بۆ نییە ، هەر هەموو مان یەك تێرامان مان هەیە دەربارەی ڕێگای ژیان بەڵام باوەڕەکەمان وادەکات کە بە قووڵی بیربکەینەوە کە ژیان تەنها تاقی کردنەوەیەك بۆ گەڕانەوەی ژیانێکی هەمیشەیی ، لەم ژیانەدا هەریەکێکمان جیهانێکی تایبەتی هەیە یان تێڕوانینێکی تایبەتی هەیە بۆ ژیان هەر یەکەو بە جۆرێك بیر لە ژیان دەکاتەوە ، هەیە کاری چاکە دەکات و چاوەڕێی پاداشتەکەیەتی لە پەروەردگا ، هەشە کاری خراپە دەکات بڕوایی بە تۆڵەو سزای پەروەردگار نیە ، بەردەوام بیر لە کاری خراپە دەکاتەوە ، بەلیێ بە لای جۆرێك لە خەڵکی سروشتی ژیان گۆڕدراوە ، یان بەمانایەکی تر دا گەردوون گۆڕدراوە ، نەخێر ، ئەمە ڕاست نیە ، ژیان هەر ئەو ژیانە کە لەسەردەمانی ڕبردوودا هەبووە گەردوونیش هەر ئەم گەردوونەیە کە لە سەر دەمانی ڕابردوودا بوونی هەبووە ..؟! بەڵام پێناسەکانی مرۆڤ گۆڕاوە بۆ ژیانی ئێستا ، وەیان سروشتی مرۆڤەکان گۆڕاوە ، لە ڕووی ئایینەوە یان لە ڕووی کەلتوورە وەیان لە ڕووی کۆمەڵایەتیەوە ، ئەمانە هەر هەموو بە هۆی زانستی پێشکەوتوو گۆڕدراوە ، لە سەردەمانێك دۆرکردن و زیناکردن و خیانەت و ناپاکی لە ئەمانەت عیبەو تاوان و گوناهێکی گەورە بوو ، بەڵام لەم سەردەمەدا بۆتە شتێکی ڕۆتینی و سادە لە نێو خەڵکی دا ، بەد ڕەوشتی زیاتر بووە متمانە کەمتر بووە ، فرو فێل لە ناو خەڵکی زیاتر بووە ، سیلەی ڕەحم کەمتبووە وەیان هەر نەماوە ، پەیوەندیەکان لە سەر بنچینەی بەژەوەندیەکانە ، ئەمانە هەر هەمووی کاریگەری لەسەر مرۆڤەکان کردووە ، هەر بۆیە بەلای زۆرێك لە خەڵکی دەڵێن : ژیان گۆڕاوە یان سروشتی ژیان وەکو خۆی نەماوە ، بە پێچەوانەوە ژیان هەر ئەو ژیانە کە لە ڕابردوودا هەبووە ..؟! بەلیێ بەلای هەندێك کەس ژیان تەنهاییەکە لە شەو نخونیەك دەچێت بەدەم خەونێکی ترسناکەوە لە باڵندەیەکی دوور لە هێلانەکەی دوور کەوێتەوە ، ئەگەر چی هەموو هەر چییەك بکە ناتوانێت حاشا لە گەڕانەوەی ماڵی خۆی بکات ئەویش گۆڕو قیامەتەکەیەتی یان شوێنی کتاب و حیسابە ، کەواتە ژیان ئەو جێگاییە وەك قوتابخانەیەك وایە ڕۆژانە وانەکانی ژیان تێدا دەخوێنی ، لە کۆتایی دا دەگەی بە تاقی کردنەوەیەکی کۆتایی ، ئەویش ئەوەیە کە لەم ژیانەدا نمرەکان چۆن بەدەست دەهێنی ..؟! ئایا نمرەکان لەسەر بنچینەی ڕاست ڕاستگۆی و بیرو باوەڕی بتەو دامەزراو متمانە کردن بە (خوای گەورە) ، وەیان ئایا نمرەی کەم تێدا لە ژیان وەکو ئەو توو هەژمار دەکرێت ، بەدەست نەهێنانی نمرەی کەم ئەویش فرفێل کردن و درۆ کردن دزی کردن زینا کردن تەماشای نامووس خەڵکردن ، خیانەت و ناپاکی لە ئەمانەت ،وەیان گوێڕایەڵی نەکردنی فەرمانەکانی (خوای گەورە) ئەمانە هەر هەمووی هۆکارن بۆ نمرەی کەم لەم ژیانە ..؟!

بەڵێ حەقیقەتی ژیانی ئەوەیە کە ژیان تەنها ئەوە نییە کە مرۆڤ بخوات و بخواتەوە ، بخەوێت و کار بکات و گەشت و سەیران بکا ، وەیان ماوەیەك لەسەر رووی زەوی بژی ، بێ گومان ژیان دەرفتێکی کاتییە دێت و دەڕوات ، ئەو دەرفتەکاتییەش بۆ پەرستن و تاقی کردنەوەی مرۆڤەکانە ، وێسگەیەك کە تێدا مرۆڤەکان خۆیان ئامادە دەکەن بە کاری چاکە کردن و دوور کەوتنەوە لە کاری خراپە ، بۆ رۆژی تاقی کردنەوە ، وەکو باسمان کرد ژیان دەرفتێکی کاتییە ، هیچ مرۆڤێك بۆ هەمیشە ناتوانی لە دونیادا بمێنێتەوە ، هەر بۆیە ئەم ژیانە تاقیکردنەوەیە ، مرۆڤ تێدا تاقی دەکرێتەوە ، بە خۆشی و ناخۆشیەکانی ژیان ، لەبەر ئەمە هەر کردارێك لە ژیاندا لێ پرسینەوە لە گەڵ دەکرێ ، چونکە ژیان دەرفتێکە بۆ کاری چاکە کردن ، مرۆڤ دەتوانێت بە کارە چاك و باشەکانی مانای ژیانی خۆی بدۆزێتەوە ، بۆیە ژیان دەرفتێکی کورتە لە درەفتە کورتدا دەتوانیێ باوەڕێکی بتەو دامەزراو دروست بکە ، بە چاکە کردن و خزمەتکردنی خەڵك و ئامادە بوون بۆ ژیانی دوایی ، چونکە ژیان پێچەوانەی مردنە ، بۆیە ژیان بە مردن کۆتایی دێت ، مادەم ژیان بە مردن کۆتایی دێت کەواتە خۆشی ناخۆشی ژیانیش کۆتایان دێت و هەردووکیان تێدەپەرن " لەبەر ئەوەی مرۆڤەکان بە ئەزموونە باشەکانی گەورە دەبێت لە ژیانی دونیادا نەوەك تەنها بە ساڵەکانی تەمەنی لە ژیان بەرێی کردووە ، کەواتە وەکو باسمان کرد مرۆڤ بۆ خواردن و خواردنەو خەوتن و گەشت و گەڕان و سەیران خۆشیەکانی دونیا دروست نەکراوە ، وەیان بۆ کۆکردنەوەی ماڵ و سامان پلە وپۆست لووت بەرزی دروست نەکراوە ، بەڵکو دروست کراوە لەم ژیانەدا ، کە خوای پەروەدرگا بناسیێ ، وە خودا بپەرستیێ بەتاك تەنها ، کرداری چاکە ئەنجام بدا ، خۆی بۆ تاقی کردنەوەی ژیان ئامادە بکان بۆ ژیانی دوای مردن مرۆڤ دروست کراوە ، بەمانایەکی تر ئەم ژیانە دونیا مردن ، بەڵکو ژیانی دوای مردن یان ژیانی قیامەت ژیانە بۆ هەمیشەیی دەمێنێتەوە ، چونکە مرۆڤی عاقڵ و هۆشمەند بیر دەکاتەوە بەوەی ئامانجی لە ژیان چییە ، بەڵکو ئامانجی ژیان تەنها ئەوە نییە کە تەنها منداڵ بهێنیێ و ماڵ سامان کۆبکاتەوە خانوو کۆشکو تەلار دروست بکا ، وەیان ناوبانگ و شهوورەت بە دەست بهێنێت ، بێ گومان لە ڕوانگەی ئاینی ئیسلام ژیان پەرستن و عیبادەتی خوای پەروەردگارە بە تاك و تەنها ، هەروەها ئەنجامدانی کاری چاك کردنە ، ژیان پەیامێکی گەورەیە بۆ گەیشتن بە ئامانجی کۆتایی ئەویش رازی بوونی (خوای گەورە)یە ، هەر بۆیە هەر بەیانییەك کە چاوەکانت دەکەیتەوە ، ئەوە دەرفتێکی نوێ بۆ گەڕانەوە بۆ لای (خوای گەورە) بۆ دێتە پێش ، بۆ ئەوەی ئەگەر لە پێشدا هەڵەت کردووە ..؟! ئەوا تەوبە بکە ..!! ئەگەر دوور کەوتوویتەوە لە (خوای گەورە)..؟! ئەوا بگەڕێوە بە عیبادەت و کاری چاکە ..!! ئەگەر بێ ئومێد بووی لەم ژیانە ..؟! ئەوا ئومێد و هیوات بە خودا هەبێت ..!! ئەگەر ژیانت گران و قورس و ناخۆش بوو ..؟! ئەوا خۆت بە خودا بسپێرە ..!! وە ئەگەر ژیانت پڕ بوو لە خۆشی و خۆشگوزەرانی ..؟! ئەوا سوپاس حمد و شکوری خوا بکە ..!! چونکە وەکو باسمان کرد مرۆڤ بۆ ئەوە دروست نەکراوە تەنها لە دونیادا بژی ، بەڵکو ژیان هەیە و پێچەوانەکەشی مردن هەیە " بۆ ئەوە دروست کرای خودای خۆ بناسیت و خودای خۆ بەتاك و تەنها بپەرستی ، وە خۆت ئامادە بکەی بۆ تاقی کردنەوەی کۆتایی ئەویش ژیانی هەمیشەیی کە ژیانی قیامەت و دوا رۆژی هەموو مرۆڤەکانە ...هتد

خودا، باوەر و ژیان

ئەم کتێبە هەوڵێکە بۆ ڕوونکردنەوەی پەیوەندی نێوان، خودا، باوەڕ و ژیان،
بە پشتیبەستن بە ئایەتەکانی قورتانی پیرۆز و فەرموودەکانی پێغەمبەر ﷺ،
بۆ ئەوەی مرۆڤ بتوانێت لە نێوان کار و ژیان و کێشە و خۆشییەکانی ژیاندا
ڕێگای باوەڕ و ئارامی بدۆزێتەوە.

بەشیەکانی کتێب:

١. ناسینی خودا
٢. باوەڕ
٣. خودا و دڵی مرۆڤ
٤. باوەڕ و ژیانی ڕۆژانە
٥. کاتێک مرۆڤ تووشی ناخۆشی و کێشە دەبێت
٦. گوناه و کاریگەرییەکانی
٧. تۆبە و نوێکردنەوەی ژیان
٨. ژیانی باش لە تێروانینی قورتان
٩. مردن و ژیانی دوای مردن
١٠. چۆن ژیانێکی پڕ لە باوەڕ دروست بکەین؟

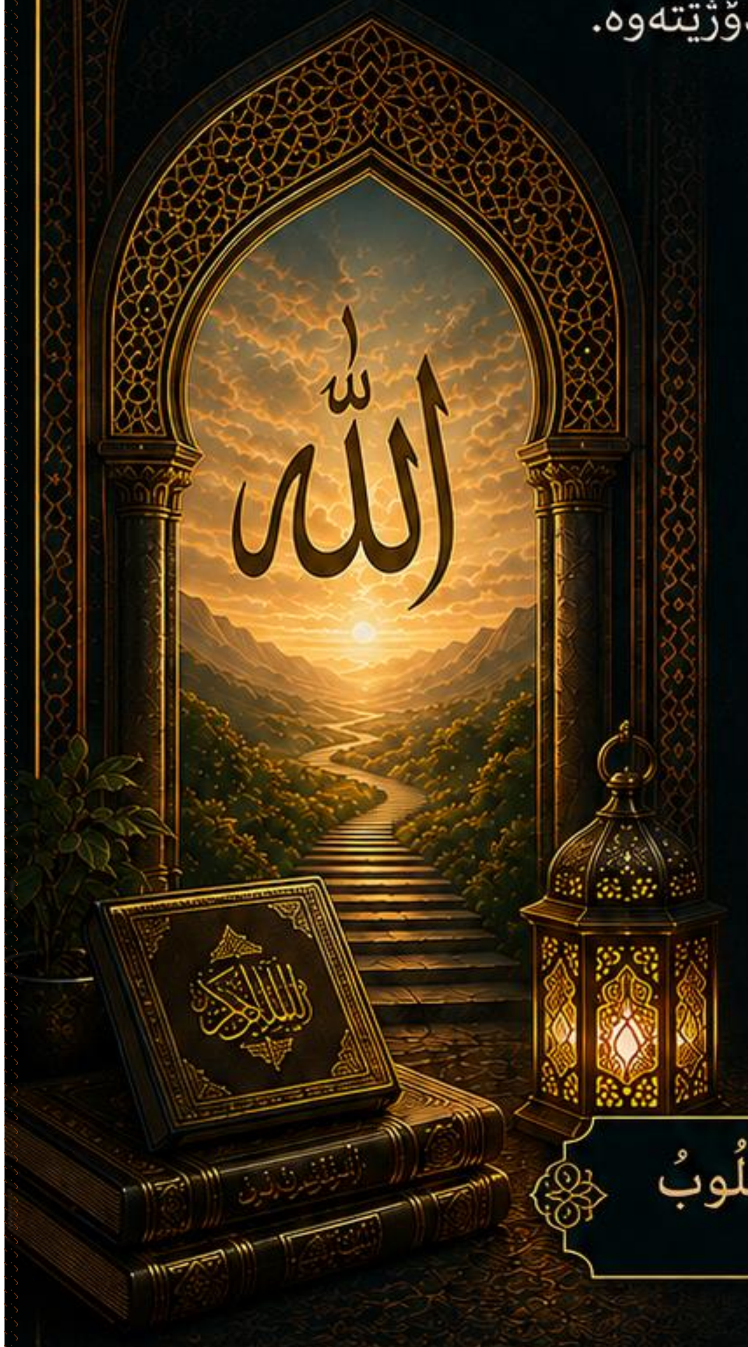

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ
[الرعد: ٢٨]

نووسینی :
قاسم محسن عولا

باوکی شعیب
Bawki Shoaib

www.bawkishoaib.com
abnmaja30@gmail.com
@bawkishoaib

١٤٤٨ھ
-
٢٠٢٦ م

ISBN 978-9922-9876-5-0